

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Grafik Tasarımı Ana Sanat Dalı Programı

**MODERN BATI SANATLARINDA TİPOGRAFİNİN
KULLANIMI**

Yüksek Lisans Tezi

Işık ANKUT

O135110136

Danışman: **Prof. Dr. Güler ERTAN**

İstanbul, 2016

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

01/02.2016

Enstitümüz **Grafik Tasarımı** Ana sanat dalı yüksek lisans öğrencilerinden **135110136** numaralı **Işık ANKUT** “İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “**MODERN BATI SANATLARINDA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI**” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28.01.2016 tarih ve 2016/02 sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 48. maddesi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF.GÜLER ERTAN

ÜYE
PROF. SELAHATTİN GANİZ

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. ENGİN AKDOĞAN

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi/doktora tezi/dönem projesi olarak sunduğum “MODERN BATI SANATLARINDA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

[Tarih ve İmza]

Işık ANKUT

ONAY

Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun .....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]
Işık ANKUT

ÖZET
MODERN BATI SANATLARINDA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI

Işık ANKUT

Yüksek Lisans Tezi, Grafik Tasarım Anasanat Dalı

Danışman: Prof. Dr. Güler ERTAN

Ocak, 2016- 164 sayfa

Tipografi, yazı tipi, punto büyüklüğü, satır uzunluğu, satır arası boşluk ve benzer etkenlerin kombinasyonları ile yapılır. Harf ve yazınsal-görsel iletişime ilişkin diğer elemanların hem görsel, fonksiyonel ve sanatsal düzenlemesi hem de bu elemanlarla oluşturulan bir tasarım dili, anlayışıdır. Tipografi yazı karakterleri, kitap, kitap kapakları, afiş, dergi, broşür, gazete, web sayfaları v.s. gibi her türlü alanda kullanılmıştır. Yazının bulunuşuyla birlikte farklı coğrafyada yaşayan insanlar arasında teknik alanda birçok ilerleme kaydedilmiş, bu teknik ilerleme nesilden nesile bir uygarlıktan diğer uygarlığa kadar aktarılmıştır. Yazının uygulanışından sonra ortaya çıkan teknik gelişmeler sayesinde tipografi sanatı ortaya çıkmış ve böylece tipografi sanatı teknik yöntemler sayesinde yazının genel uygulaması olmuştur. Böylece söz ve düşünceler tipografi sayesinde görsel kimliğe bürünerek insanlara ulaşmıştır.

Grafik tasarım içerisinde tipografinin yeri ve önemi çok büyüktür. Modern sanatın doğuşundan günümüze hem sanatın hem de grafik tasarımının geldiği boyutlar hızla değişmekte ve her geçen gün yeni teknolojilerin üretilmesiyle hem günlük hayatımızın içinde, hem de tasarım dünyasının içinde değişimler yaşanmaktadır.

Sanat her zaman sanatla beslenmiş, sanatçılarda başka sanatçıların buluşlarını olumlu ve olumsuz yönde kullanmışlardır. Modern sanatın öyküsü çoğu zaman 20. Yüzyılın başlarında ortaya çıkan Kübizm, Fütürizm, Dada, Sürrealizm, De Stijl, Süprematizm, Konstrüktivizm, Bauhaus gibi modern sanat akımları ele alınarak anlatılmış ve bu sebeple dönemin grafik tasarımını da yakından etkilemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Tipografi, Sanat, Modern Sanat Akımları, Grafik Tasarım

ABSTRACT
USE OF TYPOGRAPHY IN MODERN WESTERN ART
Işık ANKUT
Master Thesis, Department of Graphic Design
Supervisor: Prof. Dr. Güler Ertan
January, 2016- 164 pages

Typography is with some similar factors just like combination of font, font size, line length, line spacing typography is design language understanding which created elements about letter and literature. Visual combination This on design understanding is interested with fixation and creation of visual and artistic elements. Typography fonts, books, book covers, posters, magazines, brochures, newspapers, web pages etc suches are used in any area a with the discovery of writing a lot of progress in technical area between developed. Who people living different regions. This technical progress was transferred by one generation to another technical developments transferred one civilization to other civilization. That was kept gone and gone thanks to the technical developments occurring after the type of application and two emergent typography has been the general practice of the summer that to typography art technical methods. So thanks to typography words and thoughts reached people dressed up in a visual identity.

Typography art emerged thanks to the technical developments that arise after the implementation of the writing and thus typography art has been the writing of general application thanks to technical methods. So thanks to typography words and thoughts reached people as in a visual identity. The importance of typography in graphic design is very great. From the birth of modern art to the present day the dimension of origin of both art and graphic design is changing rapidly and every day with the generation of new technologies both the generation of new technologies and in our daily lives experienced changes.

Art has always been fed with art and artistic have been used the other artists inventions positive or negative way. In the happening 20 th century the story of modern art often are told by art movements of Cubism, Futurism, dada, Surrealism, de Stijl, Suprematism, Constructivism, Bauhaus and were closely affected by the graphic design there fore period.

Keywords: Typography, Art, Modern Art Movement, Graphic Design

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Modern Batı Sanatları üzerinde kullanılan tipografi ve hafler incelenerek eserler arasındaki ayrımları ortaya konmuş Tez kapsamında, modern resim sanatının üzerine yoğunlaşırken modernizm ve modern resim sanatı konuları üzerinde durulmuş, Grafik tasarımının bir tasarım alanı olarak doğuşu ve tarihçesi incelenmiştir. Modern resim sanatı ve tipografinin etkileşimi üzerinde durulmuş, sanat akımları ve afiş tasarımlarında tipografinin kullanımı incelenerek günümüzdeki durumu üzerinde araştırma ve çalışmalar yapılmıştır.

Zor ve kapsamlı geçen bir o kadar da zevk alarak yazdığım tez çalışmam boyunca bana gösterdiği sabır ve desteklerinden dolayı başta annem Aysel Piraye ANKUT'a ve aileme, yoğun akademik çalışmaları arasında zamanını ayırarak bana yol gösteren ve yardımcı olan tez danışmanım Prof. Dr. Güler ERTAN'a, tezimi yazmaya başladığım ilk günden itibaren destek olan ve değerli bilgilerini benimle paylaşan Prof. Dr. Selahattin GANİZ'e, tez savunmamda desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Engin AKDOĞAN'a ayrıca bana destek olan arkadaş ve dostlarıma teşekkür eder saygılarımı sunarım.

İSTANBUL, 2016

Işık ANKUT

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
RESİMLER LİSTESİ	VIII
GİRİŞ.....	1
AMAÇ.....	1

1.BÖLÜM

SANAT

1.1. Sanat Nedir?.....	2
1.1.2. Sanat ve Sanatçı.....	4
1.2. Tarih Boyunca Sanat.....	5
1.2.1. Tarih Öncesinde Sanat.....	5
1.2.2. İlk Çağ Uygarlıklarında Sanat.....	8
1.2.3. Orta Çağ ve Yakın Çağ Uygarlıklarında Sanat.....	14
1.2.4. Çağdaş Sanatlar.....	35

2. BÖLÜM

SANATLA İLGİLİ DÜŞÜNCELER, SANATIN SINIFLANDIRILMASI VE SANATIN GELİŞİMİNE ETKİ EDEN TOPLUMSAL FAKTÖRLER

2.1. Gombrich, Tolstoy, Hegel, Guyau, Cherbuliez'e Göre Sanat.....	38
2.2. Sanatın Türleri.....	41

2.2.1. Sanatın Gelişimine Etki Eden Toplumsal faktörler.....	42
2.2.2. Sanatta Sosyolojik Etkiler.....	43
2.2.3. Sanatta Teknolojik Etkiler.....	44
2.2.4. Sanatta Ekonomik Etkiler.....	45

3. BÖLÜM

TIPOGRAFI

3.1. Tipografi Nedir?.....	46
3.2. Tipografinin Tarihsel Gelişimi.....	48
3.2.1. Matbaa Öncesi ve Sonrası Tipografi.....	53
3.2.2. Tipografide Harf Yapısı ve Bölümleri.....	55

4. BÖLÜM

TIPOGRAFI VE GRAFİK TASARIM İLİŞKİSİ

4.1. Grafik Tasarım Nedir?.....	58
4.1.1. Rönesans Döneminde Grafik tasarım.....	58
4.1.2. Günümüz Bilgisayar Çağında Grafik Tasarım ve Tipografi.....	63

5. BÖLÜM

SANATTA TIPOGRAFİNİN KULLANIMI

5.1. Resim Sanatının Tarihçesi Ve Tipografinin Kullanımı.....	65
5.2. Çağdaş Türk Resim Tarihi Ve Tipografinin kullanımı.....	68
5.3. Çağdaş Resim Sanatında Tipografinin kullanımı.....	75
5.3.1. Realizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	75
5.3.2. Empresyonizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	79
5.3.3. Fovizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	83
5.3.4. Ekspresyonizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	86

5.3.5. Fütürizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	91
5.3.6. Kübizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	95
5.3.7. Dadaizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	100
5.3.8. Sürrealizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	104
5.3.9. Bauhaus Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	109
5.3.10. De Stijl Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	115
5.3.11. Pop Art Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	118
5.3.12. Grafitti Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	123

6. BÖLÜM

AFİŞ SANATINDA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI

6.1. Avrupa’da Afiş Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	127
6.2. Türkiye’de Afiş Sanatında Tipografinin Kullanımı.....	132
SONUÇ	140
KAYNAKÇA	141
ÖZGEÇMİŞ	146

KISALTMALAR LİSTESİ

DGSA : DEVLET GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ

AIDS : İngilizce ACQUIRED IMMUNE DEFİCIENCY SYNDROME
(Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu)

ABD : AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

PTT : POSTA VE TELGRAF TEŞKİLATI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

M.Ö : MİLATTAN ÖNCE

M.S : MİLATTAN SONRA

Y.Y. : YÜZYIL

Md : MÜDÜR

V.b : VE BENZERİ

V.s : VE SAİRE

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim: 1.1. Lascaux Mağarasında Yaşayan İlkel İnsanlar ve Mağara Duvarlarına Çizdikleri Resimler.....	7
Resim: 1.2. Fransa'da Lascaux Mağarası'nda Bulunan Hayvan resimleri	7
Resim: 1.3. Laokoon ve Oğulları Helenistik Döneme Örnek Heykel.....	10
Resim: 1.4. Yunan Klasik Sanatına Örnek ‘‘Disk Atan Atlet’’	10
Resim: 1.5. Yunan Tanrısı Apollo’ya ithafen yapılan Heykel.....	10
Resim: 1.6. Roma dönemine ait en iyi korunmuş ‘‘Amfi Tiyatro’’	13
Resim: 1.7. Roma Mimarisinden At yarışlarının yapıldığı dar cadde.....	13
Resim: 1.8. Erken Bizans resim sanatı.....	16
Resim: 1.9. Orta Bizans Resim Sanatı.....	17
Resim: 1.10. Son Devir Bizans Resim Sanatı.....	17
Resim: 1.11. Donatello’nun Gattamelata Atlı Heykeli.....	20
Resim: 1.12. Rönesans Dönemi Sanatçılarından Michalengelo’nun Sen Pieta Bazilikası	22
Resim: 1.13. Davud Heykeli.....	22
Resim: 1.14. Davud Heykeli Verochio.....	22
Resim: 1.15. Giotto’nun ‘‘İsa’ya Ağıt’’ Adlı Eseri.....	24
Resim: 1.16. Giotto Glana’da ‘‘Meryem Ana’’ Tablosu.....	24
Resim: 1.17. Leonardo Da Vinci’nin ünlü eseri ‘‘Mona Lisa’’ ve ‘‘Üçlü Anna’’ Tablosu	25

Resim: 1.18 Tiziano'nun "Tavşanlı Meryem" Tablosu.....	26
Resim: 1.19 Tiziano'nun "Urbino venüsü" Tablosu.....	26
Resim: 1.20. Albrecht Dürer Portresi ve İsa'ya Ağıt Rönesans Dönemi Resim Sanatına Örnek.....	27
Resim: 1.21. Barok Sanatına Örnek Gianlorenzo Bernini'nin Roma'daki "Aziz Teresa Vecdi".....	30
Resim: 1.22. Barok Sanatına Örnek Gianlorenzo Bernini'nin Roma'daki "Dört İrmak Çeşmesi".....	30
Resim: 1.23. Peter Paul Rubens'in "Masumların Katili" Tablosu Barok Sanatına Örnek.....	31
Resim: 1.24. François Boucher'in "Erkek Çoban Kadın Çobana Flüt Çalarken" Yağlı Boya Tablosu Rokoko Dönemi Resim Sanatına Örnek.....	33
Resim: 1.25. Barok Dönemi Resim Sanatına Örnek.....	34
Resim: 1.26. Rokoko Dönemi Resim Sanatına Örnek "Venüsün Doğuşu".....	34
Resim: 3.27. Gutenberg'in Bastığı İlk eserlerinden "42 Satırlık İncil".....	50
Resim: 3.28. William Morris, "Arts and Crafts" ilkeleriyle hazırlanan bir kitap sayfası.....	52
Resim: 3.29. Charles Ricketts, Oscar Wilde'nin "Sphinx" adlı yapıtından asimetrik sayfa düzenlemeleri.....	52
Resim: 3.30. Tipografide Harf Yapılarının Bölümleri.....	56
Resim: 3.31. X'in Yüksekliği.....	58
Resim: 4.32. Sweynheym Pannartz'ın Roman Stilindeki ilk yazı Örneği 1465.....	60

Resim: 4.33. Aldus Manutius'un Kurduğu Basımevi Arması 1500.....	60
Resim: 4.34. Claude Garamond'un Yazı Karakterleri 1544.....	60
Resim: 4.35. Ağaç Baskı Kalıbı.....	61
Resim: 4.36. Ağaç Baskıya Örnek.....	61
Resim: 4.37. Johan Gutenberg'in Metal Harf Tasarımına Örnek.....	62
Resim: 4.38. Albrecht Dürer'in Ağaçbaskı Tekniği ile Yaptığı Kitap illüstrasyonu 1515.....	63
Resim: 4.39. Elle Yapılan Tipografi Tasarım örnekleri.....	65
Resim: 4.40. Bilgisayarda Yapılan Tipografi Tasarım Örnekleri.....	65
Resim: 5.41. Filippo Tommaso Marinetti Fütürist Deneysel Tipografiye Örnek	68
Resim: 5.42. Deneysel Font Tasarımı.....	68
Resim: 5.43. Osman Hamdi Bey "Silah Taciri" ve Kaplaumbağa Terbiyecisi"	72
Resim: 5.44. Şeker Ahmet Paşa'nın "Karpuz Dilimli Üzümlü Natürmort" ile "Manolya ve Meyveler" Tablosu.....	73
Resim: 5.45. Süleyman Seyyid "Laleler ve Fulyalar" ile "İhtiyar Adam" Tuval Üzerine Yağlıboya Tabloları.....	74
Resim: 5.46. İbrahim Çallı "Atatürk Portresi" ile "Zeybekler" Tablosu.....	75
Resim: 5.47. Gustave Courbet "Uyku" Yağlı Boya Tablosu 1866.....	79
Resim: 5.48. Gustav Courbet "Ressamın Atölyesi Gerçek Alegori" 1855 Tuval üzerine yağlıboya Tablosu.....	79

Resim: 5.49. Claude Monet'nin 1872 tarihli İzlenim Gün Doğumu isimli Tablosu	82
Resim: 5.50. Monet'nin tanınmasını sağlayan 1866 tarihli ‘‘Camille’’ ya da ‘‘ Yeşil Elbiseli Kadın’’ (La Femme à la Robe Verte) adlı eseri.....	84
Resim: 5.51. Fovizm Resim Sanatına Örnekler.....	85
Resim: 5.52. Henri Matisse ‘‘Dans 1910’’Tuval Üzerine Yağlı Boya.....	86
Resim: 5.53. Edvard Munch’un ‘‘Çılgılık’’Yağlı Boya Tablosu.....	89
Resim: 5.54. Vincent Van Gogh ‘‘ Yıldızlı Gece’’Yağlı Boya Tablosu.....	91
Resim: 5.55. Filippo Marinetti’nin 1909 yılında Dönemin Ünlü ‘‘LE FIGARO’’ Gazetesinde Yayınlanan Fütürist Manifestosu.....	94
Resim: 5.56. Filippo Tommaso ‘‘Zang Tumb Tumb ‘‘ Tipografi Çalışması.....	95
Resim: 5.57. Filippo Tommaso ‘‘Poem by marinetti’’ Tipografi Çalışması.....	95
Resim: 5.57. Filippo Tommaso ‘‘Poem by marinetti’’ Tipografi Çalışması.....	98
Resim: 5.58. Pablo Picasso 1907 ‘‘Avignon’lu kızlar’’ Tuval Üzerine Yağlı Boya Tablosu.....	99
Resim: 5.59. Georges Braque 1911 ‘‘Gitar Çalan Adam’’1772x2536 cm.....	100
Resim: 5.60. Georges Braque ‘‘Keman ve Pipo’’.....	101
Resim: 5.61. Raoul Hausmann Tipografi ve Kolaj Örnekleri	103
Resim: 5.62. Raoul Hausmann Tipografi ve Kolaj örnekleri.....	104
Resim. 5.63. Marcel Duchamp, ‘‘Merdivenden inen Çıplak’’ 1917.....	105
Resim: 5.64. Rene Magritte ‘‘Minotaure ‘‘ Kitap Kapağı Tasarımı 1937.....	107
Resim: 5.65. Rene Magritte ‘‘İmgelerin İhaneti’’.....	108

Resim: 5.66. Max Ernst ‘‘Dadaizm Afiş’’ 1924.....	108
Resim: 5.67. Salvador Dali Kitap İllüstrasyonu.....	110
Resim: 5.68. Salvador Dali ‘‘Belleğin Azmi’’.....	110
Resim: 5.69. Lazlo Moholy Nagy ‘‘BAUHAUS’’ Afiş Tasarımı.....	112
Resim: 5.70. Lazlo Moholy Nagy ‘‘BAUHAUS’’ Sergisi Afişi 1923.....	113
Resim: 5.71. Lazlo Moholy Nagy ‘‘BAUHAUS’’ 1929.....	113
Resim: 5.72. Lazlo Moholy Nagy ‘‘Yapısalcı Grafik Tasarım’’.....	113
Resim:5.73. Herbert Bayer ‘‘Font ve Alfabe’’ Tasarımları.....	114
Resim: 5.74. Herbert Bayer ‘‘Bauhaus Afiş’’1925.....	114
Resim: 5.75. Jan Tschichold Afiş Tasarımı 1927.....	115
Resim: 5.76. Jan Tchichold ‘‘Yeni Tipografi’’ ve ‘‘Penguin’’Kitap Kapağı Tasarımı	115
Resim: 5.77. Theo Van Doesburg ‘‘Sergi Poster’’ 1920.....	117
Resim: 5.78. Theo Van Doesburg, Alfabe, 1917.....	117
Resim: 5.79. Bart van der Leck, Rotterdam-Londra, 1915.....	118
Resim: 5.80. Bart van der Leck Delf Salata Yağ Fabrikaları, 1919 yılının Poster	118
Resim: 5.81. Andy Warhol ‘‘ Marilyn Monroe Tablosu’’ 1967.....	120
Resim: 5.82. Andy Warhol ‘‘Campbell-Soup’’1962.....	121
Resim: 5.83. Andy Warhol ‘‘Hamburger’’ ve ‘‘Coca Cola Şişeleri’’1962.....	121
Resim: 5.84. Roy Lichtenstein.....	122
Resim: 5.85. Michel Basquiat Akrilik - partel boya- karakalem 1988.....	122

Resim: 5.86. Michel Basquiat Akrilik - Partel Boya - Karakalem 1983.....	123
Resim: 5.87. Michel Basquiat Akrilik - Partel Boya - Karakalem 1983.....	123
Resim: 5.88. Michel Basquiat Tuval Üzerine Akrilik Karyon 1983.....	124
Resim: 5.89. Keith Haring ‘‘Sessizlik-Ölüm’’ AIDS'e karşı yaptığı Çalışma.....	126
Resim: 5.90. Keith Haring ‘‘Kokain Kötüdür’’ 1986.....	127
Resim: 6.91. Jules Cheret ‘‘Bisiklet Mağazası’’1891 ve ‘‘Digestif ve Tonik Şarap’’ 1894 Afiş Tasarımları.....	129
Resim: 6.92. Alphonso Mucha Afiş Tasarımları	130
Resim: 6.93. Marcello Dudovich Afiş tasarımları.....	131
Resim: 6.94. George de Feure Afiş Tasarımları.....	132
Resim: 6.95. İhap Hulusi ‘‘Alfabe’’1932 ‘‘Beykoz Kunduraları’’ve ‘‘ Milli Piyango’’ Afiş Tasarımları	134
Resim: 6.96. İhap Hulusi ‘‘Garanti Bankası, Sümerbank, Ziraat Bankası’’ Afiş Tasarımları.....	135
Resim: 6.97. Mengü Ertel ‘‘Devlet Tiyatroları, İstanbul Festivali, Pir Sultan Abdal’’ Afiş Tasarımları.....	136
Resim: .98. Kenan Temizan Afiş Tasarımları.....	137
Resim: 6.99. Etem Çalışkan ‘‘Atatürk'ün 100.doğum yıl afişleri ve imzası’’.....	138
Resim: 6.100. Etem Çalışkan 1969 Kaligrafi Tasarımları.....	138

GİRİŞ

AMAÇ

Tezimde sanat akımları dönemlerinde kullanılan tipografinin ve harflerin incelenmesi hedeflenerek kapsam ve içerik açısından tipografinin kullanımları ve günümüze dek var olan tipografinin ayrımlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı Modern Batı sanatları içerisinde yer alan resim sanatı, grafik tasarım, çağdaş sanatlar ve afiş sanatı gibi çeşitli sanat dalları içerisinde kullanılan tipografiye değinilmiştir. Diğer bir açıdan ise tipografi çeşitliliğinin geçmişten günümüze kadar bu başlıklar içerisinde nasıl kullanılmış, hangi elemanlar sanatsal öğelerle ilişkilendirilerek kullanılmış gibi soruların cevabı açıklanmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

SANAT

1.1. Sanat Nedir?

Sanat, en genel anlamıyla yaratıcılığın ve hayal gücünün ifadesi olarak tanımlayabiliriz. Tarih boyunca neyin sanat olarak adlandırılacağına dair fikirler sürekli değişmiş, bu geniş anlama zaman içinde değişik kısıtlamalar getirilip yeni tanımlar yaratılmıştır. Bugün sanat terimi birçok kişi tarafından çok basit ve net gözükken bir kavram gibi kullanılabildiği gibi akademik çevrelerde sanatın ne şekilde tanımlanabileceği, hatta tanımlanabilir olup olmadığı bile hararetli bir tartışma konusudur. Asıl olan ise sanatın insanlığın evrensel değeri olduğu ve her kültürde görüldüğüdür. İnsanın olduğu her yerde sanat da var olmuştur.

Sanat sözcüğü, gerek İngilizce'deki 'art' ('artificial' yapay), gerek Almanca'daki 'Kunst' ('künstlich' yapay) gerekse Türkçe'deki Arapça kökenli 'sanat' ('suni' yapay) sözcükleri içlerinde yapaylığa dair bir anlam barındırır. Sanat, bu geniş anlamından Rönesans zamanında sıyrılmaya başlamış, ancak yakın zamana kadar zanaat ve sanat sözcükleri dönüşümlü olarak kullanılmaya devam etmiştir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat>)

Sanatı doğru tanımlayabilmek için her şeyden önce onu bir haz aracı olarak görmekten vazgeçmeli, insan yaşamının koşullarından biri olarak görmek gereklidir. Sanatı böyle görmeye başlarsak, onun insanların birbirleriyle ilişki kurmalarının araçlarından biri olduğunu da görürüz. Her sanat yapıtı, onu algılayan kişiyle o yapıtı üretmiş ya da üretmekte olan arasında, yapıttaki sanatsallığı algılamış yada algılamakta olan kişiler arasında belli ilişkiler kurar. Güçlü-zayıf, önemli-önemsiz, değerli-değersiz, yüce ya da bayağı nasıl olursa olsun, okuyana, izleyene, dinleyene geçebilen her duygu sanata konu olmuştur. Sanat zorlamayla olmaz ve zorla öğretilmez. Tolstoy'un da dediği gibi sanat gönülle öğrenilir. Sanat insanın içinden kaynayarak gelir.

Sanat daha önceden yaşanan bir duygunun yeniden canlandırılarak çeşitli sözler ve imgeler aracılığı ile insanlara aktarılıp aynı şekilde yaşamalarını sağlamaktır. Sanat, insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. İnsanlığın geçirdiği evrimler ve yaşayış biçimleri ile sanata bakışlarını değiştirmiş, her toplumda sanat farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Sahip olunan malzemeler ne kadar kısıtlı olursa olsun, tarih boyunca hiçbir toplum sanattan uzak kalmamıştır. Kuşların yuva yapması ne kadar doğalsa resim ve dekorasyon, hikayecilik ve müzik de insanlar için de o kadar doğal faaliyetlerdir. Sanatta öğrenmenin sonu yoktur. Kuşkusuz büyük ustalar ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır. Bir sanat eserini meydana getirene kadar acı çekmiş, kan kusmuşlardır.

Sanatta güzeli, bilimde doğruyu arayan insan ruhu ve zekası, aslında kendini aramaktır. Din, Felsefe, Bilim, Sanat ve hatta teknik gibi alanlar, birbirine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Her sanat eseri, var olan bir şey ile, bir nesne ile ilgilidir, belli bir varlığı anlatır, ondan bir kesit ortaya koyar. Bir resim, belli bir tabiat parçasının resmidir veya bir insan görüntüsüdür. Bir tiyatro oyunu, belli olayların simgelenmesidir. Bir şiir ya da müzik parçası, tabiattan ya da insan ruhundan, insan duygularından bir anlatımdır. Sanat; insan temelli olarak topluma ve toplumsal yapıya sıkı bir şekilde bağlıdır. Sanatta öz, biçim, soyut, somut, ulusal ve evrensel yapı birbirinden ayrılamaz denilebilir. Sanatçının gördüğü, kavradığı ve gerçeklik olarak belirlediği varlığın bilgisi, sanatın öz konusunu oluşturur. (enveryolcu.com.tr/eyolcu/com.tr)

Sanat metafizikçilerin dedikleri gibi gizemli bir düşüncenin, güzelliğin, Tanrı'nın tezahürü değildir; Yine sanat, fizyolog estetikçilerin dediği gibi insanın birikmiş fazla enerjisini akıtmak için başvurduğu bir oyun da değildir; sonra sanat, duyguların birtakım işaretlerle dışa vurulması da değildir; güzel nesnelere üretilmesi hiç değildir. Sanat, insan tarafından hissedilen, algılanan duygu ve düşünce zincirinin ahlak kuralları çerçevesinde tasviri veya resmidir. Sanat, hayat için zorunlu olan, tek bir insanın ve bütün insanlığın esenliğe yürüyüşü için var olmuş, insanları aynı duygular çevresinde birleştiren ilişkiler ortamıdır. (TOLSTOY, 2007)

1.1.2. Sanat ve Sanatçı

İnsanoğlu içinde yaşadığı tarih boyunca kendini ifade edebilmek için sanatı kullanmıştır. İlk olarak mağara duvarlarına resim çizmeye başlamış ve sanat bu aşamadan sonra sürekli olarak değişim ve gelişim içerisinde devam etmiştir. Sanatın şekillenmesinde birçok unsur önce insanları daha sonra onların katkısı ile sanatı ve toplumu etkilerken, sanatta bireyleri etkilemiştir. Sanatçı olan kişilerin toplumda liderlik özelliğine sahip olması zamanla insanoğlunun önüne geçen aydın insanlar konumuna sahip olmuşlardır. Sanatçı lider olsa da arkasında sessiz olma özelliğini de barındırır. Çoğu zaman öncülük ettiği fikirleri ile herkesin önünde lider konumda ilerlerken, kendisine sahip çıkan fikirler olmadığı zaman kendi kabuğuna çekilir.

Sanat, insanla var olan bir etkinliktir. Sadece insan içindir ve sadece insan eliyle ortaya konur. Bu nedenle her sanat eseri, sahibinden izler taşır. İnsanlar birbirlerinin aynısı olmadığı gibi onların ürettiği sanat eserleri de birbirinin aynısı değildir. Her sanatçı doğayı kendi gözüyle görür ve her eser sanatçının kendi iç dünyasını bakışını yansıtır adeta eser, sahibiyle bütünleşir.

Hangi sanat dalında olursa olsun sanat eseri, özgün bir yaratma gücü ve yoğun bir çabayla ortaya çıkar. Bu nedenle birbirine benzese de hiçbir eser diğerinin aynısı değildir. Her sanat eseri biriciktir ve sanatçının yaşamından, kişiliğinden izler taşır. (TİMUÇİN, 1997)

Sonuç olarak toparlarsak bana göre Sanat bir düzen, bir ahenk ve bir disiplindir. Düzensiz ve ahenksiz sanat olmaz. Sanatçı denilince, düzenli, disiplinli ve prensipli kişi akla gelir. Aristo, sanat ve sanatçıdaki bu düzeni toplum hayatında da görmektedir ve ona göre doğada düzensiz hiçbir şey yoktur. Sanat, daima insan ruhunun en şiddetli olarak yaşadığı zamanlarda en canlı hale gelir, çünkü sanat ve ruh birbirlerine nüfuz eder ve karşılıklı gelişirler.

1.2. Tarih Boyunca Sanat

1.2.1. Tarih Öncesinde Sanat

Tarih öncesi çağlardan beri insanlar resme ilgi duymuşlardır. Yontma taş döneminde yapılan duvar resimleri bunun en güzel örnekleri olmuştur. Mağara insanlarından yüzlerce yıl sonra, Eski Mısır'da mezar odalarına yapılan resimler, ölümden sonra yaşamın devam ettiği inancına dayanılarak yapılmış, basit ve açık çizimlerdi. Firavun, rahip gibi önemli kişiler büyük figürler olarak çizilir, diğer insanlar yan yana sıkışık ve küçük çizilirdi. Katı kurallar yüzünden Eski Mısır'da resim sanatı binlerce yıl hiç değişikliğe uğramadan devam etmiştir.

Eski Yunan'da sanatın çok gelişmiş olduğunu, bu güne kadar gelen heykel, tapınak ve taş oymalarından da anlamak mümkündür. Resim sanatından kalan az sayıdaki örnekler ve kaynaklardan elde edilen bilgiler, bu alanda da çok güzel örneklerin olduğunu göstermektedir.(<http://gazideilk yaz.editboard.com/-sanat-tarihi>)

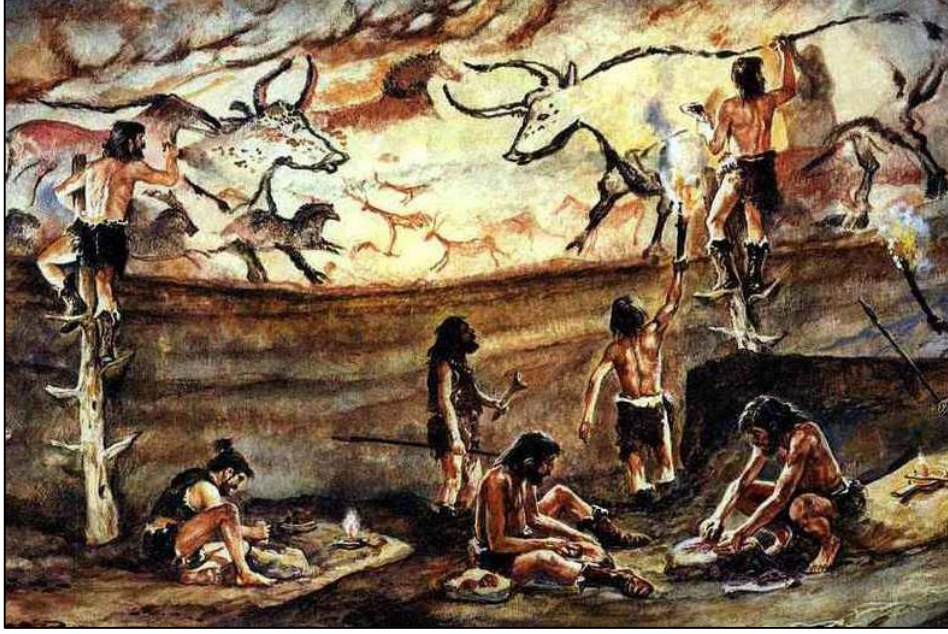
Sanat, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanoğlu çok eski dönemlerden beri duygu ve heyecanlarını, istek ve beklentilerini sanat eserlerinde dile getirmiştir. Sanat, en kısa tanımı ile, insan yaratıcılığının, hayal gücünü mimari, resim, heykel, seramik ile şekillenmesidir. (<http://home.anadolu.edu.tr/saoransay/Genel Sanat Tarihi.html>)

Dilin nasıl ortaya çıktığını bilmiyorsak, sanatın da nasıl olduğunu bilmiyoruz. Dünyada sanatçının bulunmadığı tek bir topluluk bile yoktur. İnsanoğlu yazmadan önce çizmeye ve boyamaya başlamıştır. Mağara ve kayalar üzerine yapılan resimler insanın binlerce yıl öncesinde fikirlerini nasıl ifade ettiklerini göstermiştir.

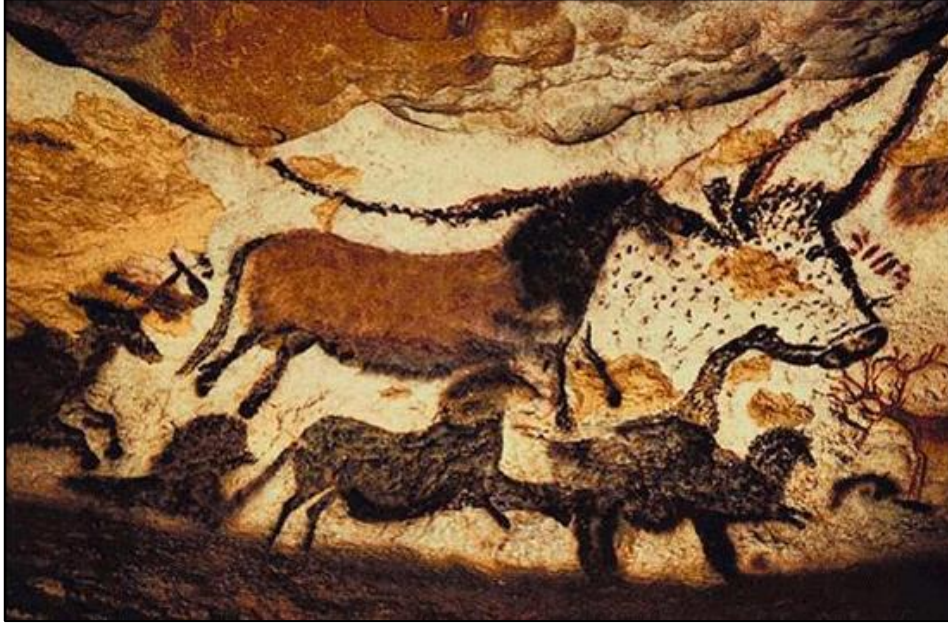
Bunlar doğaya, hayvanlara egemen olmanın birer sembolü ve avın şanslı geçmesini sağlayan tılsımlarıdır. İspanya ve Fransa'da bulunan ve duvarlarında Paleolitik çağdan kalma resimler olan mağaralar toplantı ve köylünün içinde yaşamını sürdürme amaçlı kullandığı bilinmektedir. Bu mağara resimlerinde şaşılacak derecede desen ve renk kullanıldığı görülmüştür. Bu ustalık sayesinde tarih öncesi insanların avcılık tekniklerinin de ne kadar gelişmiş olduğunu görmekteyiz.

Kaya duvarlarına resim yapan ilkel toplum hayvansal yağlar, balık yağı ile karıştırılmış renkli topraklar gibi malzemeler kullanmışlar, bitki özularından ve süten yararlanmışlardır. Resimlerin konturlarını kazıyarak çiziyor, boyayı ise bitkileri ezerek yaptıkları tamponlarla sürüyorlardı. Kemik parçalarının içine boya doldurarak püskürtme yolu ile boyama yapılıyordu.

Sonuç olarak ilkel sanat, önceden saptanan yolu izler ama, yine de sanatçıya kendi yeteneğini gösterme olanağı bırakır. İlkel sanat derken, "ilkel" sıfatı sanatçıların bilgileri anlamına gelmez. Birçok ilkel kabileler oymacılıkta, sepet örmede, deri sepilemede ve hatta maden işlemede gerçekten akla durgunluk veren becerilere ulaşmışlardır. Bunların ne kadar kaba araçlarla yapıldığını düşünürsek insanoğlunun yüzyıllardır uzmanlaşma sonucu elde ettikleri sabrı ve güveni karşısında şaşırılmamak olanaksızdır. (GOMBRICH,1980)

Resim: 1.1. Lascaux Mağarasında Yaşayan İlk İnsanlar ve Mağara Duvarlarına Çizdikleri Resimler 785x523 cm

Resim: 1.2. Fransa'da Lascaux Mağarası'nda Bulunan Hayvan Resimleri 550x364 cm

1.2.2. İlk Çağ Uygarlıklarında Sanat

İnsanoğlunun sahip olduğu materyal ne kadar kısıtlı olursa olsun, tarih boyunca hiçbir toplum sanattan uzak kalmamıştır. İnsanoğlu, Prehistorya'dan İlk Çağlara kadar birçok konuda gelişme kaydetmiştir. Resim, yontu ve mimari alanlarındaki bu gelişmelerde yaşanan coğrafya, iklim ve inanışlar etkili olmuştur. Günümüze ulaşan eserlerden inançların sanatı ve toplumları yönlendirdiği açıkça görülmektedir. Anadolu ve Mısır'da taşın, Mezopotamya bölgesinde kilin bol olması mimari yapıların şeklini belirlemiştir. Yunan ve Roma uygarlıklarında ise mimari doruk noktasına ulaşmıştır. (<http://www.tarihbilimi.gen.tr/makale/tarih-oncesi-ve-ilk-cag-mimari,-resim-ve-heykel>)

Yunanlılar, antik çağda, Anadolu'nun batısında bugünkü Yunanistan'da yaşayan bir toplumdur. Mezopotamya, Mısır ve Anadolu gibi kültürlerden etkilenecek çok büyük bir uygarlık kuran Yunanlılar, sanatta da çok ileri gitmişlerdir. Mimari, heykel ve seramik gibi alanlarda birçok eserler veren Yunanlılar, kendilerinden sonraki uygarlıklara da örnek olmuşlardır.

Yunanlılar, Yunanistan'a dışarıdan gelmiş ilkel bir topluluktu. Sanatta ileri değildiler. Yaptıkları eserler bu yüzden çok basittir. Ancak bir süre sonra, Yunanistan'ın doğusunda kalan Mısır, Mezopotamya ve Anadolu Uygarlıklarını tanımış ve çok ileri olan bu sanatları öğrenip kendi yaptıkları eserlerine örnek almaya başlamışlardır. Doğudan etkilendikten sonra Yunan Sanatı gelişmiş ve büyük bir uygarlık yaratmıştır. (http://home.anadolu.edu.tr/~saoransay/Genel_Sanat_Tarihi.html)

Yunan sanatı ve mimarisi, M.Ö. 750'den Roma'luların yükselişine, Batı'daki sanatın gelişimine kadar ciddi bir etkiye sahiptir. Yunanlar sanatı; tapınakları ve kamu binalarını dekore etmek, savaşlardaki zaferleri, ünlü kişileri ve ölümleri ölümsüz kılmak tanrılarına adaklar sunmak için üretirler.

M.Ö. 7. Yüzyılın ortalarında Yunanistan, Doğu Akdeniz ülkeleri ve Nil deltasının arasında yapılan ticari alışverişler Yakın Doğu ve Mısır sanatını Yunan sanatçılarına taşımıştır.

Mısır mimarisi, Yunanlıları geometrik sanat anlayışından uzaklaştırmış Arkaik Yunan sanatının oluşmasında önemli etken olmuştur. Yeni Yunan sanatında dikkati çeken en önemli unsur heykelciliğin gelişmiş olmasıydı.

İlk dönemde yaşayan Yunanlıların ilkel bir sanatları vardı. Yaptıkları eserler çok büyük değildi, süslemelerde hep geometrik şekiller vardı. Doğunun etkisinde kalan Yunanlılar Mısır ve Mezapotamya eserlerini taklit etmişlerdir. Arkaik Dönemde Yunanlılar sanatta ve mimari alanda gelişmeler göstererek Tapınaklar ve taştan büyük heykeller yapmışlardır.

Yunanlılar ilk heykellerini yaparken Mısırlıları örnek almışlardır. Mısır heykellerinde görülen “Frontal Duruş” Arkaik dönemde yapılan Yunan Heykellerinde de görülür. Bu heykellerde genellikle kahramanlar, sporcular ve tanrılar gösterilmiştir. Figürler çok hareketsiz ve ilkel bir şekildedir.

Yunanlıların Arkaik dönemde, müstakil şekilde durabilen büyük ölçekli iki tip heykeli vardır. Bunlardan birisi, ayakta duran çıplak erkek heykeli “KURO” diğeri ise; ayakta duran fakat kumaşla örtülü olan bir kadın heykeli olan “KORE” dir. Bu heykellerin duruşu ve çizgisel tarzları Mısır etkisini açıkça göstermektedir.

Arkaik ve Erken Klasik Dönem Yunan heykelleri arasındaki üslup farkı Aphai Tapınağında bulunan iki yaralı asker figürü ile karşılaştırıldığında aradaki farkı ortaya çıkmaktadır. Klasik dönemin başlamasıyla Yunan heykellerinde artık daha canlı figürler kullanılmaya başlanmış, frontal duruşlu heykeller yapılmamıştır. İnsan vücudunun ne kadar güzel olduğunu göstermek için daha çok çıplak insan heykelleri yapılmıştır.

Yunanlılar heykellerde ideal güzelliği göstermeye çalışarak İnsan vücudundaki oranlara dikkat ederek heykelleri gerçeğe yakın yapmışlardır. Klasik dönem heykellerinde daha çok tanrı heykelleri yapılmaya devam etmiştir. Yüzünde sabit gülüşten çok, metanetli bir yüz ifadesi kullanılarak yapılan heykeller artık Arkaik üslubun terk edildiğini göstermiştir.

Resim: 1.3. Laokoon ve Oğulları Helenistik Döneme Örnek Heykel

Resim: 1.4. Yunan Klasik Sanatına Örnek "Disk Atan Atlet"

Resim: 1.5. Yunan Tanrısı Apollo'ya ithafen yapılan Heykel

M.Ö. 4. Yüzyılda Makedonya'lı Büyük İskender'in ölümünün ardından Yunanistan'ın sosyo-politik ve kültürel atmosferinin değişmesiyle birlikte Helenistik çağ başlamıştır. Helenistik dönemde klasik üslubun artık geride bırakıldığı görülmüştür. Helenistik sanat, küçük Helen uygarlıkları tarafından yaratılmış bir sanat olarak tanımlanabilir. Helenizm sanat anlayışında değişimler yaratmış, bu dönemde Yunan heykellerinin en güzel örnekleri verilmiştir.

Bu dönemdeki heykelerde insan vücudu bütün güzelliğiyle gösterilir. Figürlerin hareketleri çok canlıdır. Heykelerde sadece tanrılar ve krallar değil, halktan insanlar da gösterilmiştir. Bir zamanlar ağır ve duygusuz olan yüz ifadeleri, fiziksel ve psikolojik acıları yansıtmaya başlamıştır. Bugünkü Türkiye topraklarında inşa edilen Bergama Zeus sunağı tanrıların ve tanrılar tarafından savaşta kısırılan devlerin temsilleriyle süslenmiştir. Helenistik sanatın psikolojik gerginliği temsil ettiği bu devlerin yüzlerinde açıkça görülmektedir. (FARTHING, 2014)

Roma sanatı ise özellikle mimari alanda Yunan sanatını taklit etmenin ötesinde gelecek yüzyıllardaki sanatın temelini atmışlardır. İtalya'da yaklaşık olarak M.Ö. 100 yılından itibaren tüm Akdeniz çevresinde yaygınlaşarak M.S. 500'lere kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Roma sanatının en çok gelişme gösterdiği alan mimaridir. Coğunluğu Romalı olan mimarlar kemerli, tonozlu ve kubbeli yapım tekniğini geliştirmiştir. Mekâna önem kazandırmayı amaçlayarak anıtsal yapı düzenini bunun üzerine kuran bir üslup oluşturmuşlardır. Romalıların hafif ahşap çatı örtüsü yerine büyük, açık alanların üzerini örten tonoz ve kubbeyi tercih etmeleri, ağır taşıyıcı duvarların önemini artırmıştır. Sütunlar, bu nedenle mimaride daha çok dekoratif amaçlı kullanılmıştır. Roma mimarlığında tıpkı Yunan'da olduğu gibi tapınaklar, amfi tiyatrolar, forumlar, bazilikalar, su kemerleri, hamamlar ve taklar şehirleşmede önde gelen yapılardır. Romalılar tanrılarına taptıkları gibi imparatorlarına da aynı şekilde tanrı gibi tapmışlardır. Roma döneminde Dor, İon ve Korinth sütun başlıkları kullanılmaya devam etmiş Romalılar döneminde Anadolu'da birçok tapınaklar yapılmıştır. Bunların en önemlileri Efes Hadrian tapınağı, Ankara Augustus tapınağıdır.

Roma döneminde yıkanmak için kullanılan hamamlar yine çok yaygındı. Mimarinin gelişmesiyle birlikte Roma’da alttan ısıtmalı daha büyük hamamlar inşa edilmeye başlandı. İnsanlar bütün günlerini hamamda geçirip eğlenceler düzenliyorlardı. Roma hamamı birçok bölümden meydana gelir. Bu bölümler, soğuk, ılık ve sıcak olmaktaydı. Sıcak bölüm hamamın en büyük kısmıydı ve insanlar burada yıkanarak eğlenceler yaparken, diğer bölümler daha küçük oldukları için burada elbiseler çıkarılarak yıkanmaya hazırlanıyorlardı. Hamamda ayrıca kitaplık ve spor salonlarında bulunmaktaydı. Romalılar bunların dışında kent kapıları, su kanalları, spor alanları, stadyumlar ve tiyatrolar yapmışlardır.

Romalılar resim ve mozaik sanatında da büyük gelişmeler göstermiştir. Duvarların ve yerlerin resimler ve desenlerde süslenmesi çok sevilen bir uygulamaydı. Bu resimlerin yapılmasında “Fresk” ve “Mozaik” adı verilen yöntemler uygulanıyordu. “Fresk” tekniği ıslak sıva üzerine suluboya ile yapılıyordu. “Mozaik” tekniğinde çeşitli renklerde küçük taş ve cam parçalarının bir desen oluşturacak şekilde yan yana getirilmesiyle oluşturuluyordu. Roma resminin en çarpıcı örnekleri M.Ö. 79 yılındaki volkanik Vezüv Dağının patlamasıyla bile yok olmayan Pompei ve Herkülanyum duvar resimleridir. Yine burada bulunan birçok evin zemininde de mozaiklerle yapılan kaplamalar mevcuttur.

Mimari, heykel, resim ve mozaikler dışında, Roma’ nın egemen olduğu geniş sahalar içerisinde daha birçok uygulamalı el sanatları türünden faaliyetlerde bulunulmuş, sayısız eserler yapılmıştır. (http://img.eba.gov.tr/ekitap_ftp/sanat-tarihi/12/derskitabi/meb/sanat_tarihi_12_derskitabi_meb_sanat_tarihi_pdf)

Resim: 1.6. Roma Dönemine ait en iyi korunmuş ‘Amfi Tiyatro’

Resim: 1.7. Roma Mimarisinden At yarışlarının yapıldığı dar cadde

1.2.3. Orta Çağ ve Yakın Çağ Uygarlıklarında Sanat

Roma İmparatorluğunun yıkılmasından sonra Bizans Devleti kurulmuştur. Kendinden önce kurulan uygarlıklarla aynı bölgede, doğu Akdeniz’de olduğu için hem Roma Sanatından hem de Mısır, Anadolu, Suriye sanatlarından etkilenmiştir. Roma sanatında görülen birçok özellik Bizans Sanatında da aynen devam etmiştir.

Bizans sanatı gerek kültürü gerek içinde yer aldığı tarih dilimi ve gerekse kendine has nitelikleri bakımından evrensel ortaçağ uygarlığının bir parçasıdır. Avrupa’da 5.ve 6. Yüzyıllar genel olarak antik kültürden Ortaçağ kültürüne geçiş olarak kabul edilmektedir. Ortaçağ kültürü 10. Yüzyıldan itibaren etkilerini göstererek Avrupa ile aynı dönemde yaşamaya başlamıştır.

Bizans sanatının estetiği, yeni başkentin kurulduğu 700’lü yıllara kadar süren erken Bizans’ın altın çağı boyunca devam etmiştir. 726-843 yılları arasında orta dönem ve 843-1261 yılları arasında da son Bizans olarak adlandırılmıştır. Orta çağ Bizans döneminde resim, heykel ve mimari alanında birçok esere rastlanmaktadır. Orta çağ Bizans döneminde mimari alanda yeni projeler hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Mimari alanda daha çok kilise ön plana çıkmıştır. Mimari eserler çağrıştırdığı sembolik özellikler dikkate alınarak yapıyordu. Kubbe gökyüzünü temsil ederken ana mekan ise yeryüzünü temsil ediyordu. (TANSUĞ, 2011)

Mimaride kubbelerin görkemli yapısı Hıristiyanlığın yayılmasında büyük önem taşımaktadır. Dini mozaikler, freskler, resimler, ikonalar, yontular, çoğunlukla kimliği bilinmeyen sanatçılar tarafından tasarlanarak yapılmıştır. Bizans’ta sanat dinin ve kralın emrinde olmuş, Bizanslılar için Tanrı yeryüzünün temsilcisi olarak kabul edilmiştir. İmparator mozağin merkezinde durarak dinsel konumu açığa çıkarmış, kiliseyi, devleti ve halkı bir araya getirerek bu mozaik yönetimi altında oldukça güçlü propagandalar sergilemiştir. (FARTHING, 2014) Hristiyanların dua etmek ve tapınmak için kullandıkları kiliseyi meydana getiren dikdörtgen planlı ve sütunlarla bölünem mekana “Bazilika” adı verilmiştir.

Bizans döneminin en önemli kilisesi Ayasofya İstanbul'dadır. Bazilika planına sahip olan yapı 33m. genişliğinde bir kubbe ile örtülmüştür. Ayrıca yanlarda yarım kubbeler, kemerler ve tonozlar bulunmaktadır. Duvarlarında çok sayıda dinsel konulu mozaikler vardır. Bizanslıların en önemli özellikleri renkleri planlı olarak uygulamış, ışığı yansıtma özelliklerine göre kullanmışlardır.

Orta Bizans döneminde resim alanında iki üslup dikkat çekmiştir. Duygulu ince, zarif ve kaba içtenlikli anlayış hakim olmuştur. Doğu Roma İmparatorluğu'nun Bizans çevresinde M.S. 6-8. Yüzyıllar arasında İlk Hıristiyanların resim faaliyetlerine sahne olan Roma şehri, artık Bizans etkilerini gösteren yer olmuştur. Bu resimler arasında bir bölümü Vatikan''Santa Maria Antica'' kilisesinde bulunan mozaik ve freskler bu etkileri yansıtır. Bizans sanatında iki önemli okul vardır. Bunlardan birisi Helenistik geleneğe bağlı ve biçimsel özelliklere önem veren İskenderiye Okulu, diğeri ise Hıristiyanlık özüne bağlılığı ile bilinen daha içten ve daha özgür resim anlayışı olan Antakya okuludur. (TANSUĞ, 2011)

Bizans resim sanatı dört dönem olarak ele alınmıştır. Bunlar erken Bizans resim sanatı, ikonoplazma dönemi, Orta Bizans resim sanatı ve son devir Bizans resim sanatıdır.

1. Erken Bizans Resim Sanatı: Bu dönemde daha çok Hıristiyanlık ile ilgili konular ağırlık kazanmıştır. Tüm Bizans coğrafyasında cemaat, piskoposluk hatta manastır Kiliselerinin ana plan şemasını oluşturmuştur. Çok tanrılı inanç sisteminden tek tanrılı Hıristiyanlığa geçiş sonrasında mimarideki en belirgin değişim doğal olarak dini yapılarda gerçekleşmiş, kiliseler antik dönemin dini yapısı simgesi olan tapınaklarda değil toplantı yapısı olarak tanımlanan bazilikalardan esinlenerek inşa edilmiştir. Bazilika erken Hıristiyanlık ve Bizans dönemlerinde Kilise anlamında kullanılmış, Hıristiyanlık ile bağlantısı olmayan Roma geleneklerini sürdüren mozaik eserler yapılmıştır. Bu dönem eserler arasında Ayasofya, Ayoinni, küçük Ayasofya önemli örnekleridir. (<http://www.tarihbolumu.com/dersler/bt-u10.html>)

Resim: 1.8. Erken Bizans resim sanatı

2. İkonoklazma Dönemi: Bu dönemde kiliselerde görülen figürlü resimlerin yerine eski süsleme motifleri ve sade haç biçimleri yapılmıştır.

İstanbul da ayoinni kilisesindeki büyük mozaik haç ve Ayasofya'daki birçok haç bu dönemden kalmıştır. İkon sanatı Doğu Hıristiyanlık içinde geniş yer almasının yanı sıra günlük hayat içinde de önemli yere sahip olmuştur. Kilise ve manastırlarda çeşitli ikonlara yer verilmiştir. İkonlar müminlerin evlerinde yakılan mumlar ve yağ kandilleri ile kutsal mekanda günlük kutsal köşeleri oluşturmuştur. Bunların onları her türlü kötülükten uzak tuttuğuna inanılmış yoksul ailelerin bile evinden yağ kandilleri eksik edilmemiştir. İkon mucizeleri her zaman süregelerek devam etmiştir. (TANSUĞ, 2011)

3. Orta Bizans Resim Sanatı: Bu dönemde kilisenin getirdiği değişiklikler resim sanatında etkili olmuştur. Bu dönemde yapılan kiliselerde resimleme belli bir kurala bağlanmıştır. Bu döneme ait resim örnekleri; İstanbul'da zeyrek cami, Ayasofya kilisesidir.

Orta Bizans döneminde resim alanında iki üslup dikkat çekmiştir. Antik çağdan beri devam eden resim sanatı yerli kiliselerin meydana gelmesi sonucu değişimlere uğramıştır. Duygulu, ince, zarif, kaba ve içtenlikli üslup resimde ki iki yönü oluşturmuştur. Bizans dünyasını sarsan ikonoplazma krizi M.S. 842 yıllarında sona ermiş ve bu sonuçta ikon taraftarlarının zaferi olmuştur.

Resim: 1.9.Orta Bizans Resim Sanatı

Orta Bizans resim sanatı da bu dönemin ardından başlamıştır. Resim sanatı bazı yerlerde eski gelenekleri sürdürürken, bazı yerlerde de değişimlere uğramıştır. (TANSUĞ, 2011)

4. Son Devir Bizans Resim Sanatı: Bu dönemde resim sanatında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Değişikliğin önemli nedenlerinin başında kiliselerin ikonografik programlarından kurtulmuş olmaları, Latin istilasının sanatçılara olan etkisi, doğu ve batı üsluplarının Bizans sanatı içinde çekişme ortamı bulabilmesidir. (<http://www.restoraturk.com/restorasyon-sanat/resim-ve-heykel-restorasyonu/129-resim-sanati-temel-sanat-egitimi.html>)

Resim: 1.10. Son Devir Bizans Resim Sanatı

“Yeniden doğuş’ anlamına gelen Rönesans, 15. Yüzyılda klasik çağı araştıran bir anlayış olarak doğmuş ve 16. Yüzyıla kadar devam etmiştir. Rönesans Avrupa tarihinde Orta Çağ’ın sona ermesinden sonra modern dünyaya geçiş olarak kabul edilir. Klasik dünyanın yeniden keşi, italya’da resim, heykel ve mimari alanında kökten değişim yaratmıştır. (FARTHING, 2014)

Klasik dönemin yeniden keşfedilmesi ile İtalya’da resim, heykel ve mimari alanlarında köklü değişiklikler olmuştur. Roma tarihi ve mitolojisi oluşturulacak eserlerde kaynak olmuştur. Rönesans batı ile klasik arasında sanat, bilim, felsefe ve mimarlıkta bağın tekrar kurulmasını sağlayan deneysel düşüncenin canlandığı, insan yaşamı üzerine yoğunlaşıldığı, matbaanın bulunmasıyla bilginin geniş kitlelerle paylaşımının arttığı ve radikal değişimlerin yaşandığı dönemdir. Bu yüzden Rönesans’tan bahsederken iki farklı fakat anlamlı yoldan söz edilebilir. Klasik öğrenmenin ve bilimin antik metinlerin tekrar keşiyle yeniden doğması ve genel anlamda bir Avrupalılık kültürünün yeniden doğuşu. Raphael Sanzio ve Michelangelo gibi birçok ressam mevcuttur. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Rönesans>)

Büyük bir sanatsal yeniliğin yaşandığı bu dönemde, Floransa şehrinin sosyal-politik yaşamın hakimiyeti Medici ailesine geçmiştir. Floransa bir cumhuriyet olsa da şehir, bir avuç zengin aile tarafından yönetilmiştir. Bu durum şiddetli kan davalarına yol açsa da Lorenzo, 1478’de şehrin tüm kontrolünü ele alarak 1492 yılında ölene kadar Floransa’da istikrar içinde bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemin yoğun sanatsal özelliği Leonarda Da Vinci, Michelangelo Buonarotti gibi sanatçıların 15. Yüzyılda verdiği eserlerle doruk noktasına ulaşmış, ressam ve heykeltıraşların tablo ve heykelleri müzelerde yer almıştır. (FARTHING, 2014)

Rönesans mimarisi daha çok taş ve mermerin kullanıldığı sivil yapılarla ortaya çıkmış, bu yapıların yanı sıra dini yapılar da yapılmış Roma ve Yunan mimari örnekleri bu dönemde yeni bir sanat anlayışı ile kullanılmıştır. Rönesans döneminde yapılan dini yapılar Tanrıya yaklaşmayı sağlayan sivri tonoz, sivri kemer, çan yerine yuvarlak kemer ve beşik tonozun kullanıldığı daha alçak yapılar yapılmıştır.

Rönesans yapılarında cephedeki hareketlilik yerini sadeliğe bırakmış, yapılar mahalle arasında kalmış iki ya da üç katlı olarak inşa edilmiştir. Michelangelo, Filippo Brunelleschi, Donato Bramante, Andrea Palladio dönemin önemli mimarlarıdır. (hbogm.meb.gov.tr/aol/kitaplar/aol/SanatTarihi1_2/7.pd)

Filippo Brunelleschi İtalyan Rönesans sanatçılarından. Yapılarında daha çok kubbe, kemer, sütun gibi mimari öğeleri kullanmıştır. Yapımında çalıştığı Floransa Katedrali'nin kubbesi, Roma'daki Pantheon tapınağının kubbesinden sonra en anıtsal ve en büyük kubbedir. Filippo Brunelleschi'nin Floransa'daki San Lorenzo Kilisesi, Pitti Sarayı, Pazzi Şapeli ve Öksüzler Yurdu da diğer eserleri arasında yer almaktadır.

(https://tr.wikipedia.org/wiki/Filippo_Brunelleschi)

Andrea Pallio Yunan mimarisinin en etkili bireyi olarak kabul edilir. Mimar Andrea Palladio Erken Rönesans'ın kübik hacim, yalın cephe hatlarını kullanmaya kullanmıştır. Simetrik cepheli yarım sütunların üstünde üçgen alınıklı, yüz binlerce ev, kilise ve kamusal yapının kökleri yine Andrea Palladio'nun tasarımlarına dayanmaktadır. Mimar Andrea Palladio tasarımlarında Erken Rönesans'ın kübik hacim, yalın cephe hatlarını kullanmıştır. Simetrik cepheli yarım sütunların üstünde üçgen alınıklı, yüz binlerce ev, kilise ve kamusal yapının kökleri yine Andrea Palladio'nun tasarımlarına dayanmaktadır. Geç devirde Rönesans mimarisine Maniyerist akımı özellikleri girerken mimar Andrea Palladio Erken Rönesans'ın kübik hacim, yalın cephe hatlarını kullanmaya devam etmiştir. Venedik ve Vicenza'da inşa ettiği villalarda ve Teatro Olimpico'da Antik Çağ'ın mimari karakterini yansıtan kolonlar, hemen hepsinde tapınak cepheli girişler yer almıştır. (H. ÖZKAN, G. AZSÖZ, 2015 MAKALE)

Resim:1.11. Donatello'nun Gattamelata Atlı Heykeli

Donatello'nun asıl adı Donato di Niccolo Betto Bardi'dir. Donatello 15. Yüzyıl Rönesans dönemi heykeltıraşlarından en yaratıcısıdır. Donatello'nun yaptığı eserler Yunan klasik dönem eserlerini hatırlatmaktadır. Donatello heykelde bir hat ve çizgi zerafeti yerine iyi algılanan karakterleri yakalamaya çalışmıştır. Donatello daha çok tanınmış kişiler ya da kumandanların heykellerini yapmıştır. Gattamelata heykeli Donatello'nun yaptığı en büyük eseridir.

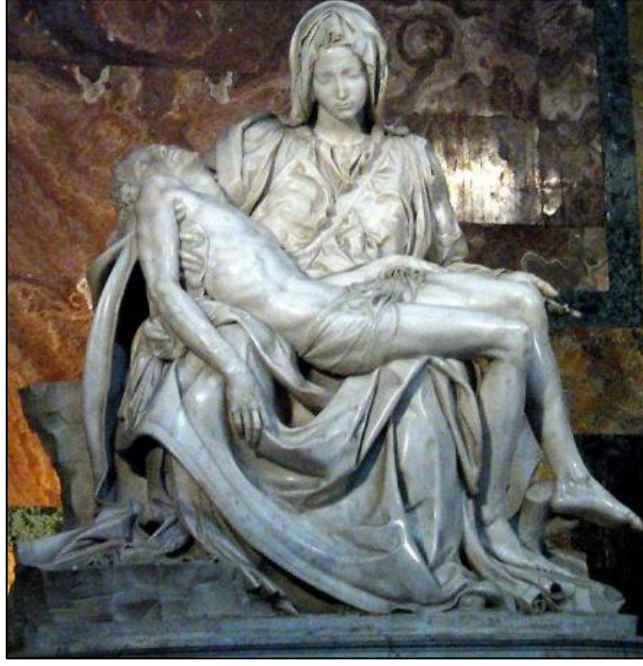
Rönesans Heykeltiriliğini 15.yüzyılda Floransa'ya egemen olan Erken Rönesans'ta Filippo Brunelleschi ve Donatello ile başlamıştır. Donatello, mimarlığa bağlı olmayan heykeli yeniden canlandırmış, Padua'da yaptığı General Gattamelata ve kahraman heykelleri çığırını açmıştır.

(<http://www.nkfu.com/italyan-heykel-sanati/>)

16. yüzyıl heykel sanatında, büyük gelişmelerin yaşandığı ve önemli sanatçıların yetiştiği bir dönemdir. Bu dönem sanatçılarından Michelangelo yaptığı eserlerle döneme imzasını atmıştır. 16. yüzyılın ilk yarısında Rönesans olgunluk dönemine ulaşmıştır. Rönesans döneminde heykellerin konusu Tevrat ve İncil'den alınmıştır. Bu dönemde ki heykeller üç boyutlu olarak yapılmış, simetriye yani oran ve orantıya dikkat edilmiştir. Leonardo Da Vinci, Michelangelo ve Tiziano bu dönemin önemli sanatçıları arasında yer almışlardır.

Buonarotti Michelangelo, İtalyan rönesans dönemi ressam, heykeltıraş, mimar ve şairlerindedir. Çoğunlukla heykel üzerine çalışmalar yapsa da resim ve mimari alanlarında da eserleri bulunmaktadır. Kilise duvarlarına yaptığı resimler adeta heykel görüntüsü hissi vermiştir. Mermerden yaptığı heykellerde anatomik özelliklere dikkat etmiş, konularını daha çok İncil ve Tevrat'tan alınan konuları öykülemiştir. Buonarotti Michelangelo'nun en önemli eserlerinden birisi Musa Heykeli'dir. Michelangelo 26 yaşında ilk ve en ünlü eseri olan çocuk kral Davud'un heykelini yapmıştır. Beş buçuk metrelik bir mermer kütlede oluşan bu eser Michelangelo mermer bloğun yanına bir baraka inşa ederek, yardım almadan tek başına, geceli gündüzlü çalışarak Rönesans sanatının harikalarından biri olarak kabul edilen David'i yaratmıştır. Michelangelo bu eserini Papa 2. Julius'un mezar anıtı için yapmıştır. (hbogm.meb.gov.tr/aol/kitaplar/aol/SanatTarihi1_2/7.pd)

Michelangelo'ya Papa II. Julius tarafından, Vatikan'ın yanındaki Sistine Şapeli'nin tavan resimlerinin yapılma görevi verilmiştir. Michelangelo bu görevi, 520 metrekarelik bir alanda yaklaşık dört yıllık bir çalışmanın ürünü olarak bitirmiş ve bu eser Michelangelo'nun bugüne kadar yaptığı en önemli başarılarından birisi olmuştur. Rönesans sanatına benzersiz etkide bulunan Michelangelo, klasik sanat tekniklerini öğrenmesinin yanı sıra insan formunu her açıdan tasvir edebilmek için kâdavrâlar üzerinde çalışıp, Yunan ve Roma sanatından devraldığı idealleştirilmiş insan tasarımlarının ulaştığı gerçekçilik boyutunu yakalamaya çalışmıştır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Michelangelo>)

**Resim: 1.12. Rönesans Dönemi Sanatçılarından Michalengelo'nun
Sen Pieta Bazilikası**

Resim: 1.13. Davud Heykeli

Resim: 1.14. Davud Heykeli Verocchio

Rönesans döneminde başlayan düşünce sistemindeki değişiklikler resim alanını da etkilemiştir. Bu düşünce sisteminin değişmesi ile dini konulu resimlerin yanı sıra portre, güncel ve toplumsal konular ile mitolojik hikaye ve resimler yerini almaya başlamıştır. Bu sayede ressamlar da kendi düşüncelerini resimlerinde özgürce Rönesans döneminde uygulama fırsatını bulmuşlardır. Böylece, giderek Ortaçağ'ın katı kural ve şekilciliğinden uzaklaşmıştır.

Rönesans dönemindeki resimlerde doğaya uygunluk ve ideal güzellik göz önüne çıkmıştır. Perspektif sağlamak amacı ile fonda manzara resimlerine yer verilmiştir. Işık ve renk resimde ifadeyi ve kompozisyonu vurgulayacak şekilde kullanılmış, birçok rengin saydam tabaka şeklinde üst üste boyanması sağlanmıştır. Tek kaçış noktalı perspektif ilk kez erken Rönesans döneminde uygulanmıştır. Sanatçılar, içerikten çok biçimle ilgilenerek, figürün kompozisyon içindeki yeri önem kazanmış ve böylece sanat, yeniliklere açılmıştır. Leonardo Da Vinci, Tiziano Vecellio, Albrecht Dürer, Giotto Di Bondone Rönesans döneminin en önemli ressamlarıdır.

Giotto Di Bondone, Floransa'lı olan sanatçı resim sanatında ışık ve gölge ile plastik görünümü verebilen Rönesans resim anlayışının öncüsüdür. Eserlerinde daha çok dinsel ağırlıklı konuları işlemiş, Kalabalık fügürlü kompozisyonlar çalışmıştır. Giotto Di Bondone çok sayıda kilise ve şapelin freskolarını yapmıştır.

(hbogm.meb.gov.tr/aol/kitaplar/aol/SanatTarihi1_2/7.pd)

Giotto ve onun çağdaşları, bu dönemde kuralcı ve simgesel resim tekniğini terk ederek nesnelere doğal halleriyle resmedilmesi anlayışına yönelmişlerdir. Edebiyat ve sanat, 13. yüzyıl'ın dini bakış açısından kurtulmaya başlamış, insan merkezli bakış açısına yönelmiştir. Rönesans başlangıç döneminde resme perspektifi yavaş yavaş geçiren ressamdır. Pastel tonlar ile üçüncü boyutu kullanma amaçlı çalışmalar yapmıştır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Giotto_di_Bondone)

Resim:1.15. Giotto'nun "İsa'ya Ağıt" Adlı Eseri

Resim:1.16. Giotto Glana'da "Meryem Ana" Tablosu

Leonardo Da Vinci, Rönesans sanatının en önemli ismidir. Floransa'lı sanatçı ressamlığının yanı sıra heykeltıraş, mimarlık, mühendislik ve anatomi alanlarında da önemli çalışmalarda bulunmuştur. Büyük bir ışık ustasıdır, resimlerinde daha çok yağlı boya kullanmış, insan vücudu ve portre çalışmaları yapmıştır. Mona Lisa adlı tablo hem Leonardo da Vinci'nin hemde Rönesans döneminin en önemli yapıtıdır. Son Akşam Yemeği,  l  Anna (Meryem, ocuk İsa ve Azize Anna), Meryem'e Müjde Leonardo da Vinci'nin diğer önemli eserleri arasındadır.

Resim:1.17. Leonardo Da Vinci'nin ünlü eseri "Mona Lisa" ve " l  Anna" Tablosu

Tiziano Vecellio, İtalyan ressam ve Venedik okulunun kurucularındandır. Sanatçı uzun yıllar Bellini'nin sanat atölyesinde çalışmıştır. Sanat çalışmalarına büyük kilise resimler yaparak başlamış ve asıl portre ressamlığı ile de tanınmıştır. Bu alandaki en önemli eseri Şarlman Karl portresidir.

Tiziano büyük bir renk ustasıdır ve genellikle parlak renk olan yeşil, mavi ve sarı renklerin hakim olduğu resimler yapmıştır. Konser, Kutsal ve Dünyevi Aşk, Tavşanlı Meryem ve Urbino Venüsü, Kış Manzarası, Yaşlı köylü kadın Tiziano'nun diğer önemli eserleri arasındadır.

Resim:1.18 Tiziano'nun "Tavşanlı Meryem" Tablosu

Resim:1.19 Tiziano'nun "Urbino venüsü" Tablosu

Albrecht Dürer, Alman Rönesans resim sanatının temsilcilerindedir. Resimlerinde dinsel konuların yanı sıra günlük yaşama ait konularada rastlanır. At, tavşan, köpek gibi hayvan resimlerinin yanında bitki resimleri ve karakalem, tahta baskı, sulu boya, bakır ve tahta üzerine kazıma tekniği kullanarak yaptığı gravür çalışmalarında bulunmaktadır. Melankoli, Süvari, Şeytan ve ölüm önemli gravür eserleridir. Albrecht Dürer ilk kez kendi portresini yapan ve figür kullanmadan yaptığı manzara resimleri ile adından söz ettirmiştir. İsa'nın doğuşu, İsa'ya ağıt sanatçının dini konulu eserleri, Kendi portresi, Üç Kutsal kral ve Meryem'in Yaşamı adlı eserleri de yaptığı resimleri arasında yer almıştır.

Albrecht Dürer, sanatından para kazanmak ve daha çok resim yapmak istedi. Bunun içinde farklı baskı tekniklerini deneyerek yaptığı resimlerin fiyatını düşürdü ve Avrupa'da şehir şehir gezerek resimlerini pazarladı. Albrecht Dürer'in resimleri sadece kiliselerde ve asillerin evinde değil, orta sınıftan resmi seven insanların duvarlarını da süsledi. (hbgm.meb.gov.tr/aol/kitaplar/aol/SanatTarihi1_2/7.pdf)

Resim:1.20. Albrecht Dürer Portresi ve İsa'ya Ağıt Rönesans Dönemi Resim Sanatına Örnek

Barok sanatı, 17. Yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan büyük bir değişim dönemi. Barok kelimesi, İtalyanca düzensiz inci anlamına gelen Barroco sözcüğünden türemiştir. Barok özünde ‘‘Saray Sanatı’dır. Barok sanatı, 16.ve 18. Yüzyıllar arasında gelişen müzik, resim ve edebiyat alanından sonra mimaride de kendine önemli ölçüde yer edinen akımdır.

Barok dönemi, servetleriyle gösteriş yapan otokratik liderlerin dönemi. Başka bir deyişle, Rönesans dönemindeki toplumsal ve ekonomik bunalıma karşı, soyluların sanatsal ve kültürel alanda egemenliklerini ilan ettikleri dönemde denilebilir. Barok sanatı, mücevherlerle kaplanmış kupalar, saf altından yapılan duvar halıları, incelikle işlenmiş mimari kıvrımlar ve sarmallar dönemin en önemli özellikleridir.

‘‘Barok’’ terimi, eleştirilenlerin kendilerinden sonraki sanatı aşağılamak amacıyla kullandıkları bir terim olarak bilinmektedir. Barok şekilsiz biçimsiz demektir üslupla ilgili akıcı sonsuz formları ifade eder. Geç Rönesans döneminin ardından gelen Rokoko dönemine ait müzik, resim ve mimari eserleri belirtmek için kullanılan bir terimdir. Barok sanatı ile en çok ilişkilendirilen şehir Roma’dır. Uluslararası sanatsal üretim ve sanatsal müzakerelerin burada olması ayrıca papalığın burada bulunması sebebi ile sanatsal kurulların da merkezi olmuştur. Avrupa’nın dört bir yanından sanatçılar Yüksek Rönesans eserlerini özellikle de Michelangelo ve Raffaello’nun eserlerini incelemek üzere Roma’ya gelmişlerdir. Bu sanatçılar yaptıkları incelemeler sonucunda Barok sanatının özelliklerini tüm Avrupa ülkelerine yaymışlardır.

Yapmacık üsluba tepki olarak görülen Barok sanatı, özellikle Katolik Kilisesi tarafından yaptırılan eserlerle ilişkilendirilmiştir. Barok sanatı, ağır, karmaşık fakat sistematik tasarımın olduğu, renk, ışık ve gölgenin yoğun olarak kullanıldığı bir sanat tarzıydı. Barok mimarlıkta abartılı hacim ve dekorları kullanarak görkem ve güç etkisi yaratmaya çalışmış, Tanrı ve Kral, dönemin iki mutlak hükümdarı olmuştur. Barok mimari özelliklerine uygun olarak Tanrı için kiliseler, Kral için de saraylar yapılmıştır. Barok döneminde Paris’in kraliyet gücünü temsil eden Versailles Sarayı her prensin örnek aldığı bir yapı olarak göze çarpar. (FARTHING, 2014)

Barok mimarisinde, Mimar Louis Le Vau ve André Le Nôtre tarafından yapılan Versailles Sarayı, Barok mimarisinin en tipik örneklerindedir. Bunun yanında resimde Caravaggio, Rembrandt, Rubens, Vermeer; heykelde Gianlorenzo Bernini; müzikte Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, Domenico Scarlatti, Georg Friedrich Handel, Georg Philipp ve Telemann Barok tarzında eser vermiş kişilere örnek olarak gösterilebilir.

Barok sanatında mimari yapıların iç mekanları ışıklı, kubbe içleri ve tavanları abartılı ve karmaşık perspektif kullanılarak gerçekleştirilmiş resimlerle sonsuza açılmıştır. Barok dönemde, dünyevi gerçeklerin sınırsız sonsuzlukta olduğu inancıyla, hareket ve sonsuzluk esas alınmış organiklik ve doğacılık eğilimi dikkat çekmiştir.

Bu dönemde yapılarda bazilika planının yanı sıra oval ve yıldız planlar kullanılmıştır. Mimaride hiçbir dönemde olmadığı kadar çok süslemeye yer verilmiş ve Rönesans mimarisinde kullanılan düz çizgilere karşılık Barok yapılarda girinti ve çıkıntılar, cephelerde ise dalgalanmalar görülmüştür. Bu üslubun yaratıcıları olan Bernini ve Borromini, çağdaşları tarafından çok beğenilse de sanat tarihçileri tarafından klasik sanatı bozdukları gerekçesi ile eleştirilmişlerdir. (5.Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu 15 -16 Nisan 2010 makale)

www.catider.org.tr/pdf/sempozyum5/Semp%205%20Bildiri%2010makale

Gianlorenzo Bernini bir heykeltıraş, ressam ve mimardır. Roma'daki eserlerin yaklaşık yüzde yetmişi Bernini'ye aittir. Gianlorenzo Bernini, heykelleri ve mimari projeleri Barok sanatının özellikleri en iyi şekilde anlatmaktadır. Sanatçı eserlerinde kullandığı canlı tiyatral ve organik anlatımı sayesinde Roma'da sanat ortamında güçlü hakimiyet kurmuştur. Bernini'nin bilinen en önemli eseri Roma'da bulunan Aziz Teresa heykeli ve Dört İrmak Çeşmesi adlı eserlerdir. Vatikan şehrinde bulunan yapıların çoğunu Bernini tasarlamış, Roma ve Vatikan şehirlerindeki eserlerin büyük çoğunluğunun ona ait olması ve yetenekli oluşu sayesinde kilisenin himayesine girmiştir. (FARTHING, 2014)

**Resim:1.21.Barok Sanatına Örnek Gianlorenzo Bernini'nin
Roma'daki Aziz Teresa Vecdi**

**Resim:1.22. Barok Sanatına Örnek Gianlorenzo Bernini'nin
Roma'daki Dört Irmak Çeşmesi**

Barok döneminin en etkili Flaman sanatçısı, Sir Peter Paul Rubens'tir. Seyahati boyunca İtalya'daki sanat anlayışını benimseyerek çok sayıda dini, tarihi resim portre ve sunak resimleri yapmıştır. Resimlerinde hareket, renk ve duygusallık vurgulayan stilini uygulamış ve görünür fırça darbelerini kullanmıştır. Büyük bir stüdyo çalıştırmış, ek olarak soyluluk ve sanat koleksiyoncularının popüler resimlerini üretmiştir.

Sir Peter Paul Rubens, Pieter Bruegel ve oğlu Jan Bruegel'le yakın arkadaşı ve beraber yaptıkları resimleri vardı. Eserlerinde yer alan canlı kadifemsi manzara ile sayısız hayvan ve bitki resimleri yapmıştır. Rubens 1601 yılında Floransa yoluyla Roma'ya gitti. Michelangelo, Raphael ve Leonardo da Vinci'nin sanat olarak Helenistik heykel Laocoon ve onun oğulları, onda özellikle etkili oldu. O da Caravaggio'nun yeni, son derece doğal resimlerinde etkilenmiştir. İtalya'nın Rubens'e etkisi büyük oldu. Rubens sanatsal faaliyetlerinin yanında İtalyanca harf ve yazışmalar da yaparak sanatına devam etmiştir. Sanatçının Cennet Bahçesi, Masumların Katili, İsa'nın Vaftizi, İsa'nın Görünmesi, Leuccipos'un Kızlarının Kaçırılışı, Steen Şatosu ve Sanatçının Çocukları gibi eserleri vardır.

Resim:1.23. Peter Paul Rubens'in "Masumların Katili" Tablosu
Barok Sanatına Örnek

Rokoko, Baroka karşı bir tepki olarak gelişti. Dekoratif, kaygısız rokoko üslubu 18. Yüzyılda tüm Avrupa'da yayılarak kendini göstermiştir. Fransa'da ortaya çıkmış ve yerini Neoklasisizm'e bırakmıştır.

“Rokoko” terimi aslında alaycı bir ifadeyi simgeliyordu. Rokoko sözcüğü süs havuzlarında kullanılan taş bezemesini ifade eden “Rocaille Barok” kelimesinin İtalyanca karşılığının Barocco ile birleşmesinden oluşmuştur.

Rokoko Sanatı son derece şatafatlı ve süslemeci tarzda bir sanat akımıdır. Rokoko genellikle bir yüzey sanatıdır ve mimarlıktan çok süslemeye yöneliktir. Rokoko sanatı, Barok'un karmaşık ve kıvrımlı biçimlerini benimsemiştir. Sanatçılar her ne kadar bu üslubu benimseyerek aynı mesenler için çalışıp aynı konuları ele alsalar da Barok sanatını aşırı gösterişini ve heybetini bir kenara bırakmışlardır. Ressamlar genellikle sürekli tekrarlayan temalar kullanmışlardır.

Rokoko döneminde hem resim hem de heykel alanında önemli eserler meydana getirilmiştir. Ressamlar, eserlerinde toplum yaşamının yanı sıra çoban ve doğa görüntülerine de yer verdiler. Resimdeki figürler şatafatlı kıyafetler içinde gösterilerek masalsı bir hava yaratılmaya çalışılmıştır. Renk kullanımında sadelik ön plana çıkmış daha çok beyaz, dekorasyonda ise lacivert ve mor gibi soğuk renkler kullanılmıştır. Öyleki bu resimlerde ki kostümlü aşklar dekor içerisinde gerçekte küçük aşk oyunları oynayan flört eden insanları anlatıyordu.

Rokoko yapılarında parlak renkli duvar halıları ve görkemli süslemeleriyle dikkati çekmektedir. Yapılardaki süslemelerde şömine, mobilya, ahşap kaplamalar, kumaşlar ve porselen kullanımı ön plandadır. Heykelde Fransız rokoko heykeltçilerin yanı sıra resimde de özgün ve şiirsel bir yol izlendi. Rokoko sanatı, Jean Antoine Watteau, François Boucher, Jean Honore Fragonar olmak üzere üç sanatçı tarafından şekillenmiştir. Almanya, Avusturya ve İngiltere'de Rokoko sanatı daha çok mimari ve dekoratif alanda şekillenmiştir. Watteau ve Boucher çeşitli teknik ve araçlar kullanmışlardır. Boucher goblen duvar halısı üreten bir fabrikada çalışarak sevr

porselenlerini yapmıştır. Rokoko heykeltçiliği mermerden çok iç mekanların dekorasyonunda kullanılan biblolarla hayat bulmuştur. (FARTHING, 2014)

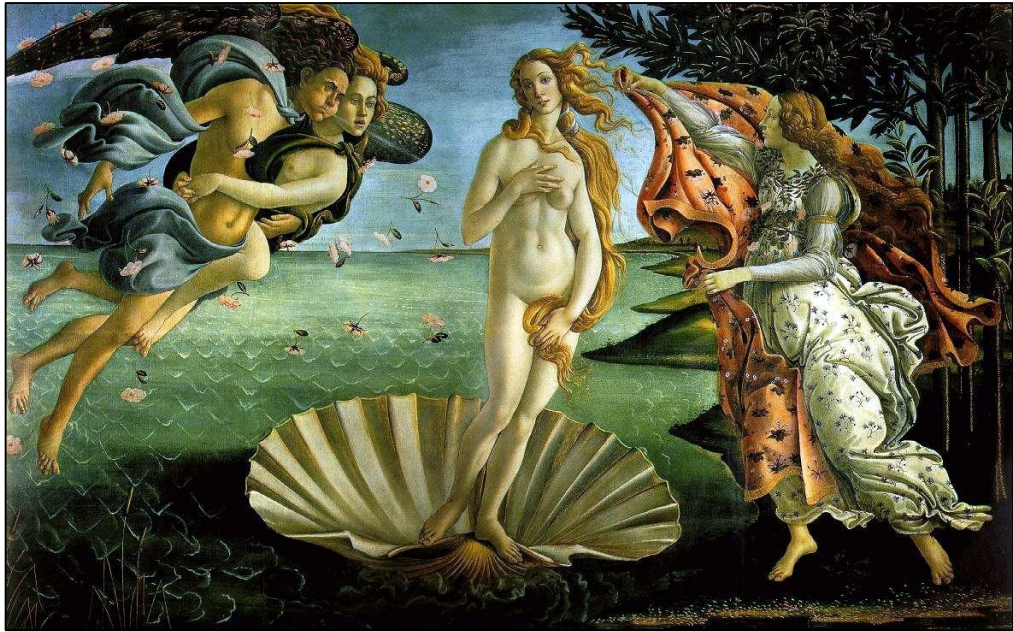
François Boucher, ressam aynı zamanda teknik ressam, gravürçü, Fransız Rokoko dekoratörü ve Markiz de Pompadour'un favori ressamı ve gözdesiydi. Boucher özellikle aristokrat müşterileri için resim yapıyordu ve resimleri tüm Avrupa'ya yayılmıştı. Avrupa'da ilgi gören şehvetli, mitolojik, alegorik ve erotik motifli resimler yapıyordu. Venüsün Süslemesi, Genç Kadın, Güneşin Doğuşu, Güneşin Batışı, Madame de Pompadour'un Portresi gibi daha birçok eseri vardır.

Resim:1.24. François Boucher'in 276x182 cm "Erkek Çoban Kadın Çobana Flüt Çalarken" Yağlı Boya Tablosu Rokoko Dönemi Resim Sanatına Örnek

Resim:1.25. Barok Dönemi Resim Sanatına Örnek

Resim:1.26. Rokoko Dönemi Resim Sanatına Örnek "Venüsün Doğuşu"

1.2.4. Çağdaş Sanatlar

‘‘Çağdaş sanat’’ geçmişin gelenekleriyle tüm bağı koparmış hiçbir sanatçının bile yapmayı düşünemediği şeyleri yapan sanat dalıdır.

Çağdaş sanatların başlangıcı ile günümüze kadar gelen tüm sanat eserleri üzerinde tipografik öğeler yoğun şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Modern sanatın doğuşuna kadar etkisini sürdüren akımın temelleri Alman sanat tarihçisi Winckelmann tarafından ortaya atılmıştır.

Modernizm genel olarak ülkeler arasındaki yeni Pazar ilişkilerinde yaşanan üretim, dağıtım ve tüketim süreci içinde yaşanan değişimler sonucunda ortaya çıkan bilim, teknoloji, endüstri, kentleşme, demokratik toplum kavramları içeren bir olgudur. Modernizm geriye dönüşü olmayan sürekli ilerleme durumu olarak adlandırılır. Modernleşme insan davranışlarını değiştirmiş, yeniliğe ve deneye açık, demokrat, geçmişten çok geleceği düşünen, bilim ve teknolojiye inanan ve evrensel standartları önemseyen bir insan tipi ortaya çıkmıştır. Çağdaş modern sanatın tarihi yaşandıkça yazılmıştır. Yani tarih, modern sanat topluma ulaştıkça, toplumun malı olma süreci içinde yazıldığını ifade eder.

Çağdaş sanatın öyküsü Fovizm, Kübizm, Fütürizm, Ekspresyonizm gibi sanat akımları ele alınarak anlatılmıştır. Sanattaki tüm gelişmeler toplumun dikkatini çekmek eğiliminde olmuştur.

Romantizmin ortaya çıkışına kadar sanat, kendisine tanınan özgürlük ne olursa olsun beşiği olarak anılmıştır. Romantizmle birlikte anılması gereken iki akım vardır. Bunlardan biri halk sanatı diğeri ise sanat için sanat akımıdır. Bu sanat toplumsal düzende yaşananların, sanatçılar tarafından imgeleştirilerek halka mal olmuş ve bu halkın içinde hayat bulmuştur. Genellikle eski köylüler tarafından yapılan sanattır.

‘‘Ekspresyonizm’’ ilk olarak Ekspresyonizmin karşıtı, ya da Fransız sanatındaki Ekspresyonist anlamında kullanılıyordu.

Almanya’da sanat alanında Empresyonizmden sonraki sanat gelişmelerini içeriyordu, ama genel bir anlamda kullanılmakla beraber bu akıma daha özgül bir görev tanınıyordu.

Ekspresyonizmin amacı, doğalcılığın karşıtı olan biçim ve renk arıcılığıyla ruhsal düzeyde heyecanlar yaratmaktı. Ekspresyonizm, müzik ve edebiyatta, plastik sanatlarda görülen kişisel yaşantıların anlatıldığı sanat dalıdır.

Özellikle resim, heykel ve mimari alanlarında etkili olan dışavurumculuk Ekspresyonizm, 20. Yüzyıl başlarında Almanya’da gelişen bir sanat akımıdır. Ekspresyonizmde gerçekler olduğu gibi anlatılmaz, sanatçılar yaşananları imgeleştirerek halka sunarlar. Ekspresyonistlerde renk kullanımında karşıtlık ve düzensizlik hakimdir. (LYNTON, 2009)

20.yüzyılda ortaya çıkan Savaşın yarattığı karamsarlık ve umutsuzluk içinde geleceğe inançlarını tümüyle yitiren sanatçıların bir araya gelerek oluşturdukları sanatlardan biride Dada sanat akımıydı. Bu akım zürih’te başlayarak önce Avrupa’ya sonra da Güney Amerika’ya kadar yayılmış sanat akımıdır.

Dada, Kübizmin kolaj tekniğini geliştirerek kendini ortaya çıkarabilmek adına sanat akımlarından çok şey öğrense de akımın esas belirleyicisi olan Birinci Dünya Savaşında oynadığı roldü. Dada’yı dinamik kılanda sanat karşıtı duruşuydu. (FARTHING, 2014)

Siyasi olaylar, savaş sonrası ortaya çıkan geçmiş özlemi ve geçmişin zevkleriyle modern heyecanları birleştiren bir sanat akımı doğmuştur. Geleneksel resim anlayışına karşı gelen en güçlü akımlardandır. Kübizmin parçalanmış ya da yinelenen öğeleri neo-klasik kompozisyonları modernleştirerek, Ekspresyonizmin çarpıtmaları ya da Fovizmin renkleriyle karıştırılarak, bir çeşit görsellik yaratmak için kullanılıyordu.

Kübizm yeni bir resimsel dil, yeni bir görme biçimi, dünyayı temsil etmenin yeni bir yöntemi olarak döneme damgasını vurmuştur.

Kübizm, genel anlamda soyutlama yani sanatın ne olmasına değil nasıl olmasına önem veriyordu. Kübizm 20 yüzyılın radikal sanat hareketlerinden birisi olarak nitelendirilir. Kübistler resimlerde üç boyutluluk yaratmak yerine resmin iki boyutluluğunu benimsemişlerdir. (ANTMEN, 2009)

Kavram ressamlığı olarak ta bilinen Kübizm, içinde duyguları barındıran düşünce ressamlığı olarakta bilinir. Pek çok kişi Kübizmin başka sonuçlar doğurmak için gerçekleştirilen bir deney yani bir tür geçiş sanatı olarak düşünülür. Kübizmin, daha iyi anlaşılabilmesi için matematik, trigonometri, kimya, psikanaliz, müzik ve aklımıza gelebilecek her türlü şeyle ilişkilendirilmiştir. Kübizm resim sınırları içinde kalmış ve bunun ötesine asla geçmemiştir. Kübizimde desen, tasarım ve renk diğer ekollerde olduğu gibi aynı ruhla uygulanmıştır.

18. yüzyılda yaşanan sanayi devrimi Avrupa ve tüm dünyada ulus devletlerinin ve kapitalizmin yaratılmasının başlangıcı olmuştur. Sanayi toplumu soyut sanat anlayışının çıkış noktası olmuştur. Endüstriyel kapitalizmin gelişimi kentlerin giderek büyümesine ve gelişmesine yol açarak bir önceki çağda hayal edemeyecekleri yenilikler insan yaşamına girmiştir.

20. yüzyılda ise resim çalışmaları daha çok yapı yani mimari sanatına kaymıştır. Geleneksel yapılar toplumun ihtiyacına göre yapılıyordu, büyük şehirler kullanılıyordu. Yine bu dönemde moda, tekstil, reklamcılık, kitapçılık ve grafik sanatları alanlarında değer kazanmaya başlamıştı.

Sonuç olarak 20. Yüzyıl sanatçılarının yalnızca biçimsel sorunlarla ilgilenmeleri gerektiğini anlıyoruz. Ne kadar ince ve yükümlü olsalar da denge ve yöntem sorununu aşmaya çalıştıkları anlaşılıyordu. Burada asıl olan şey sanatçının nesnelere yaratmak istediğidir. (GOMBRICH, 1980)

2. BÖLÜM

SANATLA İLGİLİ DÜŞÜNCELER, SANATIN SINIFLANDIRILMASI VE SANATIN GELİŞİMİNE ETKİ EDEN TOPLUMSAL FAKTÖRLER

2.1. Gombrich, Tolstoy, Hegel, Guyau, Cherbuliez'e Göre Sanat

Sanat tarih boyunca çok tartışılan bir konu olmuştur, Sanat nedir? Neye sanat denir? Sanatçı kimdir? Bir eser hangi durumda sanat eseridir? Sanat her dönem ve her toplumda farklı olarak ortaya çıkmıştır. Aşağıda sözünü ettiğimiz Alman filozoflarının etkisinde yazmış olan idealist estetikçilerde sanat ve güzellik üzerine farklı düşünceler üretmişlerdir.

Sanat kişilerde farklı duygular uyandırır. Kimi manzara resminden hoşlanırken kimisi de portreden hoşlanır. Manzara resmi kişiye kendi evindeymiş gibi hissettirirken, portreden hoşlanan kişi de o portreye baktıkça ona arkadaşını ve dostunu hatırlatıyor olması gibi kişilerde değişik duygular içermesidir.

Gombrich'e göre sanat diye bir şey yok sadece sanatçı vardır. Geçmişte yaşayan insanların yaşamış oldukları mağara duvarlarına çizdikleri hayvan resimleri ile günümüzde gelişmiş malzemelerle yapılan resimlerde birer sanat eseridir. İşte tüm bunlara hayat veren insanoğlu, yani sanatçıdır. Ve yine Gombrich'e göre güzellik için geçerli olan, ifade için de geçerlidir. Bir tabloyu bize sevdirten veya bizi ondan uzaklaştıran en önemli şey, çoğu zaman, bir figürün yansıttığı ifadesidir. Sanat beğenisi, yeme ve içme beğenisinden çok daha karmaşık bir olgudur. Burada söz konusu olan sanat, değişik ve ince tatları bulup çıkarmaktan daha ciddi, daha önemli bir şeydir. Basmakalıp fikirlere bağlı kalmadan sanatçıların yeni renk ve biçimleri kullanarak uyandırdığı duygular sayesinde sanata bakış açımızın değişmesini sağlamıştır.

Tolstoy, sanatın bir fedakarlık abidesi olduğunu, fedakarlık yapamayacak insanların bu müesseseye talip olmamalarını, ömrünü bu yola adanmış insanlara haksızlık yapmamalarını savunmuştur.

Sanatçının yaratıcı gücü sayesinde basmakalıp düşüncelerden kurtularak doğada var olduğu halde hiç düşleyemediğimiz yepyeni güzelliklerin farkına vardığımızı ona göre büyük sanat yapıtlarının anlaşılması ve onların lezzetine varmamızın önündeki en büyük engelin ön yargılarımız olduğunu savunmuştur.

Gombrich'e göre öğrenmenin yaşı yoktur her zaman keşfedilecek yeni şeyler vardır. Hiç kimse sanatla ilgili her şeyi önceden bilemez sadece taptaze düşüncelerle sanatın var olması için taptaze kafalara ihtiyaç olduğudur. Ayrıca Gombrich sanat yapıtlarının gizemli bir nesne değil de insanın insan için yarattığı nesne olduğunu savunmuştur.(GOMBRICH,2004)

(<http://www.anlamak.com/sanatin-e-h-gombrich.html>)

Tolstoy, Sanatın ne olduğunu, sanatın neden var olduğunu ve ne ifade ettiğini uzun yıllar boyunca sorular sorarak yanıtını aramıştır.

Tolstoy' göre insan için sanatın karşılığı güzel olandır ona göre güzel olan her şey sanattır. Tolstoy bir eserin sanat eseri sayılabilmesi için sanatın tüm inceliklerini taşıması gerektiğini savunmuştur. Ona göre sanat ne keyif, ne avuntu nede eğlence değildir. Sanat yüce bir iştir, yazarın anlattığı konuya dair tüm gerçekleri çok iyi bilmesi gerektiğine inanmış, sanat eserinde biçim, samimiyet ve insana yansıttığı duyguya önem vermiştir.

Tolstoy, sanatçının halktan ve adaletten yana olarak kendisinin içinde bulunduğu durumu göz önüne alarak kimseyi aşağılamadan onların manevi değerlerine saygı duyarak sanatını yapması gerekir. Tolstoy bir sanat eserinde olması gereken en önemli öğelerden birinin biçim olduğunu, yazarın anlattığı konuyu çok iyi bilmesi gerektiğini ona göre bir sanat eserinin konusu ne olursa olsun, dinleyiciyi ya da okuyucuyu etkileyebiliyorsa işte o zaman gerçek bir sanat eseridir. Sanat eserinde samimiyetin olması gerektiğine yazar eserini yazarken bu samimi duyguyu okuyucuya vermesini gerektirir. Tolstoy güzelin ve estetiğin farklı ifadelerini on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılda Alman, Fransız akımlarını inceleyerek ortaya koymuştur. Onun için sanat hayat için zorunlu olan insanlığı aynı duyguda birleştiren ilişkiler ortamıdır.

Sonuç olarak Tolstoy sanatçının yaptığı eserde topluma iletildiği mesajın önemli olduğunu, yazdığı eserin dışsal durumdan yararlanmak değil sırf içinden gelerek yazması gerektiğini savunmuştur.

Hegel'e göre sanat, Tanrı'nın doğada ve sanatta güzellik olarak görünmüştür. Buda nesnede ve öznedede ortaya çıkmıştır. Hegel gerçek ve güzelin aynı şey olduğunu güzelliğin tek içeriğinin ruh olduğunu söylemiştir. Ruh güzelliği duygu yolu ile ortaya çıkmalıdır. Sanatta bu güzelliğin ortaya çıkartılmasının aracıdır.

Guyau'ya göre güzellik nesneye yabancı bir şey değildir; o, üzerinde görüldüğü varlığın gelişmiş halidir. Sanat insanı bireysel yaşamından insanlığın ortak yaşamına yüceltir ve bu işi yalnızca ortak duygu ve inançlara katılarak değil, ortak duygular aracılığıyla yapar.

Cherbulliez'ye göre sanat, imgelere karşı doğuştan olan sevgimizi, bu imgelere giren düşünceleri duygularımızın, yüreğimizin ve aklımızın aynı anda duyduğu hazzı besler. Güzellik yanılmasıdır mutlak güzellik yoktur, bize uyumlu ve karakteristik olan her şey bizim için güzeldir. (TOLSTOY, 2007)

2.2 . Sanatın Türleri

Sanat türleri işitsel (fonetik) sanatlar, görsel (plastik) sanatlar ve dramatik sanatlar olmak üzere üç bölümde inceleyebiliriz.

“Güzellik” uzun süre sanatın en önemli niteliği olarak görülmüştür. Bu durum sanatın tanımına da yansımış, “Belli bir güzellik anlayışıyla yapıt üretmek, bir güzellik ifadesi” türünden tanımlamalar geliştirilmiştir. Belki bu kavramdan yola çıkılarak Güzel Sanatlar olarak adlandırılmıştır. Güzel Sanatlar geleneksel ve çağdaş olmak üzere iki biçimde sınıflandırılabilir.

Geleneksel sınıflama, güzel sanatları, hitap ettiği duyu organlarına göre sınıflamaktadır. Buna göre, görsel sanatlar (plastik sanatlar), göze ve görmeye dayanan sanatları, resim, heykel, mimari gibi. Fonetik sanatlar; müzik ve edebiyatı ritmik sanatlar ise hem görme ve hem de hareketle ilgili olan sinema, opera gibi sanatları kapsamaktadır. Ancak, bu sınıflandırmanın ister istemez dışında kalabilen bazı türler de olabiliyordu. Karikatür veya seramik gibi.

Bu sebeple, daha çağdaş bir sınıflandırmaya gerek duyulmuş, bu sınıflamada söz konusu edilen sanat dalının niteliği ve tekniği göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre, şöyle bir sınıflandırma yapılabilir:

Yüzey Sanatları: Tüm iki boyutlu sanat çalışmaları, yani bir eni ve bir boyu olan kâğıt veya tuval üzerine, bir duvar yada kumaş üzerine uygulanan sanatlardır. Resim ve türleri (yağlı boya, sulu boya, baskı sanatları, afiş, grafik çizimler), duvar resmi, minyatür, karikatür, fotoğraf, batık, süsleme vb.

Hacim Sanatları: Üç boyutlu sanat çalışmalarıdır. Heykel, seramik, endüstri ürünleri tasarımı gibi. Ayrıca, endüstriyel alanda yapılanlar da bu gruba girmektedirler.

Mekân Sanatları: İç ya da dış mekanı içine alan yada düzenleyen sanat dallarıdır. En başta mimari olmak üzere (bahçe mimarisi, peyzaj mimarisi), çevre düzenlemesi gibi mekana ilişkin tüm tasarım çalışmalarını kapsar.

Dil Sanatları: Edebiyat ve yazı türlerini kapsayan sanatlardır. Roman, hikaye, şiir, deneme, tiyatro metni, film senaryosu vb. gibi.

Ses Sanatları: Müzik ve bütün türlerini kapsayan sanatlardır. Halk müzikleri, klasik müzikler gibi.

Hareket Sanatları: İnsanın, bedeniyle anlatım gücü kazandırdığı sanatlardır. Bale, dans türleri, halk dansları, pandomim vb.

Dramatik Sanatlar: İnsanın, eyleme dönüşmüş ifadelerle kendini veya bir olayı, bir olguyu anlattığı sanatlardır. Tiyatro, opera, müzikal oyun, kukla gibi sahne sanatları, sinema, gölge oyunu gibi. (Kültür-Sanatla ilgili yazılar 15/04/2009)

(<https://www.xing.com/communities/posts/sanatin-siniflandirilmesi-ve-sanat-turleri>)

2.2.1. Sanatın Gelişimine Etki Eden Toplumsal faktörler

Tarih boyunca sanat, toplumların sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik yapılanmalarından şekillenmiş ve dönüşüme uğramıştır. Ülkeler arasındaki yeni pazar ilişkilerinde ve üretim, dağıtım ve tüketim sürecinde yaşanan değişimler sonucunda ortaya çıkan bilim, teknoloji, endüstri, kentleşme, demokratik toplum gibi yeni kavramlar insanlığı etkilemiştir.

Modernizm geriye dönüşü olmayan sürekli ilerleme olarak adlandırılır. Modernleşme insan davranışlarını değiştirmiş, yeniliğe ve deneye açık, demokrat, geçmişten çok geleceği düşünen, bilim ve teknolojiye inanan ve evrensel standartları önemseyen bir insan tipi ortaya çıkmış dolayısıyla insanların sanat anlayışları ve beğeni düzeylerinin değişime uğraması da kaçınılmaz olmuştur. (BECER, 2010)

Farklı çevrelerden, hatta kültürlerden etkilenme olayı modern çağda tüm açıklığıyla ortaya çıkmıştır. Etkilenme, sanatın “evrenselliğini” destekleyen bir durumdur. Bir Aztek kafatası ile yüzyılımızın büyük heykeltisi Henry Moore’un bir yapıtını, toprak malzemedan yapılmış bir Kolombiya heykeltisi ile Picasso’nun bir çalışmasını, Orta Afrika’dan ağaç, bakır ve pirinçten yapılmış bir cenaze tören figürü ile İsviçreli ressam Klee’nin bir resmini bir arada düşünebilirsiniz. (TÜKEL, 2009)

2.2.2. Sanatta Sosyolojik Etkiler

Sanatı kuşkusuz, içinde bulunduğu toplumun ekonomik ve kültürel değerlerinden soyutlamak olanaksızdır. Çağın düşünce, bilim, toplum yapısı ve teknolojik gelişmeleri hakkında bir fikir sahibi olmadan sanatı anlayabilmek imkansızdır.

19. yy sonu ile 20. Yy’ın ilk yarısını içine alan ve çağ dönümü olarak adlandırılan zaman içerisinde, Batı Dünyası endüstri devriminin getirdiği büyük değişikliklere sahne olmuştur. Endüstri devrimi ile birlikte milyonlarca insanın yaşantısı köklü değişime uğramıştır.

Endüstri devriminin yaptığı köklü değişim sayesinde daha önce köylerde ve kasabalarda tarımla uğraşan insanlar, bu dönemde kurulan fabrikalarda çalışmaya başlamışlar ve fabrikalara yakın çevrelere yerleşerek, birçok kentsel yerleşim alanları oluşturmuşlardır. Fabrikadan elde edilen kazanç tarımdan elde edilen kazançtan daha fazla olduğu için artık kentlere göçler başlamıştır. Böylece nüfusu hızla artan endüstri kentleri yüksek yapılar, geniş bulvarlar, çeşitli ulaşım araçlarıyla değişime uğramıştır. Bu kentleşme sayesinde çeşitli meslek grupları da oluşmuştur.

Bu kentleşme sonucunda doğada iç içe ve özgürce yaşayan insanlar yerine artık apartman dairelerinde üst üste kurallara bağlı olarak yaşamak zorunda kalmışlardır. Endüstrinin gelişmesiyle rahat yaşam yerine sıkıntılı günler kaçınılmaz olmuştur. (BECER, 2010)

2.2.3. Sanatta Teknolojik Etkiler

Teknoloji kısaca makineleşme, dijitalleşme gibi tanımlar ve kavramlar olarak öne sürülebilir. Bireyler yaşamlarını devam ettirebilmek için kendi özelliklerinin yansıtıldığı teknoloji ve endüstri ürünlerine karşı yeni buluşlar gerçekleştirerek bunlarla beraber hareket etmelidirler. Bu görüş modernizmin çıkış noktasıdır. Teknolojinin gelişmesiyle insan yaşamını etkileyen buluşlar gerçekleşmiştir. Bu buluşlar sayesinde yapılması çok zor olan işler daha kolay yapılmaya ve insan yaşamını kolaylaştırmaya başlamıştır.

Teknoloji sanatı birebir etkilemiş sanat odaklı teknoloji ve kullanımı oldukça fazlaşmıştır. Bu yıllarda gerçekleşen teknolojik gelişmeler ile ekonomik ve toplumsal değişimler, bir yandan var olan sanat dallarının biçimlerinin değişmesine, yeni formlar kazanmasına, diğer yandan da yeni sanat dallarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Fotoğraf makinesinin icadı ile artık çizime gerek kalmadan İnsanlar portre yaptırmak yerine fotoğraf çektirmeye başlamışlardır. Artık görüntü, tüm gerçekliğiyle anlık olarak dondurulabildiğinden ressamın belgesel nitelikli resimler yapmalarına gerek kalmamıştır. Hatta öyle ki teknoloji sanat için sadece bir araç olmakla yetinmeyerek sanatın yapıldığı ortamın bizzat kendisi olma yolunda oldukça ileriye gitmiştir. Geleneksel yöntemler kullanılarak üretilen sanat eserlerinde üretim süreci aylarca sürerken gelişmiş teknolojik aletler yardımı ile bu süre olabildiğince azalmış ve hatta kimi zaman uzun günlerin yerini saniyeler almıştır. Sanatçının ulaşmak istediği sonuca ilerlerken kat ettiği yol, harcadığı süre ve efor bu noktada kullanılan imkanların çoğalması ve değişmesi ile çok daha azalmaktadır.

Sonuç olarak sanatta teknoloji kullanımı sadece teknolojik aletlerin geleneksel üretimler için bir araç olarak kullanımı şeklinde değil, sanatçının amacına ulaşmak için çıktığı yolda imkânsızlıklarını ortadan kaldırmak için de önemli etkiye sahiptir. (<http://edergi.sdu.edu.tr/index>) (SDÜ Arte - Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, Cilt 2, Sayı 3 (2009))

2.2.4. Sanatta Ekonomik Etkiler

Ekonomik gerçekler sanatın üslupsal gelişimi ile dolaylı olarak ilgilidir. 1960'dan günümüze kadar uzanan yeni elektronik ağı sanatın gelişimine farklı etkisi olmuştur.

19. yy'ın başlarında ortaya çıkmaya başlayan makine endüstrisinin yarattığı sanayi toplumunda sermaye el değişirmiştir. Yeni endüstrinin kurulması ile içinde tüccar ve sanayicilerin olduğu maddi birikimi yüksek yeni bir sınıf olan burjuva sınıfı oluşmuştur. Bu toplumlarda sanatçı, ürettiği yapıtını kentsel yaşamda yeni söz sahibi olan bir kesime, yani zengin burjuva ve çağın yeni beyinsel kültürünü yaratan aydınların ilgisine sunmaktadır. Sanatçının hitap ettiği ya da onun yapıtına ilgi gösteren kesim değişmiştir. Bu süreçte, toplumun aydın entelektüel kesimi, kişilikli, sanatı sanat için yapan bağımsız sanatçısı boy göstermiş ve kimseye hesap verilmeyen sanat anlayışı benimsemiştir.

1960'lardan sonra yeni endüstri ürünlerinin uluslararası pazarlarda büyük ilgi görerek alıcı bulması, fabrika sahiplerine o zamana değin inanılmaz boyutta para kazandırarak tarihin kaydettiği ilk kapitalist gleri yaratmıştır. Sonuç olarak ardı ardına yayılmaya başlayan “popülerlik” ve “tüketim” gibi kavramlar, geniş halk kitlelerini ve onların tutumlarını nitelemeye başlamıştır. (TURANI, 2008)

3. BÖLÜM TİPOGRAFI

3.1. Tipografi Nedir?

Tipografi Yunanca'da ''typo'' (form) ve ''graphia'' (yazmak) sözcüklerinden türemiş olan typographya sözcüğünün Türkçe halidir. Kavram; forma uygun yazmak demektir. Yazı tipi, punto büyüklüğü, satır uzunluğu, satır arası boşluk ve benzer etkenlerin kombinasyonları ile yapılır. Harf ve yazınsal-görsel iletişime ilişkin diğer elemanların hem görsel, fonksiyonel ve sanatsal düzenlemesi hem de bu elemanlarla oluşturulan bir tasarım dili, anlayışıdır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tipografi>)

Tipografi; dilin, insanlığa form ve biçimlere yansımış, şekillenmiş önemli anlatım olgusu iken, yazı tipografinin en önemli ögesi olmuştur. Harf (metal harfler, hurufat) tipografik düzenlemenin en önemli ögesidir, ve abecenin her bir harfini belirtir.

Yazı, dile dayalı iletişimin görsel sonucudur. İnsanın toplumsal gelişiminde en önemli etken yazıdır. Yazı sayesinde insanların birbirileri ile iletişimini dilin ve düşüncenin korunarak, bilim ve sanat alanında ilerleme sağlamıştır. Yazının bulunuşuyla birlikte farklı coğrafyada yaşayan insanlar arasında teknik alanda birçok ilerleme kaydedilmiştir. Bu teknik ilerleme nesilden nesile bir uygarlıktan diğer uygarlığa kadar aktarılmıştır. Yazının uygulanışından sonra ortaya çıkan teknik gelişmeler sayesinde tipografi sanatı ortaya çıkmıştır ve böylece tipografi sanatı teknik yöntemler sayesinde yazının genel geçer uygulaması olmuştur. Böylece söz ve düşünceler tipografi sayesinde görsel kimliğe bürünerek insanlara ulaşmıştır.

Tipografi demek yazının teknoloji sayesinde ortaya çıkan görsel olarak düzenlenmesi demektir. Tabletler ve yumuşak kil üzerine basılan silindir mühürler çağların erken gelişimi, papirüs ve parşömen üzerine yazılması dışında, yüzyıllarca ipek, kumaş ve kağıt üzerine yapılan ağaç kalıp basımcılığının yerini Gutenberg'in

geliştirdiği hareketli hurufat ile kağıt üzerine baskılar yapılmaya başlanmıştır. Gutenberg ile başlayan teknik gelişmeler 18. Yüzyılın son çeyreğine kadar devam etmiş ancak Endüstri Devrimi ile birlikte yeni teknik uygulamalara yer verilmiştir. Gutenberg'in basımcılık yöntemi yerini sayısal teknolojiye bırakmış, böylece masaüstü yayıncılıkla Gutenberg dönemi kapanmış PostScript çağı başlamıştır.

Yaşanan gelişmeler sonucunda tipografi tamamen bilgisayar teknolojisine uygun olarak hayatımıza girmiş, bilgisayarların 80'li yıllarda evlere girmesi ile basımcılık sektöründe çalışan tipografist, tasarımcı ve yayıncıların yanı sıra artık herkesin uğraştığı alan olmuştur. Bu nedendir ki tipografinin temel nitelikleri ve işlevsel özellikleri sadece bu alanla ilgilenen kişilerin değil, aynı zamanda tipografi sanatı ile doğrudan yada dolaylı olarak ilgilenen herkes tarafından bilinmesi zorunlu olmuştur. Teknolojiler değişir ve gelişir, ancak üretim ortamları ne kadar değişirse değişsin iyi tipografi asla değişmez. (SARIKAVAK, 2014)

Tipografi konusunda zamanında önemli fikirlerin savunucusu olan Emi Ruder görüşüne göre; "Tipografi belirli bir amaca yöneliktir. Yani, yazınsal anlatım amacına der. Tipografinin asıl amacı iletişimdir, başka hiçbir anlam ifade etmez. Okunmayan bir tipografi çöplükten başka bir Şey değildir. Tipografinin görevi çok uzun bir metni hiçbir güçlük çekilmeden okunur hale getirmektir" der. Helmut Schmid, Emil Ruder' in sözüne ek olarak Őunları dile getirir;

Helmut Schmid'e göre tipografi, Konuşma sesi ve tonuyla ilgilidir. Konuşurken yaptığımız iniş çıkışları tipografiye de uyarlamalıyız. Bağırmak ya da fisıldamak, ağır ya da hızlı konuşmak gibi bunların hepsi görsel iletişimin ifadesidir der. Tipografi genelde görsel iletişim olarak algılanır. Yalnızca okumak için değildir. Basılı olan mesaj aynı zamanda görseldir. Tipografi için görsel algılama çok önemlidir çünkü mesaj sadece iletişimle ilgili değil, aynı zamanda algılamayla da ilgilidir. Bunun için yapılan tasarımın, okuyucu tarafından algılanması da gerekmektedir.

Sarıkavak'a göre tipografi, harf, sözcük ve satırlarla, boşluklarının düzenlenmesi gereken diğer öğelerle belirlenmiş bir sayfa üzerinde yapılan görsel ve işlevsel düzenlemelerdir (SARIKAVAK, 2004).

3.2. Tipografinin Tarihsel Gelişimi

Yazının bulunmasıyla birlikte tarihsel süreç gelecek nesillere sözlerle ve yorumlarla değil direkt olarak birinci kaynaktan ışık tutmaya başlamıştır. İlk yazı, bir anlayışa göre tek bir kaynaktan bir yerde ve aynı zamanda, diğer bir anlayışa göre ise yaklaşık ama ayrı zamanlarda üstelik çeşitli yerleşik kültür bölgelerinde farklı bir biçimlerde ortaya çıkmıştır.

İletişimin temel öğelerinden biri olan yazı, ilkel toplumlarda kullanılan sembol ve işaretlerin zamanla geçirdiği değişimlerden sonra oluşmuş son biçimlerdir. Bu biçimler taşıdıkları güçlü anlamları sayesinde bir duyguyu, bir fikri ve bir yaşamı anlatabilir. Kimi zaman bir sözcük milyonlarca resme, kimi zaman da bir resim milyonlarca sözcüğe karşılık kullanılabilir. Resim izleyene yaşattığı duygu yoğunluğu ile iz bırakırken, yazı, hem taşıdığı anlam, hem de sunuş biçimiyle etkili olmaktadır. İlk yazı, bir anlayışa göre tek bir kaynaktan bir yerde ve aynı zamanda, diğer bir anlayışa göre ise yaklaşık ama ayrı zamanlarda üstelik çeşitli yerleşik kültür bölgelerinde farklı bir biçimlerde ortaya çıkmıştır.

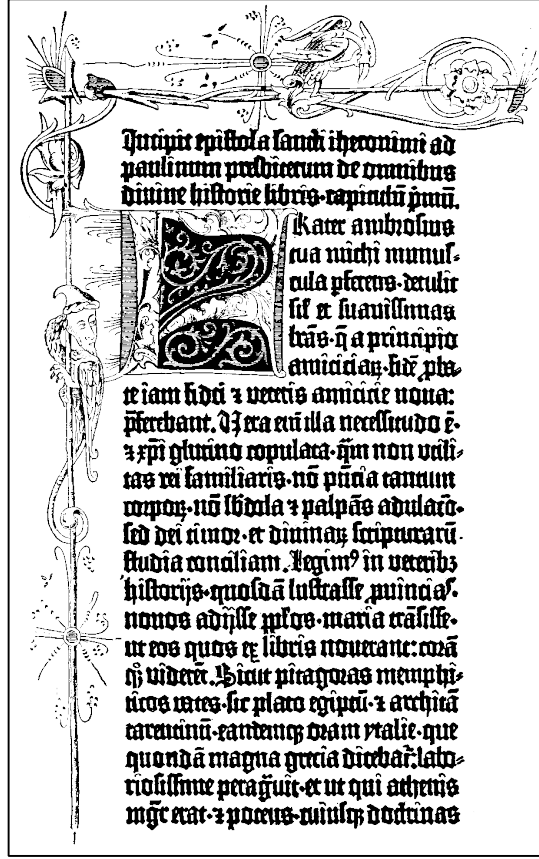
Avrupa'da yayılan Rönesans hareketi humanist felsefe anlayışının gelişmesine, klasik edebiyatın yeniden incelenmesine ve laik bir toplum yapısının oluşmasına ortam sağlamıştır. Bu dönemde grafik tasarım ve baskı teknolojisinde çığır açan buluşlardan biri gerçekleştirildi. Mainz'li Johann Gensfleisch zum Gutenberg 1450'de bir kitabın tipografi tekniği ile basılabilmesine olanak sağlayan sistemi buldu. (BECER, 1997)

Johannes Gutenberg kuyumculuk eğitimi aldığı için metalden döküm yapmayı biliyordu. Gutenberg'in demircilik deneyimi ona sert ve yumuşak metallerin yapısını,

gümüş ve altına simgeler dövmeyi, ayar damgası basmayı öğretmişti. O, bu yöntemleri kitap üretimine uygulamak istiyordu. Harf kalıplarını tek tek yan yana getirerek kelimeler elde edip bunlarla birden fazla baskı yapmak istedi. Sonunda Almanya'nın Mainz kasabasında hareketli harfleri buldu. Harflerini, metal kalıplara işlenen harflerin daha yumuşak metallerin istenilen miktarda bu kalıplara dökülmesi sonucu oluşturdu. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Johannes_Gutenberg_matbaa-tipografi-fontlar-ve-harfler/)

Metal harflerle yapılan dizgi baskılar ilk defa 13. Yüzyılda Kore'de yapıldı. Bu metal harf kalıpları 1450 yılında Gutenberg tarafından tipografik baskı olarak adlandırıldı ve tipografi terimi bu teknikle birlikte yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Yazı karakterlerinin ve metin bloklarının tasarlanması, dizilmesi ve düzenlenmesine ilişkin bütün sanatsal uğraşları tipografi üst başlığı adı altında toplamak mümkündür. Bunların yanı sıra, el yazıları, kaligrafi, grafitiler, afiş, simge, mimari yazılar, sinema, TV, reklamcılık gibi farklı alanlarda kullanılan bütün uygulamalar da tipografi kapsamında yer alır. (BECER, 2010)

Gutenberg, yaşadığı dönem içinde yaygın olarak kullanılan "Textur" yazısındaki her harf karakterini eşit yüksekliklerdeki kalıplara döktü ve bunun için %80 kurşun, %15 antimon ve %5 kalaydan oluşan sabit bir alaşım geliştirdi. Dökülen her harf, sınıflandırılarak bölümlere ayrılmış kasalara yerleştiriliyordu. (BECER, 2006) Gutenberg'in bastığı ilk eserlerden biri olan "42 satırlık İncil" (42 Line Bible) bilindiği gibi skolastik dönemin üst düzey sanatsal yazısı Texture (doku demektir) ile basılmıştır. Yazı biçemi yazma araçlarıyla metalle kesilmek üzere aktarılmıştır. Geleneksel yazma eserlerde kullanılan kamış veya kaz tüyü kalem harfi biçimlendirmesi sonucu oluşan bu örüntü yine Venedik Eski Biçem (Venetian Old Style) yazı tasarımlarının biçimlenişini de belirlemiştir. Harf tek tek kesilmiş ve dökülmüş olsa da, o dönemin "jenson" gibi abece tasarımlarında yazma aracının etkileri belirgindir. Gerçekte böyle ise de, tipografi Gutenberg'in uygulamaya başladığı yöntemin ürettiği ve ondan sonrakilerin geliştirdiği değerlerin tanımlanmasıdır (SARIKAVAK, 2014)

Resim:3.27. Gutenberg'in Bastığı İlk Eserlerinden "42 Satırlık İncil"

Gutenberg Kimdir; johan Gutenberg (1394-1468) Almanya'da Mainz'de doğmuştur. Hareketli, taşınabilir harfleri, baskı presini ve metal harflerle baskıyı gerçekleştiren ilk kişidir. Johan Gutenberg ayrıca tipografi sanatının da mucididir.

Tasarımcı olan Gutenberg, yüzlerce kez baskı yapabilen hareketli ve değişik şekillerdeki ayarlanabilen kalıp sistemini ilk kez uyguladı. Gutenberg ilk baskılarında Texture yazı karakterini kullandı.

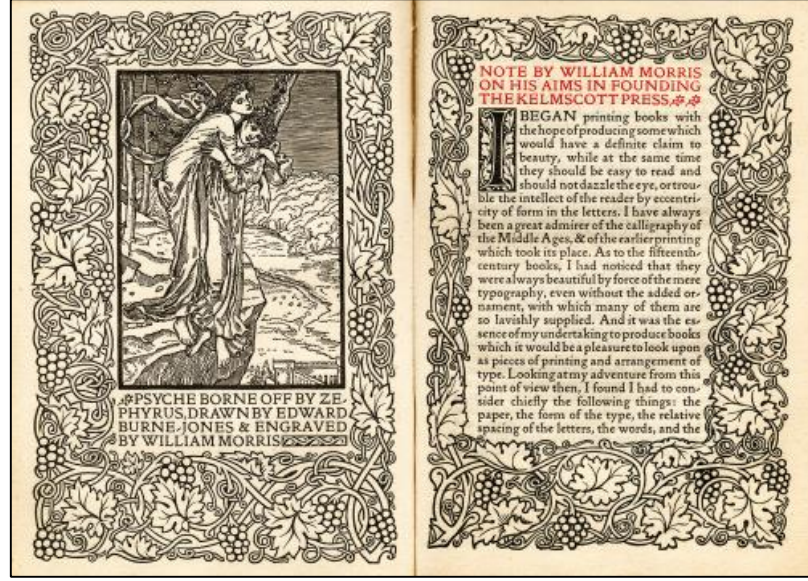
İncil'e ait bu sayfaların tipografik tasarım uygulamalarında yazılar baskı ile gerçekleştirilirken, renkli ve diğer resim çalışmaları kaligrafi yada illüstratörler tarafından çalışılmıştır. (GANİZ, 2004)

Modernizmin en radikal değişimi 20.yüzyılın başında tipografi alanında yaşanmıştır. Bu dönemde bütün yazılar basılı sayfalara belirli simetrik formüllerle yerleştirilip iki taraftan bloklanarak düzenleniyordu. Bu dönemde simetriye fazlaca bağlı kalındığından sayfa üzerine yerleştirilen eşit aralıklı yatay satırlar hiçbir görselin kullanılmadığı ruhsuz, ifadesiz tasarımlar ortaya çıkıyordu.

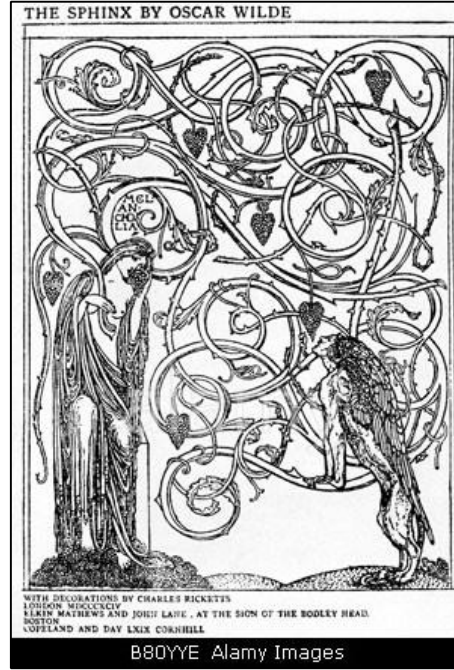
Tipografi 20. Yüzyıl başlarında görsel sanatlar ve edebiyat alanında filizlenen modernist düşünceler ışığında yaratıcı, dinamik ve iletişime dayalı bir evrime uğramıştır. Önceleri geleneksel tipografinin sınırlamalarına bir başkaldırı olarak gelişen Yeni Tipografi, süsleme ve dekorasyon yerine berraklık, okunaklık ve işlevsellik gibi kavramlar gelişmeye başlamıştır. 20. yüzyıl başlarında İtalya, Rusya, Almanya, ve Hollanda'da ortaya çıkan sanatsal ve politik görüşleri birbiriyle çelişen, karşıt yapıda olan Fütürizm, Dadacılık, De Stijl, Bauhaus, Süprematizm ve konstrüktivizm gibi akım ve okullar günümüz tipografik tasarımının biçimlenmesine önemli katkı sağlamışlardır. Tipografide modernizmin öncüleri, geleneksel tipografinin yüzyıllardır değişmeyen katı kurallarını yerle bir ederek yeni boyut kazandırmışlardır.

20. yüzyılın ilk yirmi yılı insanlığı radikal değişime uğratan heyecan verici bir dönem olmuştur. Günlük yaşantı, sosyal, politik, ekonomik ve kültürel, teknolojik ve bilimsel açıdan köklü değişimler olmuştur. Teknolojik değişimler tipografinin anlatım olanaklarını büyük ölçüde arttırmıştır. Deneysel ve sanatsal buluşların yapıldığı tipografi, dergi ve basın ilanlarından edebi yayın ve kitaplara kadar ulaşmıştır. Çok sayıda yazı karakterleri kullanılarak sayfa üzerinde farklı görsel gerilim alanları oluşturulup sadece metin yazılarıyla çekici ve şaşırtıcı görsel etkiler yaratılabiliyordu.

William Morris'in öncülüğünü yaptığı Arts Crafts akımı, erken dönem modernist sanatçıların antitezini oluşturmuştur. 19. Yüzyılın sonlarında Morris'in kitap tasarımları geçgin üslup ve tipo baskıya dayalı tutucu üretim yönteminin gündeme gelmesine karşın okuyucuyu estetik olarak eğitmiş ve sayfadaki görselliğin edebi yapının ayrılmaz parçası olduğunu vurgulamıştır. (BECER, 2010)

Resim:3.28. William Morris, ‘Arts and Crafts’ İlkeleriyle Hazırlanan Bir Kitap Sayfası

Resim:3.29. Charles Ricketts, Oscar Wilde’nin ‘Sphinx’ Adlı Yapıtından Asimetrik Sayfa Düzenlemeleri

Aslında tipografideki yeniliğin temeli 19. Yüzyıl sonlarında atılmış, tek sayfa düzenlemelerinde geleneksel simetri yapmayı değiştirmek amaçlı yapılan girişimler 1840’larda Londra’da görülmeye başlanmıştır. Düşünceleri 19. Yüzyılın estetik ve moral değerleriyle uyuşmayan Laurance Housman (1865-1959), Charles Rickatts (1866-1931) ve Charles Shannon (1865-1937) gibi sanatçıların asimetrik düzenlemelerin yer aldığı kitap tasarımlarını modern tipografinin ilk örnekleri arasında sayılır.

Charles Ricketts, Oscar Wilde’nin ‘‘Sphinx’’ adlı yapıtından asimetrik sayfa düzenlemeleri Sanat tarihçisi Jacques Damase ‘‘Revolution Typographique’’ Tipografik Devrim adlı kitabında Stephane Mallarme’yi tipografideki modernist yaklaşımın öncüsü olarak görmüştür. 20. Yüzyılda başta Lazlo Mohol-Nagy ve Lissitzky olmak üzere; Kandinsky, Marinetti ve Fütüristler, Konstrüktivistler, Apollinaire, Brague, Picasso ve Dadacılar modern tipografiyi yaptıkları farklı katkılarla doruk noktasına ulaştırmışlardır. (BECER, 2010)

3.2.1. Matbaa Öncesi ve Sonrası Tipografi

18. yüzyıldaki Aydınlanmanın, 19. yüzyıl başındaki Sanayi Devrimi’nin, 20. yüzyıldaki dev boyutlu bilimsel ve teknolojik atılımların matbaaya dayandığı söylenebilir. Uygarlığın hızla ve ivme kazanarak gelişmesine öncülük eden matbaa, başlangıçta yazı ve resimlerin kağıda geçmesini sağlayan pek ilkel bir araçtı. Teknolojik ve kültürel atılımların gerçekleşmesine katkıda bulunurken, kendi gelişmesinin yolunu da açmış oldu. Sonunda bugünkü aşamaya gelindi. Basımevi artık çağdaş yaşamın ve çağdaş toplumların onsuz olunmaz bir parçası, çağdaş uygarlığın başlıca öğelerinden biri oldu. (ÇAKIR, 2008 MAKALE)

İnsanlar çok eski zamanlarda yazdıkları yazıları çoğaltabilme ve bu işi daha kısa bir zamanda yapma gereğini duymuşlardır. Basım alanında ki da ilk buluşlar Uzakdoğu’ya aittir. Kâğıt üzerine ilk baskıyı yapan ülke, Çin ve Kore olmuştur. Zamanla tek tek harf kalıplarını yan yana getirerek kelimeleri, kelimeleri yan yana getirerek baskı satırlarını, alt alta koyarak da sayfaları meydana getirecek yolun

bulunması, işlerini çok hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır. Ancak harflerin yapımında kullanılan tahta, porselen ve benzeri maddenin yumuşak oluşu matbaa için kullanışlı değildi. (<http://tarihenotdus.com/genel-kultur/matbaanın-bulunusu-ve-gelismesi/>)

M.S. 1450 Avrupa’da yayılan Rönesans hareketi hümanist bir felsefe anlayışının gelişmesine, klasik edebiyatın yeniden incelenmesine ve laik bir toplum yapısının oluşmasına ortam sağlamıştır. Bu dönemde grafik tasarım ve baskı teknolojisinde çığır açan buluşlardan biri gerçekleştirildi. Mainz’li Johann Gensfleisch zum Gutenberg 1450’de bir kitabın tipografi tekniği ile basılabilmeye olanak sağlayan sistemi buldu. Kuyumcu olan Johann Gutenberg madenî harfler döküp, baskı usulünü de geliştirerek harflerle baskı sanatını, yani Matbaayı bulmuş oldu. (BECER, 2006)

Matbaa olmadığı için eserler el ile yazılıyor ve doğal olarak çoğaltılamıyordu. Çoğaltılsa bile az sayıda ve uzun sürelerde çoğaltılabiliyordu. Kitapların elle yazıldığı ve çoğaltıldığı dönemlerde bilginin üretilmesi, yayılması ve yararlanmaya sunulması çok yerel, hatta sınırlı oluyordu. Bir yapıttan çokça çoğaltılamadığı için çevreye ve başka ülkelere bu eserin ulaşması zor oluyor, öteki ülkenin bilginleri buluşu zamanında öğrenemiyor, böylece bilimsel çalışmalar ve buluşlar matbaa icat edilmeden önce daha ağır ilerliyordu. Tıpta, edebiyatta, bilimde ve diğer dallarda ilerleme matbaanın eksikliğinden çok yavaş bir şekilde ilerlemekteydi.

Matbaa teknolojisinin kitapların çok sayıda çoğaltılarak kitlelere ulaşmasını sağlaması, okuma eyleminin yapısını tümünden değiştirerek, bunun yalnızca “görme” duygusu ile ilgili bir eyleme dönüşmesine neden olmuştur. Matbaa ile birlikte, okumak, kişisel bir eylem halini almıştır.

Avrupa’da yüzyıllar boyunca alternatifi olmayan “el yazmacılığı” yöntemi ile üretilmiş olan kitaplar, yerlerini matbaada çoğaltılmış olanlara bırakmıştır. Matbaanın keşfinin ardından Avrupa’da yaygın olarak kullanılmaya başlanması, etkileyici bir hızla gerçekleşmiştir. Bulunuşunu takip eden ilk 50 yıl boyunca, Avrupa’daki 200 şehirde, 1000’den fazla matbaa açılmıştır. Matbaanın bu kadar hızlı yayılmasının nedeni, çok ağır olan el ile kitap çoğaltma işleminin yerine, çok sayıda ve hızla kitap üretilebilmesini önermesidir.

Böylelikle, üretilen kitap sayısında önceki dönemlerde hayal dahi edilemeyen bir artış olduğu gibi, üretim maliyetlerinde de büyük bir düşüş yaşanmış, eskinin ayrıcalıklı kesimine ait olan kitap okuma hakkı, matbaanın bulunuşunun ardından geniş kitlelere de tanınmıştır. Kitabın geniş kitleler ile buluşmasının sonucunda, geçmişin işitsel kültürün yerini görsel kültür almış, Avrupa’da okur-yazar toplumlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, okumanın artık bireysel bir eyleme dönüşmesi ile birlikte, “matbaa sonrası” tipografinin özellikleri de önceki dönemlerden farklılaşarak, yeni gereklilikler doğrultusunda değişime uğramıştır. Değişik dönemlerde tipografinin şekillenışı, istisnasız olarak kendi döneminin teknolojilerinin imkanları kapsamında ilerlemiştir. (DÜNDAR, 2005 TEZ) Matbaanın kullanılmaya başlanmasından, Gutenberg’in geliştirdiğine alternatif teknolojilerin devreye girmesine kadar geçen dönemlerdeki tipografinin özellikleri de bu ilişki bağlamında gelişir. (MARSHALL, 1999)

3.2.2. Tipografide Harf Yapısı ve Bölümleri

Tipografik tasarım, yazının en temel parçası olan harf ile baslar. Heller, tipografi öğretilmeden önce grafik tasarım öğretmeyi bir bebegın emeklemeden önce yürümeyi öğrenmesine benzetmektedir. Heller’e göre harf, önemli bir grafik tasarım elemanıdır.

Harf Biçim: (typeface) kavramından daha çok, günlük dilde ‘‘yazı karakteri’’ olarak kullanılan bu kavram abecenin öznel bir tasarımını belirtir. Büyük harfler majiskül veya kapital, küçük harfler miniskül olarak bilinmektedir.

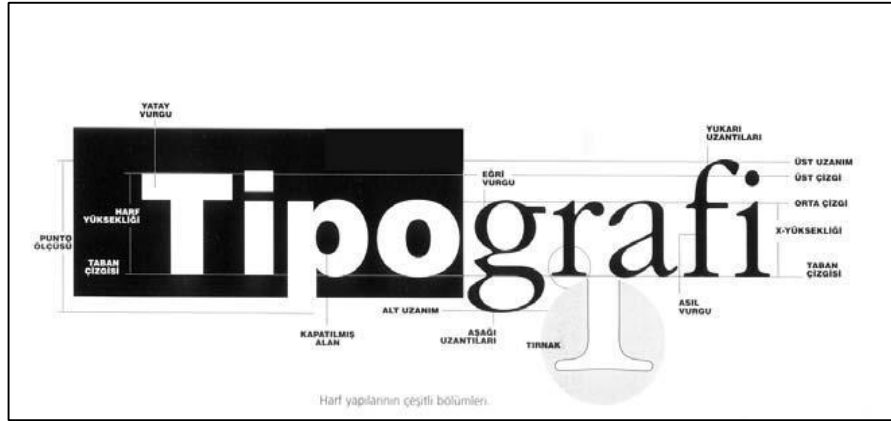
Yazı Karakteri (Font): Bir harf biçiminin (yazı karakterinin) bir ölçüdeki (belli bir karakter sayısındaki) abecesidir. Bir font içindeki karakter (abecedeki her bir öge) sayısı, onun noktalama imlerindeki çeşidinin, özel ayırt edici imlerinin, vurgularının vb. sayısına bağlıdır (SARIKAVAK, 2009)

Harf: Harf (type) sözcüğü harf yapısı anlamına gelen yunanca ‘‘typos’’ sözcüğünden gelmektedir. Harf Tipografik düzenlemenin en temel ögesidir ve abecenin her bir harfini belirtir. Harfler, piktografik yazıdan tarihsel süreç içinde dönüşerek soyutlanmış temel

abece yapılarına sahiptir. Abece tasarımlarının temel yapılarını, bu abecelerin tüm harfleri arasındaki biçim ve ölçü ilişkilerini sağlayan bir oranlama sistemi oluşturur. Bu oranlama sistemleri harfin geometrisini belirler.

Tipografik sözdizimi ile ilgili ilk konu, her harfin kendi formudur. İyi tasarlanmış bir harf formu, ustalığı ve doğruluğu ile dikkat çekerken, başka bir yazı karakteri ailesinden de ayırıcı özellikler taşır. Bu ayırıcı özellikler çeşitli ağırlıkla light-ince, medium-orta, bold-kalın, boyutla condensed-darlaştırılmış, expanded-genişletilmiş olarak belirlenir.

Resim:3.30. Tipografide Harf Yapılarının Bölümleri

Latin abecesi içinde bu yapıların evrimi incelendiğinde, dizgeli olarak bir düzeni bulunan harf biçimlerinin genel olarak iki temel geometrik dizgede inşa edildikleri görülmüştür. Bu iki temel geometrik dizge Eski Biçem (Old Style) ve Eşit-en (Evenwidth)'dir. Bunun dışındaki düzensiz geometrik altyapılar genel olarak “Serbest Dizge” olarak adlandırılmaktadır. (SARIKAVAK, 2009)

Taban Çizgisi (Baseline): Büyük ve küçük harf karakterlerinin birçoğunun üzerine yaslanmış-oturmuş-göründüğü düşsel çizgidir.

Orta Çizgi (Meanline): Küçük harflerin üstünü yukarıya çıkan uzantılardan ayıran düşsel çizgidir.

Yukarı Uzantıları (Ascenders): Küçük harflerde x'in gövde boyundan yukarı çıkan parçasıdır.

Üst Uzanım (Ascent): Harflerin taban çizgisinden itibaren yukarı uzantılarının eriştiği üst izlek.

Aşağı Uzantıları (Descenders): Taban çizgisinden aşağı düşen küçük harflerin aşağı uzanan parçasıdır.

Alt Uzanım (Descent): Harflerin taban çizgisinden itibaren aşağı uzantılarının eriştiği alt izlek.

Kapatılmış Alan (Counter): Harflerin kapalı ya da oyulmuş bölümü. Harf yapıları tarafından kapatılmış beyaz boşluk.

Tırnak (Serif): Asıl vurgunun sonunda oluşturulan kısa vurgu. Tüm harf çeşitleri tırnak değildir. Tırnaksız harfler “sans serif” ya da Fransızcada olduğu gibi “without” olarak adlandırılır.

Küçük Harf Boyu (X-Height): Harf yapısının temel unsurudur. Gerçekte küçük harf x’in yüksekliği.

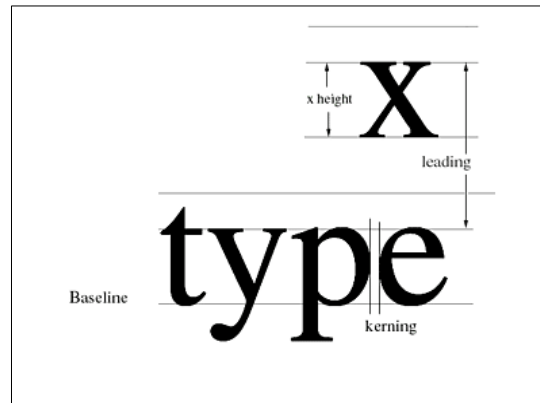
Asıl Vurgu (Main Stroke): Bir harfin temel yapısının ana belirleyici vurgusudur.

Yatay Vurgu (Crossbar): A, H, T, gibi bazı harflerdeki yatay çizgi ya da vurgudur.

Eğri Vurgu (Bowl): Yuvarlak yapılı harflerdeki eğri vurgulanmış kısımlardır.

Kulak (Ear): Roman minüskül “g”nin çanağının (Bowl) sağ üst kısmından çıkan küçük çizgi.

İnce Çizgi (Hairline): Farklı kalınlıklardan oluşan yazı karakterlerindeki harflerin enine çizgisi.

Resim:3.31. X'in Yüksekliği

Harf yapılarının ayrıca bitiş (terminal), zirve (apex), çıkıntı (spur), dar geçiş (filet), şişkinlik (loop) ve bağlantı (link) gibi kısımlar bulunur.(SARIKAVAK, 1997)

4. BÖLÜM

TIPOGRAFI VE GRAFİK TASARIM İLİŞKİSİ

4.1. Grafik Tasarım Nedir?

Grafik tasarım; bir mesajı iletmek, bir görseli geliştirmek veya bir düşünceyi görselleştirmek için metnin ve görsellerin algılanabilir ve görülebilir bir düzlemde, iki boyutlu veya üç boyutlu olarak organize edilmesini içeren yaratıcı bir süreçtir.

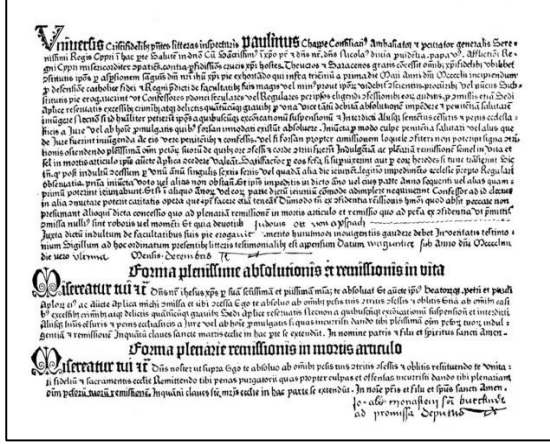
Design sözcüğü, Latince kökenli ‘‘Designare’’den türemiştir ve anlamı bir şeye işaret etmektir. Tasarlamak sözcüğü ile de işaretlemek, iz bırakmak, not etmek, altını çizmek, damga vurmak, özgün olmak, biricik ve tek olmak, belirginleştirmek, ayırtırmak eylemleri vurgulanır.

Grafik Tasarım en kısa tanımıyla, resmin stilize edilmiş halidir. Dolayısıyla desen bilgisi gerektirir. Grafik tasarımcısının grafik sanatları bilmesi yani sanatçı olması gerekir. Tasarım yapabilmek için sadece bilgisayar teknolojisini kullanabilmek yetmez, grafik tasarımcısının desen gücünü, renk bilgisini ve yaratıcılığını teknolojiyle buluşturması gerekir. Grafik tasarım, görsel bir iletişim sanatıdır. Grafik tasarımın amacı gerek iletişim, gerekse estetik kaliteyi en üst düzeye çıkarmaktır. Afişler, kitaplar, broşürler, bilgi ve uyarı işaretleri, vs. grafik tasarımı etkinlik alanı içine girer. Grafik Tasarımın amacı, görsel öğeler ile yazıyı kullanarak izleyici etkilemek ve belli bir mesajı belli bir kitleye iletmektir. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Grafik_tasarım)

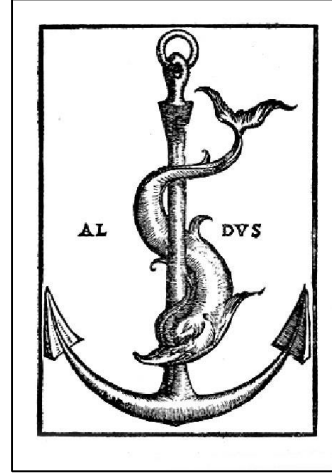
4.1.1. Rönesans Döneminde Grafik Tasarım

Tipografik baskı tekniği Almanya’dan sonra İtalya’da gelişme gösterdi. 15. Yüzyıl İtalya Rönesans sanatı ve mimarisine patronluk eden zengin bir ülkeydi. 1467’de Conrad Sweynheym ve Arnold Pannartz Roma kapital yazısı ile Şarlman kendi yazısı olan Charlemagne minüskülünü bir araya getirerek bugün kullanılmakta olan büyük harflerin yanı sıra küçük harflerin oluşturulduğu, çift kodlu alfabeyi yarattılar.

İtalyan rönesansı içinde önemli yere sahip olan Aldus Manutius adındaki bilim adamı Venedik’te ‘Aldine’ adını verdiği yayınevini kurdu ve basıma başladı.

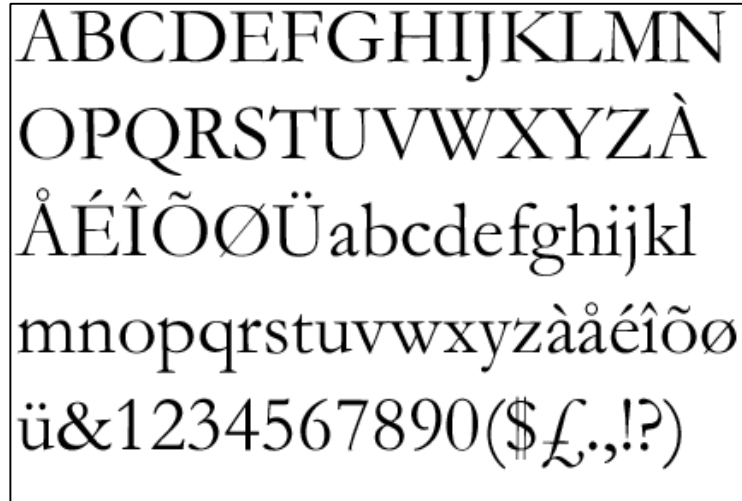

Resim: 4.32. Sweynheym Pannartz’ın Roman Stilindeki ilk yazı Örneği 1465

Resim:4.33. Aldus Manutius’un Kurduğu Basımevi Arması 1500

16. yüzyıl Fransız yazı tasarımının altın çağı olarak kabul edildi. Geoffroy Tory ve Claude Garamond’un tasarladıkları kendi adları ile anılan yazılar ikiyüz yıl boyunca basımevleri tarafından kullanılmıştır. (BECER, 2006)

Resim:4.34. Claude Garamond’un Yazı Karakterleri 1544

Matbaanın icat edilmesi ve kağıdın bulunması, rönesans ve reformun nedenlerinden biridir. Avrupa’da baskılar ve kitap sayfalarının tamamı ağaç kalıplar olarak yapılıyordu.

Resim: 4.35. Ağaç Baskı Kalıbı

Resim: 4.36. Ağaç Baskıya Örnek

Rönesans öncesinde, kitap baskısında kullanılan ağaç baskı kalıpları Gutenberg’in tipo baskıyı bulmasından sonra sadece kitap resimleri için kullanılır oldu. Resmin çiziminde ağaç kalıplar kullanılır, boyama işlemi ise sonra yapılırdı. Gutenberg, tek tek metal harfleri dizerek yüksek baskı ‘’tipo’’ tekniğini geliştirdi. Avrupa’da kağıt üreilmeye başlanınca bollaştı ve ucuzladı. Böylece daha önce elle yazılan kitaplar daha ucuz, daha hızlı ve daha fazla sayıda basılmaya başlandı. Kağıt üzerine yapılan baskı ile bilgi, kitap haline getirildikten sonra kolaylıkla taşınabilir ve paylaşılabilir olmuştur.

Matris tipo baskıda içine kurşunun dökülüp harfin kabartma şeklini aldığı ayrı ayrı harf kalıbıdır. Matrisler birden fazla kullanılabilirlerdi. Yapılan bu matrisler istenilen işe göre elle dizilir, kalıbı oluşturulur. Daha sonra bu satırlar birleştirilerek işin tümünün kalıbı ortaya çıkar, bu kalıp üzerine de kurşun alaşımı dökülerek klişe levha hazırlanır. Burada Gutenberg harfleri ilk önce tunçtan dökmüş, fakat bu kağıdı delmiştir. Kurşun kullandığında ise baskı yapıldıkça harflerin çok çabuk ezildiğini görür.

Resim: 4.37. Johan Gutenberg'in Metal Harf Tasarımına Örnek

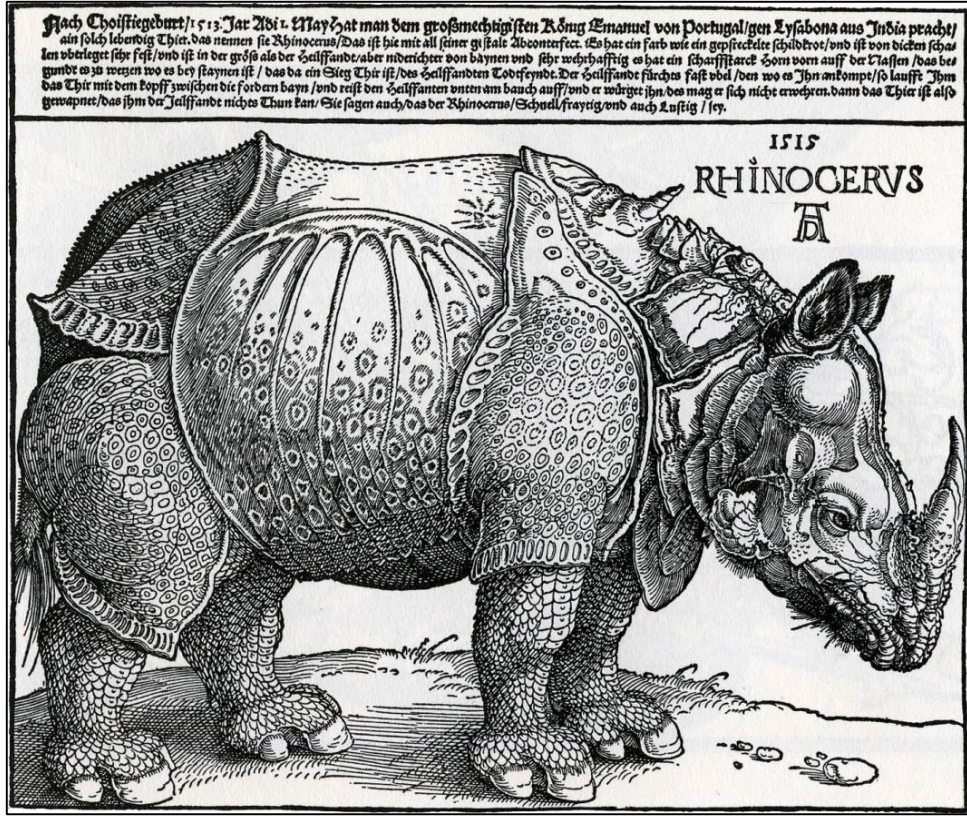
**Dizgi cetveli ve metal harflere mürekkep sürerek basım yapılması
ve sayfaların kurutulması işlemi**

Bütün harflerin birden fazla kalıbı oluşturulurdu ve bir sayfa dizgi cetvelinde yazılırdı ve üzerine mürekkep sürülerek tekrar tekrar kağıtlara basılırdı. Çok basit fakat bir o kadar da kullanışlı bir yöntemdir. (www.megep.meb.gov.tr)

M.S. 1525 Tipografik baskı tekniği ile ağaç baskı resim sanatının işbirliği sayesinde Almanya'da resimli kitap basımı yaygınlaştı. Ağaç baskı resimlemelerde basılan ilk kitabın adı "Böhmen" li çiftçidir 1460. Almanya'da basılan resimli kitapların en güzel örnekleri, ağaç baskı kanatçısı ve grafik tasarımcı Albercht Dürer tarafından gerçekleştirilmiştir. (BECER, 2006).

Kuşkusuz tipografinin gelişimi ve ayrı bir dal olarak yaygınlaşmasında gerek ortaçağda gerek sanayi devrimi öncesinde önemli sayılabilecek pek çok şahsiyet mevcuttur. 1720 ile 1770 yılları arasında Fransız Sanatı ve mimarisinin öncülük ettiği süslü ve gösterişli "Rokoko" stili, grafik tasarımı da etkilemiştir. Pierre Simon Fournier de June, Rokoko dönemi tipografisinin en güzel örneklerini tasarlamış, tipografide kullanılan ölçülere "Cicero" adıyla yeni bir standart getirmiştir. Senefelder 1800'lerin başında çok renkli taşbaskı denemelerine girişti.

Alman matbaacıları da çok renkli taşbaskının gelişimine katkıda bulundular. Çok renkli taşbaskı Amerika’da Boston şehrinde neredeyse grafik bir üslup haline dönüştü ve bu teknikten yararlanan basımevlerinin sayısı hızla artmaya başladı. Çok renkli taşbaskının gelişmesiyle tipografi tekniği ile basılan afişler yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladı. Afişler ve etiket tasarımı, çok renkli taşbaskının önemli uygulama alanları oldu. Endüstri devrimi ile birlikte tarım toplumu hakimiyetindeki güç endüstri toplumuna doğru geçmiştir. Böylece toplumun sosyal ve ekonomik alışkanlıkları değişmiş oldu ve yeni deneyimlere yeni teknolojilere kapı açtı. (BECER, 2006).

**Resim: 4.38. Albrecht Dürer’in Ağaçbaskı Tekniği ile Yaptığı
Kitap illüstrasyonu 1515**

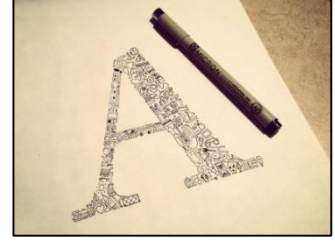
4.1.2. Günümüz Bilgisayar Çağında Grafik Tasarım ve Tipografi

Bilindiği üzere bilgisayarlar hayatımıza tam anlamıyla girmeden önce tüm tasarımlar el yolu ile yapılırken, teknolojinin de gelişmesiyle günümüz şartlarında artık tüm tasarım işleri bilgisayarlarla yapılmaktadır.

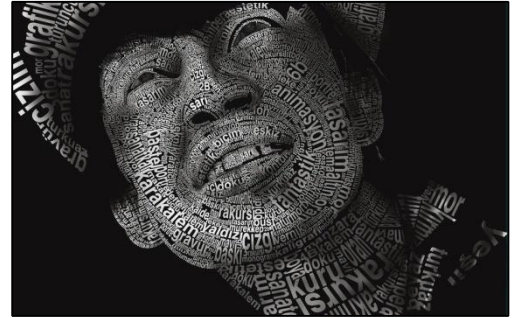
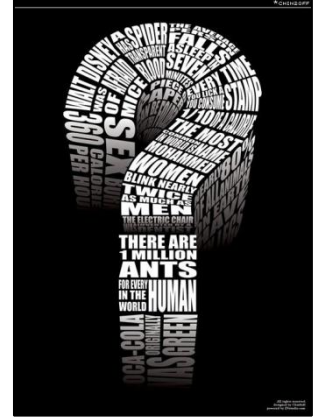
Bilgisayarın tasarım dünyasına girmesi Postmodernizm'in ortalarında olmuştur. Uygulamayı kolay hale getiren bilgisayar, kişisel tasarımların gerçekleşmesini sağlamıştır. Teknolojinin sunduğu olanaklar genç nesil tasarımcılarının sayısının artmasına ve farklı tasarım dillerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu süreçte tipografik dilin yapısı da teknoloji ile birlikte şekillenmiştir. Basılı ortamdaki okuma ve bakma eylemine sahip olan tipografik dilin sayısal ortama geçildiğinde konuşan, boyut kazanan, hareket eden, etkileşim içerisine girebilen tipografiye dönüştüğü gözlenmektedir.

Deneysel çalışmaların hazırlanmasında geleneksel yöntemlere göre bilgisayar teknolojisi hızlı bir üretime ve denemeye izin vermektedir. Bilgisayarın uygulamalarda sağladığı kolaylık, tipografik denemeleri önemli ölçüde etkilemiştir. Dijital efektler, üç boyutlu tasarımlar, görsel oyunlar, harflerin küçük-büyük kullanımları, üst üste bindirme teknikleriyle oluşan negatif-pozitif lekeler bilgisayarın teknolojik gelişmelerine bağlı olarak her geçen gün yenilenmektedir. Bu yenilikler tasarımları doğru orantılı olarak etkilemekte ve deneysel yaklaşımları çekici hale getirerek her tasarımcının keyifle çalıştığı farklı uygulama alanları oluşturmaktadır. Bilgisayarın kullanıma geçmesiyle başlayan bu değişim 1992'den sonra tüm dünyada internet teknolojisinin yaygınlık kazanması ile birlikte yeni bir tasarım dönemine geçmiştir. "Bu yeni dönem halen gelişimini sürdüren sayısal teknoloji ve olanakların harf/font tasarımında etkin olduğu ve tipografik eğilimlerin yine sürekli değiştiği bir süreç olarak gelişimini sürdürmektedir. O nedenle günümüzdeki bu durum ayrı bir inceleme konusudur." (SARIKAVAK, 2006)

Resim: 4.39. Elle Yapılan Tipografi Tasarım örnekleri

Resim: 4.40. Bilgisayarda Yapılan Tipografi Tasarım Örnekleri

5. BÖLÜM

SANATTA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI

5.1. Resim Sanatının Tarihçesi Ve Tipografinin Kullanımı

Sanat, insanın kendisini ifade etme biçimi olarak yazıdan çok daha önce doğuşunu gerçekleştirmiştir Osmanlı toplumunun geliştirdiği çeşitli sanat türleri vardır. Kitap sanatları, hat, minyatür, tezhip, cilt, seramik sanatı, heykel, resim grafik tasarım gibi yine aynı sınıfın ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile ortaya çıkmış sanat dallarıdır. Bugün sanat eseri olarak baktığımız her şey, toplumsal piramidin tepesi olmak için ortaya konmuştur. (KUBAN, 2012)

İnsanlar Resim Sanatını duyguları ve olayları anlatım aracı olarak görmüşler ve eski çağlardan beri kullanmışlardır. Daha sonraları artık yaptıklarına sanat eseri gözüyle bakmışlar ve güzel şeyleri seyretme isteği ile mağara duvarlarını süslemişlerdir.

Herşey 20.000 yıldan daha da önceki tarihlerde, paleolitik insanların yaşadıkları mağaraların duvarlarına at, öküz, ceylan resimleri çizmeleriyle başladı. Sonra binlerce yıl geçti ve eski Mısır'da el sanatları ile uğraşan ressam ve çizerler bu ilk resim örneklerini papirüs kağıtları ve mezar duvarlarına yaptıkları çizimlerle ve resimlerle geliştirdiler. Romalılar Yunanlıları taklit etti, Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkelerinde resim ve çizim sanatı hızla gelişmeye başladı. (PARRAMON, 2010)

Nesneler, insanın çevresini kuşatan gerçekliğin görüntüsüdür ve bu gerçekliği yaşayan insan, yaşamını anlamlandırma çabasıyla pek çok anı yaratıcı eyleme dönüştürmüştür. İnsanoğlu iletişim kurabilmek açısından resim yapmıştır. İnsanın kendini ifade etmesi açısından sadece resim, çeşitli vücut dili kullanımını haricinde çokta yeterli olmamış ve yazı hayatımıza girmiştir.

Konuşma dilinin aracı ses ise yazı dilinin aracı yazıdır. Yazının düşüncüyü ortaya koymada, yaymada ve iletmede önemi büyüktür. Düşünce ve sanat ürünlerinin doğuşunda ve yayılmasında yazı önemli bir etken olmuştur. Kimi tarihçiler uygarlığın

başlangıcını yazının bulunuşuna bağlar. Çünkü yazı belli bir uygarlığa erişen toplumların anlaşma aracıdır. Yazı, aynı zamanda sözcüklerin kaydedilmesi ve sembollerin kullanılması yöntemidir. İşte bu yüzden Sağlıklı bir iletişim kurabilmek için tipografik elemanlar, sözel bilgileri içeren ve ileten harf, rakam ve noktalama işaretlerinden oluştuğu için yazı hayatımızda önemli bir yere sahip olmuştur. Mağara resimlerinin, yazı niteliği taşıdığını söylemek mümkündür. Çünkü insanların henüz sesli iletişim kuramadıkları dönemlerde, birbirileri ile iletişim sağlayabilmeleri açısından mağara duvarlarına çizdikleri resimleri yazı olarak nitelendirmişlerdir. Kimi zaman bir sözcük milyonlarca resme, kimi zaman da bir resim milyonlarca sözcüğe karşılık kullanılabilir. Resim izleyene yaşattığı duygu yoğunluğu ile iz bırakırken, yazı, hem taşıdığı anlam, hem de sunuş biçimiyle etkili olmaktadır. (TANSUĞ, 2011)

Bilginin görünür biçimi olan yazının önemi tarih çağları boyunca gitgide artmış, bilginin koruyucusu yazı ve el yazması eserler (manuscript), fermanlar, duyurular vb. gibi yazılı ürünler gündelik yaşamın dışında bir sanat uğraşısına dönüştürülmüştür. Harflerin sanatsal bir yaklaşımla ele alınması yoluyla yapılan düzenlemelere Batı sanatında Yunanca güzel anlamındaki “Kallos” ve çizgi anlamındaki “Graph”tan “Kaligrafi” (Calligraphy) ve Doğu İslam sanatında “Hüsn-ü Hat” yani her ikisinde de “Güzel Yazı”dır. (SARIKAVAK, 2014)

Resim ve yazının birlikte kullanılması yada birbirlerinin yerine geçmesi ile yazı sanatta bir tanıklık aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yazının plastik ve estetik bir unsur olarak sanatta kullanılması zamanla dilbilim ve göstergebilim alanında kavramsal bir boyuta dönüşmüştür. Özellikle yazıyı eserlerinde görsel ve kavramsal bir dil olarak kullanan sanatçılar, yazının plastik gücünü çeşitli teknik ve ortamlarla izleyiciye sunmuşlardır. Sanatçıların yazıyı görsel ve kavramsal bir anlatım dili olarak kullanmaları sanatçı ve toplumun insani değerleri ve kişisel hayatlarından izleri aktarmaya çalıştıkları görülmektedir. Sanatçılar bu eserlerle izleyenlere, sanatın okunabilen bir şey olduğunu, insanın gördüğü her şeyi dile çevirdiğini ve sözcüklerle resim arasında hiç bir farkın olmadığını göstermek istemişlerdir.

Ve böylece sanatçı ve tasarımcılar sürekli farklı ve yeni sanat eserleri ve tasarımlarını oluşturmaya devam etmişlerdir.

Yazının bulunuşu ile günümüzde tipografi ve kullanım alanları yaşamın içinde fazlaca yaygınlaşmıştır. Kullanılmak üzere tasarlanan yazı ve font dışında, özellikle de grafik tasarım eğitimi kurumlarında deneysel yaklaşımlara farklı bakış açısı ile uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Bu tür deneysel yazı ve tipografi çalışmalarının sanat eserlerinde kullanılabilmesi, çok farklı malzemelerle ortaya çıkması sanatla onun içeriği ve ruhu ile daha kolay bağdaşmasına olanak sağlamıştır. (KOZLU, 2015 MAKALE)

Resim: 5.41. Filippo Tommaso Marinetti Fütürist Deneysel Tipografiye Örnek

Resim: 5.42. Deneysel Font Tasarımı

5.2. Çağdaş Türk Resim Tarihi Ve Tipografinin kullanımı

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren, sanatın diğer alanlarında olduğu gibi, Türk Resmi'nde de Türk ressamlarınca kimlik oluşturma çabalarına tanık olmaktayız. Cumhuriyet tarihimizde kuruluşundan günümüze kadar ülkemizdeki resim sanatının gelişimine baktığımızda Cumhuriyetin ilk yıllarından 1940'lara kadar Türk Resmi'nde özgün bir sanatçı kimliği oluşturma çabası yerine kurulan yeni Cumhuriyet'in devrim ve ilkelerine göre politika belirlenmiştir. (KILIÇ, 2010 MAKALE)

Geleneksel çizgide ilerleyen Türk sanatı, 18. yüzyıldan itibaren Batılılaşma hareketlerinin sonucunda bir sonraki yüzyılda batı sanatının seyrine girmiştir. Böylece günümüze değin uzanan Çağdaş Türk sanatı olarak isimlendirilen süreçte böylelikle ortaya çıkmıştır. (www.megep.meb.gov.tr/ÇağdaşTürkSanatıTarihi)

Türk resim sanatı tarihi 19. Yüzyıla kadar, temeli Türk-İslam geleneğinde yatan minyatür sanatının egemen olduğu görülmektedir. 18. yüzyıl başlarından itibaren köklü bir değişim başlamış, yoğunlaşan batılılaşma hareketleri resim alanında da etkili olmuştur. Osmanlı Türkiyesi'nde ekonomik, siyasal, toplumsal ve askeri alanlarda yaşanan bu gelişmelere paralel olarak batılı tarzda yaşama isteği, doğal olarak resim sanatında da etkisini sürdürmüştür.

Askeri alanda yaşanan batılılaşma hareketlerine paralel olarak kurulan Mühendishane-i Berri-i Hümayun (1793-94), Harbiye ve Hendese-i Mülkiye gibi okullar batılı anlamda ilk resim örneklerini veren ve asker ressamlar yetiştiren yerler olmuştur. Bu gelişmenin ardından Galatasaray Mektebi Sultanisi (1869) ve Darüşşafaka Lisesi (1873) gibi orta dereceli okullarda da resim dersleri önem kazanmaya başlamış, ve İstanbul'da, 1883 yılında Osman Hamdi Bey'in müdürlüğünü yaptığı Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulması Türk resmi açısından oldukça önemli bir gelişme sağlanmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulmasının ardından Avrupa'da resim eğitimi gören asker ressamlar Sami Yetik, Ruhi, Hikmet Onat ve Ali Sami Boyar gibi önemli isimlerdir.

Batılı anlamda Türk resim sanatının, bir üslup çizgisi ortaya koyan ilk kuşak sanatçıları arasında, Osman Hamdi Bey ve Şeker Ahmet Paşa ile birlikte ismi geçen bir diğer ressam Süleyman Seyyid'dir.

“Primitifler” adıyla anılan 19. yüzyıl ressamlarımız arasında özgün bir yeri olan ve “Türk Foto Yorumcuları” gibi adlarla da anılan ilk tuval ressamlarımız karşımıza çıkmaktadır. Hüseyin Giritli, Hilmi Kasımpaşalı, Fahri Kaptan, Necip, Selahaddin, Salih Molla Aşki, Ahmet Bedri, Münip, Ahmet Şekür, Ahmet Ziya Şam, Mustafa, Şefik, İbrahim ve Osman Nuri gibi ressamların yer aldığı bu grup, fotoğraflardan da yararlanarak manzara resimleri yapmışlardır.

19. yüzyıl Türk resminde Şeker Ahmet Paşa Kuşağı olarak adlandırabileceğimiz önemli temsilcileri, Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyyit, Hüseyin Zekai Paşa ve Halil Paşa'dır. Osman Hamdi de bu kuşaktan olmasına karşın, diğerlerinden ayrı olarak ele alınmaktadır. Osman Hamdi, Türk resminde batılı anlamda figürü ilk olarak kullanan sanatçıdır.

Ayrıca yine Türk resim tarihinde “1914 Kuşağı”, “Çallı Kuşağı” veya “Türk İzlenimcileri” diye adlandırılan bu grubun başlıca üyeleri, İbrahim Çallı, Ruhi Arel, Feyhaman Duran, Hikmet Onat, Avni Lifij, Nazmi Ziya Güran ve Namık İsmail'dir.

Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği'nin kurucuları Refik Epikman, Cevat Dereli, Şeref Akdik, Mahmut Cuda, Nurullah Berk, Hale Asaf, Ali Avni Çelebi, Zeki Kocamemi, Muhittin Sebati, Ratip Aşir Acudoğlu ve Fahrettin'dir.

Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve heykeltıraş Zühtü Müridoğlu bir araya gelerek 1933 yılında, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve beş arkadaşı sanat dünyasında önemli bir yere sahip olan “D Grubu” nu kurdular. D Grubu'nun temsil ettikleri sanat anlayışı, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'nin temsil ettiği sanat anlayışından çok farklı değildir.

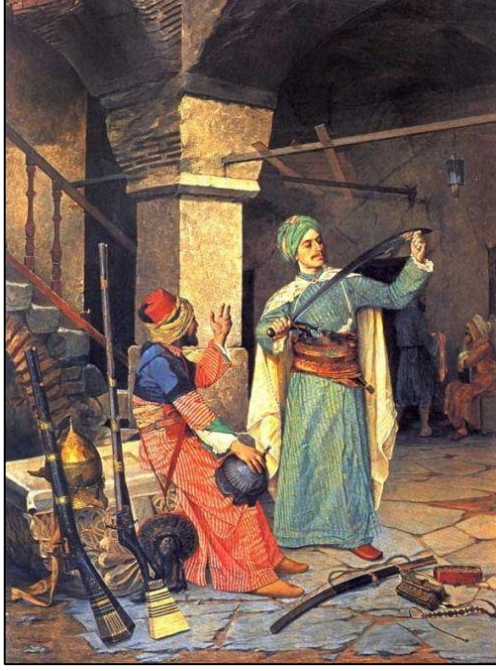
1940'lı yıllar Türk resminde görülen toplumcu gerçekçi anlayıştaki ressamlar açısından önemlidir. Nuri İyem, Abidin Dino, Agop Arad, elim Turan, Avni Arbaş, Nijad Devrim gibi bazı sanatçılar, 28 Mart 1940'da açtıkları Liman Sergisi ile birlikte ‘‘Yeniler Grubu’’ nu kuran sanatçılar olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi sonrası eser vermiş olan pek çok sanatçı yazı ve tipografik elemanları Yazı-tipografi resim sanatında kavramsal olarak eserlerde yer almaya başlamış ve plastik olarak yansıtmışlardır. (ERBEK, 2012)

Aşağıda Bazı Çağdaş Türk Resim Sanatçılarından Örnekler Sunulmuştur

Osman Hamdi

Osman Hamdi, 1842-1910 yılları arasında yaşamış, Sanayi-i Nefise-i Mekteb-i Alisi'nin kurucusu ve aynı zamanda Türk resminde figür geleneğini başlatan önemli isimdir. Hukuk okumak için Paris'e giden Osman Hamdi daha sonra fikrini değiştirerek Geromo ve Boulangier atölyelerinde çalışarak klasik akademik savunucu olmuştur. Türk resminde ilk kez figürlü kompozisyonu kullanan ressamdır. Resimlerinde okuyan, tartışan, özlemini duyduğu Türk aydın tipini ve dışarıya açılmış kadın imgesini ele almış genellikle yakın eş ve dostların portrelerini yapmış ve anıtsal figürleri ile oryantalizmin savunucusu olmuştur. Osman Hamdi figürlerini yaparken fotoğraflardan yararlanmış, dekor olarak tarihi yapıları, aksesuar olarak tarihi eşyaları kullanmıştır. ‘‘Kaplumbağa Terbiyecisi’’ , ‘‘Silah Taciri’’ Osman Hamdi'nin en ilgi çeken ve özgün eserlerindedir. (S.SURETE O.H. BEY, 2010) (https://tr.wikipedia.org/wiki/Osman_Hamdi_Bey)

Resim: 5.43. Osman Hamdi Bey ‘Silah Taciri’ ve Kaplumbağa Terbiyecisi’’

Osman Hamdi Bey’in ressamlık yeteneğinin sonucu olan “Silah Taciri” adlı yaşam, ölüm ve gençlik, yaşlılık gibi karşıtlıkların anlatıldığı eserde en büyük zıtlık, baba ile oğuldur. Genişten sarılmış sarığı ve üzerine taktığı kırmızı fesi, kırmızı beyaz diklemesine şeritli entarisiyle soldaki figür, Osman Hamdi’nin kendisidir. Kaplumbağa Terbiyecisi eserinde ise bir rivayete göre Osman Hamdi’nin burada resmettiği kişi, içinde bulunduğu yapının penceresinden dışarıda yapılan bir idamı seyrettiğidir. Fakat gerçekteyse resimde görünen Kaplumbağa Terbiyecisi, bizzat Osman Hamdi’nin kendisidir.

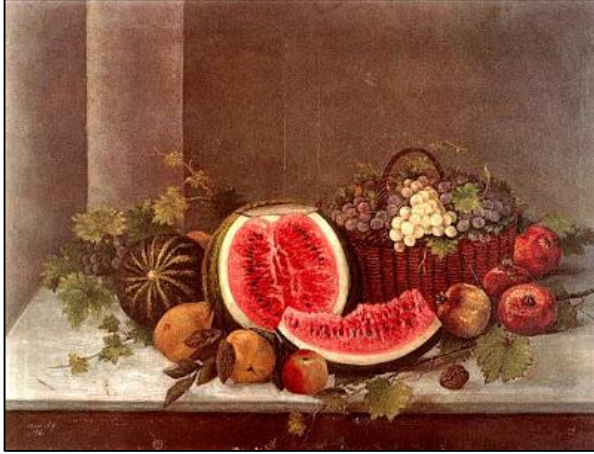
Şeker Ahmet Paşa

Asıl adı Ahmet Ali olan Şeker Ahmet Paşa, 1841-1907 yılları arasında yaşamış, Osmanlı ressam, asker ve bürokrattır. Şeker Ahmet Paşa, Tıbbiye Mektebi’ne girmiş ancak daha Tıp öğrenimini tamamlamadan Harbiye Mektebi’ne geçmiş burada aldığı anatomi ve perspektif dersleri sayesinde resim yeteneğini geliştirmiştir.

Resme olan ilgisi ortaya çıkınca Sultan Abdülaziz tarafından Paris'e gönderilerek burada yedi yıl Gerome ve Boulanger atölyelerinde çalışmış ve çağdaş Türk resim sanatı'nın temel taşlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Şeker Ahmet Paşa'nın Karpuz Dilimli ve Üzümlü Natürmort, Ağaçlar Arasında Karaca, Manolya ve Meyveler, Talim Yapan Erler, Manzara, Tepe Üzerindeki Kale başlıca eserleri arasında yer almaktadır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Şeker_Ahmet_Paşa)

Türk resim sanatının klasikleri arasında sayılan üç büyük usta Şeker Ahmet Paşa, Osman Hamdi Bey ve Süleyman Seyyid Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma sürecinde gerçekleşen yenileşme hareketi içinde ki duruşları ile farklılık göstermişlerdir. Osman Hamdi Bey resmi kültür sorunu olarak değerlendirirken Şeker Ahmet Paşa ontolojik ezbere yenik düşmüş içinde bulunduğu dönemin özelliklerini eserlerinde yansıtmamıştır. (Ş.A.PAŞA, 2008)

Resim: 5.44. Şeker Ahmet Paşa'nın "Karpuz Dilimli Üzümlü Natürmort" ile "Manolya ve Meyveler" Tablosu

Türk resim sanatı'nın temel taşlarından biri olarak değerlendirilen Şeker Ahmet Paşa, Natürmort çalışmaları ile ünlüdür. Gözlemci olarak bakışlarını doğaya çevirmiş, yaşadığı topluma kapalı, yalnız iç dünyasında yaşayan bir sanatçı olduğunu bu çalışmaları ile göstermektedir.

Süleyman Seyyid

Süleyman Seyyid,1842-1913 yılları arasında yaşamış, Türk resim sanatının klasikleri arasında yer almış üç büyük isimden birisidir. ilk ve orta öğrenimini Maltepe ve Maçka Askeri okullarında tamamladıktan sonra Harbiye Mektebi'ne girdi. İdadi ve Harbiye'de iken yaptığı karakalem ve suluboya etütleri ile dikkat çekmiş, Paris'te Mektebi Osmaniye'de eğitim görmüş ve çalışmalarını sürdürmüştür. Askeri okullarda toplam 36 yıl resim dersi vermiş, çok sayıda natürmont ve konularını güzellik kaynağı olarak gördüğü Üsküdar'dan seçtiği manzara resimleri yapmıştır. Laleler ve Fulyalar, Portakal, İhtiyar Adam, Salacak İskeleyi Süleyman Seyyid'in ünlü yapıtları arasındadır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Süleyman_Seyyid)

Resim: 5.45. Süleyman Seyyid 480x581cm ‘Laleler ve Fulyalar’ile ‘ İhtiyar Adam ‘’250x347cm Tuval Üzerine Yağlıboya Tabloları

İbrahim Çallı

İbrahim Çallı, 1882-1960 yılları arasında yaşamış, Türk resminde İzlenimciliğin öncüsü ve önemli temsilcilerindendir. 1914 Çallı Kuşağı adı ile ismi anılmıştır. Türk resim sanatına getirdiği yenilikler dönemin başlangıcına vesile olmuş sanatçımız resimlerinde fotoğraftan kopyalayarak resmetmek yerine izlenimci yönünü kullanarak doğa içindeki doğayı tuvale aktarmayı tercih etmiştir. Kadın portreleri ve nü çalışmaları olan sanatçımız, renkleri kendine özgü fırça darbeleri ile kullanmış formu ön plana almıştır. Portrelerinde kullandığı kişilerin buldukları konum ve duruşuna önem vermiş, kimi zaman kuralcı olurken kimi zaman da serbest üslubu tercih etmiştir. Defli Kadın, Zeybekler, Boğaziçinden Peyzaj, Balıkçı, Gül Koklayan Kadın, Bir Balo Gecesi, Hatay'ın Anavatana Hasreti, Balıkçılar, Atatürk Portresi, Sandalyede oturan çıplak kadın, Çıplak Yatan Kadın gibi önemli birçok eseri vardır.(S.SURETE O.H.BEY, 2010)

Resim: 5.46. İbrahim Çallı “Atatürk Portresi” ile “Zeybekler” Tablosu

5.3. Çağdaş Resim Sanatında Tipografinin kullanımı

Sanatın ulaştığı sonuç hep daha yeniyi aramak olmuştur. 19. yüzyıldaki akımlar; Romantizm, Klasisizm, Empresyonizm, soyut sanatının günümüzde nasıl çıktığını bize anlatan önemli kaynaklar olmuşlardır. Bilim ve sanat 19. Yüzyıla kadar birbirlerini ötekileştirmeden yakın ilişki içinde devam etmiştir. Bilimin, tekniğin, doğanın, insanın, sürecin, kavramların özetle yaşamın her alanının bu evrim sürecindeki ilerleyişi, değişimi sanatı da yakından etkilemiştir. Sanayi devrimi ve modernizm yaklaşımıyla birlikte “Sanat” ın kendini başka şekilde farklı tarz ve akımlarla ifade ettiğini görmekteyiz.

Çağdaş anlamda resim yapan sanatçıların çoğu tipografiden yararlanarak kolajlar, el yazması fontlar, çeşitli yazı karakterleri, kaligrafi ve hat sanatları, kişisel harf karakter tasarımlarını resim ve yüzeylede sıkça kullanmış ve resim sanatına farklı değerler katmıştır. Ve süregelen zaman içinde hala tipografiyi sanatında kullanan sanatçılarımız vardır.

Sonuç olarak, teknoloji ve resim sanatı ilişkisine baktığımızda modern resim sanatı teknolojinin gelişmesiyle yakından ilişki içerisindedir. Modern akımların ürettiği tüm eserlerde bu ilişkinin etkisini görmek mümkündür. Modern sanatın öyküsü, 20. yy akımları ile ele alınır. Sanat her zaman sanat ve sanatçı ile beslenmiştir. Sanatın sürekli olarak devinim gösteren yapısı tasarımın gelişmesine de katkıda bulunmuştur.

5.3.1. Realizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Realizm yada diğer adıyla Gerçekçilik, bir estetik ve edebi kavram olarak 19. yüzyıl ortalarında Fransa'da ortaya çıkmıştır. Nasıl ki Romantizm Klasizme bir başkaldırı niteliğinde ise Realizm de, hem Klasisizme hem de Romantizme karşı başkaldırı olarak ortaya çıkmıştır.

Realizm, Akademik sanatın idealize edilmiş dramatik doğa sahneleri ve tarihi resimlerden biçim ve üslup bakımından yapaylıktan kurtarmayı amaç edinmiş bir akımdır. Aslında bu akım Fransa'da arka arkaya geçen ürünsüz hasat mevsimi, hızlı nüfus artışı ve gelişen sanayi sonucunda hem taşrada hem de şehirde yaşayan yoksul sınıfın zorluklar yaşamasına neden olmuştur. Bu dönemde geçici hükümet erkekelere oy kullanma ve çalışma hakkı vermiştir.

19. yüzyılda bilim alanında önemli gelişmeler yaşanmış ve bilim adamlarının yaptıkları gözlemler ve deneyler, bilimin gelişmesine büyük katkılarda bulunmuştur. Bu dönemde yaşayan gerçekçi sanatçılar yaşanan sosyal ve siyasi değişim sanatta varolan düzen yerine yaşamdan uzak olan Romantizme isyan ederek, sıradan insanları gözlem yaparak fotoğraf görüntüsü üslubunda resimlere yansıttılar ve tarihsel olaylar karşısında daha üstün olduğunu vurgulamak için özellikle büyük tuvaler üzerine çalışmalar yaptılar. Ayrıca şehir hayatının ve kötü yaşam koşullarının en canlı şekilde yansıtan eserler ve litografi örnekleri politik hiciv degilerinde yer almıştır.

Gustave Courbet bu akımın öncüsü olarak kabul edilmiştir. Ressamın atölyesi sanatsal ve ahlaki yaşamını özetleyen siyasi ve sanatsal kişiliğini "Yedi Yılın Alegorisi" adlı eserlerinde yansıtmıştır. Realizmde, duygu ve hayaller yerini, toplum ve insan gerçeklerine bırakır. Konular gerçekten yaşamdan alınır, yaşanan ve gözlenen gerçekler tüm çıplaklığıyla anlatılır. (FARTHING, 2014)

Realizm'de sadece gerçek konular paylaşılır, Gerçekler anlatılırken kişilerin psikolojileri, onların kişiliklerini etkileyen çevrelerinin tanıtımı, içinde buldukları ortam ayrıntılarıyla verilir. Realizmde biçim güzelliğine önem verilir, dilde ve anlatımda süsten, özentiden kaçınılır, Realist yazarların okuyucuyu eğitme gibi bir amaçları yoktur; onlar gözlem, araştırma ve belgelere dayanarak, yaşananı nesnel bir şekilde aktarmayı amaçlarlar. Bu akımda roman ve hikayeler ön plana çıkmış aralarında tüccar, rahip, dilenci ve avcılarının bulunduğu hayatın tüm kesimi temsil eden zengin ve fakir figürlere yer verilmiştir.

(www.turkedebiyati.org/edebiyat_akimlari/realizm.html)

Gustave Courbet

Gustave Courbet, 1819-1877 gerçekçilik akımının yaratıcısı ve terimi literatüre kazandıran ressam olarak ün kazandı. Bir sanatçı olarak doğa manzaraları, deniz manzaraları ve mecazi kompozisyonlarla ilgilenmiştir. Ayrıca, sosyal konuları işledi, fakirlerin zorlu çalışma şartlarına dikkat çekti. Eserleri ne Romantizm ne de Neoklasizm akımının içinde yer almadı.

Courbet idealize etme konusundaki tavrı ve gözün gördüğünü ayrıntılı biçimde tuvale aktarmıştır. Sanatçının figürlerine kazandırdığı ifadeler ve hisler gördüğü şeyleri aynen tuvale aktardığını açıkça ifade etmiştir. Courbet için gerçekçilik sadece çizgilerde ve biçimde mükemmelliği yakalamak değil, doğadaki düzensizlikleri anlatan ressamların kendiliğinden gelişen ve kaba boyamalarını da içeriyordu. İlk çalışmasında bir Cariye'yi betimledi. Fakat daha sonra gerçek hayatın etkileri üzerinde çalışmaya başladı.

Courbet'in akademik sanat anlayışına getirdiği eleştiriler sanatçılar tarafından pek iyi karşılanmadı ve bu yüzden gördüğü tepkiler üzerine eserleri sergiye alınmadı ve tek kişilik sergiler yaptı. Fuarda tek kişili kurduğu pavyona "Le Realisme" adını verdi. Bu sergi sonunda Courbet romantik üsluptan vazgeçerek gerçekçi manzaralar, deniz manzaraları ve natürmort çalışmaları yaptı. (FARTHING, 2014)

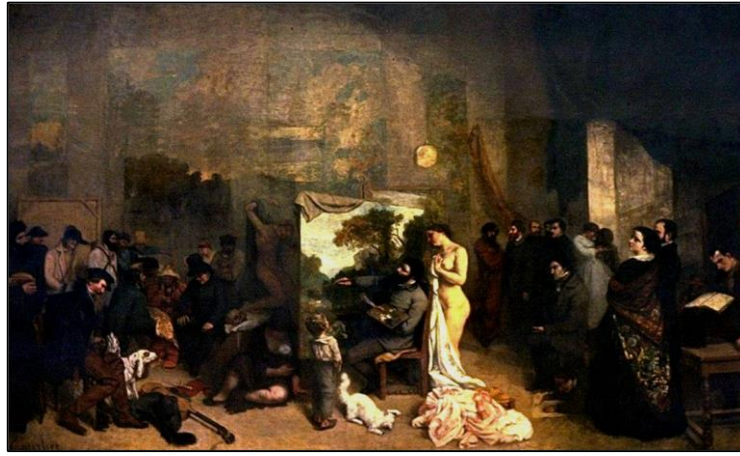
1860'ların sonunda Courbet bir grup erotik eser çizdi. Bunların arasında Koltuktaki Çıplak Kadın "Femme Nue Couchee" da vardı. 1866 yılında çizdiği "Dünyanın Kökeni" isimli resimde kadın cinsel organını betimledi. Le Sommeil "Uyku" tablosunda ise iki kadını yatakta çizdi. Halka sergilenmesi yasaklanan bu eserler onun ününü daha da arttırdı ve Courbet tarzı gerçekçilik arkasından gelen pek çok ressamı da etkilemiştir.

(https://tr.wikipedia.org/wiki/Gustave_Courbet)

Resim: 5.47. Gustave Courbet "Uyku" Yağlı Boya Tablosu 1866

Bu tablo iki kadının tutkuyla birbirine sarıldığı erotik resim, Türk diplomat ve koleksiyoncu Halil Bey tarafından sipariş üzerine yapılmıştır. Resim halka açık yerlerde gösterilmek amaçlı yapılmamıştır buda Courbet'in ele aldığı temayı daha açık ve özgür şekilde anlatmasını sağlamıştır.

Resim: 5.48. Gustav Courbet "Ressamın Atölyesi Gerçek Alegori" 1855 Tuval üzerine yağlı boya Tablosu

Gustave Courbet, Ressamın Atölyesi Gerçek Alegori tablosu ile siyasi ve sanatsal gündemini ortaya koymuştur. Bu resimde sanatçı tarihi içerik ve prestijli üslubu ile atölyesinin gerçek görünümünü birleştirmiş ve sanatın idealleştirdiği hususlarla dalga geçmiştir.

5.3.2. Empresyonizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Empresyonizm, İzlenimcilik 19. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmış ve bütün sanat dallarını, özellikle de resmi etkileyen bir sanat akımı olmuştur. Doğadaki unsurların kişinin içinde oluşturduğu izlenimleri, duygusal izleri yansıtmayı hedeflemiştir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/izlenimcilik>)

İzlenimcilik akımı, 1874 yılında Paris'te ünlü fotoğrafçı olan Nadar'ın stüdyosunda "Adsız Sanatçılar Birliği" adı altında bir araya gelen otuz sanatçı tarafından yapılan sergide adını duyurmuştur. Adını bu sanatçılardan alan akımın amacı "İzlenimcilik" olarak tanımlanan üsluba değil de alternatif resim için farklı arayışlar duyurmak için sergilenmiştir. (ANTMEN, 2009)

Empresyonizm, Fransız sanatında devrim yaratmış ve fiziksel dünyayı tuvale yansıtmamanın yeni yollarını göstermiştir. Empresyonist kelimesini ilk kullanan Louis Leroy adlı gazetecidir. Empresyonizm, terimi aslında ilk ortaya çıktığı dönemlerde aşağılayıcı bir anlam taşımaktaydı. Bunun nedeni Paris'te 1874 yılında fotoğrafçı Nadar'ın stüdyosunda resmi salona alternatif olarak açılan sergide, eleştirmen Louis Leroy'un Monet'in "İzlenim" adlı tablosunun bitmemişlik duygusu uyandırdığı ve bu anlamda düpedüz izlenimden ibaret kaldığını Le Charivan gazetesinde yazmasıyla izlenim akıma ad olmuştur. Gazeteci Louis Leroy Empresyon kelimesini resme olan geleneksel yaklaşımdan vazgeçerek, kendi kişisel görsel izlenimlerini yansıtmaya yoluna giden sanatçıları aşağılamak amacıyla kullanmışsa da kısa sürede bu resimler ve akım yayılarak benimsenmiştir.

İzlenimcilik akımının çekirdek kadrosunu oluşturan ve bu akıma adını veren sanatçı Claude Monet'tir. Temsilcileri ise Edouard Manet, Claude Monet, Camille Pissarro, Georges Seurat, Paul Signac, Vincent Van Gogh, Paul Gauguin, Paul Cezanne, Edgar Degas, Henri De Toulouse Lautrec, Alfred Sisley, Pierre August Renoir'dir. Resim sanatında izlenimcilik, özellikle ışık ve renkten kaynaklanan görsel izlenimleri yansıtmayı hedeflemiştir. Bu yüzden Empresyonizm'de karanlık renklerin yerini aydınlık ve parlak renkler almış ışık vazgeçilmez unsur olmuştur. Renk, ya olduğu gibi yada değerini düşürmeyen başka bir renkle karıştırılmıştır.

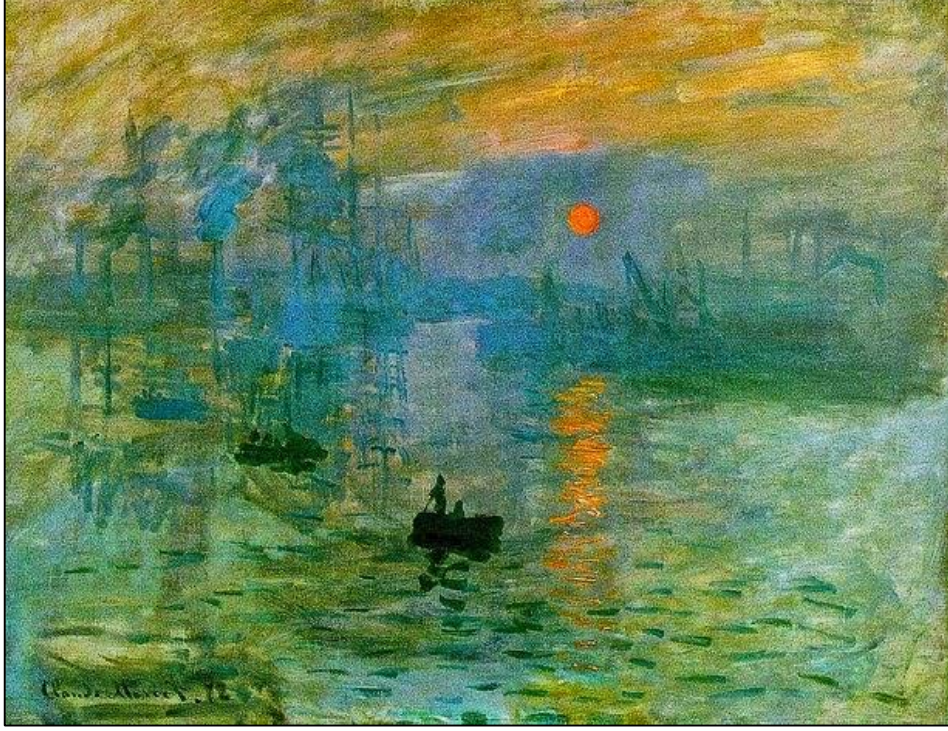

Işıklar sarı, turuncu, kırmızı tonlarında aranmış, gölgelerde, bunların zıtları olan mavi, mor ve yeşille boyanmıştır. İzlenimcilere göre sanatçı doğrudan doğruya gerçeği değil, gördüklerinin kendisinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri esas almalı ve kendi kişisel yorumu ön plana çıkarmalıdır. Fırça darbelerinin birbirine karıştığı sert ve pürüzlü görüntü yerine boyayı parlak ve belirgin renklerle uygulayarak daha pürüzsüz yüzey yaratmışlardır. (ANTMEN, 2009 - FARTHING, 2014)

İzlenimciler, gelişen teknoloji sayesinde fotoğrafın icadından etkilenerek yeni resim araştırmalarına kaynak olarak kullanmışlardır. Fotoğrafta yakalanmış anlık görüntüler, kesik figürler ve değişik açılardan çekilen fotoğraf teknikleri sanatçılara resimde de aynı şeyleri yapma ilhamı vermiş, ışığın ve yansımaların ani etkileri Empresyonist sanatçıların nesnelere bakışını değiştirmiştir. (ANTMEN, 2009)

Empresyonizme göre, açık havada bulunan eşyaların renk görünüşleri günün her saatinde değişir. Örneğin, ağaçların yeşil rengi öğle üzeri daha parlak, daha canlı görüldüğü halde, akşama doğru koyu renkte ve donuk görünür. Bu akımın kurucuları, atölye çalışmalarından çok, açık havada çalışmaya önem vermişlerdir. Çünkü İzlenimci özellikleri adı altında önceden bir şey tasarlamaksızın neresi onlara ilham veriyorsa orada durup sehpalarını kurarak çalışıyorlardı. Böylece Empresyonist sanatçılar ışık, renk ve anın peşine düşmüş izlenim kaybolmadan onu tuvale aktarma çabası içine girmişlerdir. Yani sanatçılar için kurallara hapsolmek yerine yapılan resimlerin yerini akan zamanın ansal yakalanması ve zamanın akışının resme yansımaları almıştır. (<http://hbogm.meb.gov.tr/>) (ANTMEN, 2009)

Sonuç olarak modern sanatın temellerinin atıldığı Empresyonizm akımı sanatçıların resimlediği dünya artık değişmez gerçeğin değil anlık değişimlerin dünyası olmuş ve bu dünyada da sanatçıların eserlerinde tipografik özellikler kullanılmıştır.

Resim: 5.49. Claude Monet'nin 1872 tarihli İzlenim Gün Doğumu isimli tablosu, Empresyonizm akımının adının kaynağıdır

Fransa'daki Le Havre Limanı'nı konu alan "İzlenim, Gündoğumu" alışılmış alışlagelen anlamda bir manzara resmi olmadığı için Monet tarafından "İzlenim" olarak adlandırılmış ve böylelikle akıma ismini kazandırmıştır. 1874 yılında İzlenimcilerin ilk sergisinde sergilenen resim, 1985 yılında Marmottan-Monet Müzesi'nden çalınmış ve beş yıl sonra da bulunmuştur. Ve yine 1991 yılından itibaren tekrar sergilenmeye başlanmıştır.

Claude Monet

Adolphe ve Louise, Justine Monet'nin çocuğu olan Claude-Oscar Monet, 14 Kasım 1840 yılında Paris'te dünyaya geldi. Monet beş yaşındayken, aile Normandiya'daki La Havre'a taşındı. Burada deniz ve kumsal resimleri yapan Jean Boudin'in etkisinde kaldı. Monet Liseyi bitirdikten sonra F.J. Ochart'ın yanında resim yapmaya başladı. Daha küçük yaşta olmasına rağmen çok başarılı karikatürler ve resimler çiziyor bunları kitapçı dükkanının vitrininde sergiletiyordu.

Monet, fırça darbeleriyle oluşturduğu değişik renklerde noktalarla istediği izlenimi uyandıracak renk ve ışık etkisini yaratmayı başarmıştır.

(<http://www.ressamlar.gen.tr/claude-monet-kimdir-hayati-biyografisi/>)

Claude Monet, resim sanatında İzlenimcilik akımının Fransız temsilcilerindendir. İzlenimcilik terimi, Monet'nin İzlenim Gün Doğumu adlı resminden gelmektedir. İzlenimcilik, modern resim sanatındaki ilk büyük devrimci harekettir. İzlenimcilik akımı içerisindeki ‘‘çekirdek’’ kadroyu oluşturan sanatçılar arasında Claude Monet hem akıma adını vermiş hem de izlenimci ilkelerini yaşamı boyunca sürdürmüş sanatçılar arasında yer almıştır. (ANTMEN, 2009)

Claude Monet, 1859'da Paris'e resim öğrenimi yapmaya gitti. Günlerini resim sergilerinde ve atölyelerde geçirerek çok şey öğrendi. Resim kurslarına devam etmeyi bırakarak kendi tarzını oluşturarak sanat tecrübelerini herhangi bir okul öğreniminden daha çok zenginleştirerek resim yapmaya devam etti. Monet, bir pencerenin yanına oturup gördüklerini resmetmektense, gereçlerini yanına alıp dışarıda resim yapmayı tercih ederdi. Yaptığı gözlem sayesinde resme aktarımı üzerine, sürekli geliştirdiği bir teknik kullanmıştır. Kompozisyonlarındaki hareketli öğeler, kesik ve titrek fırça darbeleri, noktalar halinde birleştirilip düzenlenerek bir bütünlük oluşturmuştur. Resimlerinde yalnızca gözlemleri üzerinden edindiği izlenimlerden faydalanmamış, aynı zamanda, içindeki hisleride yansıtması resimlerinde kendini belli eden öğelerden olmuştur.

(<http://grafiksaati.org/Ressamlar/Monet/monet.htm>)

Empresyonistlerin uzak doğu sanatından etkilendiği sır değildir Manet renk ışık gibi etkilerde Japon estamplarından yararlanırken yaptığı resimlerin bir köşesinde bu Japon resimlere yer vermiş, pek çok empresyonistin yapıtlarından Japon serileri oluşmuştur. (ALTUNKAYNAK, 2011 TEZ) Monet'nin tanınmasını sağlayan 1866 tarihli Camille ya da Yeşil Elbiseli Kadın (La Femme A La Robe Verte) adlı eseri, gelecekteki eşi Camille Doncieux'nun Monet tarafından yapılan pek çok resminden biriydi. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Claude_Monet)

Resim: 5.50. Monet'nin tanınmasını sağlayan 1866 tarihli Camille ya da Yeşil Elbiseli Kadın (La Femme à la Robe Verte) adlı eseri

Son yıllarda gözleri bozalsa da ressam, yılmadan çalışmalarına devam etti onun gözlerinin rahatsız olması bile bu sanat aşkına engel olamadı. Son günlerinde bile tuvaleri üzerinde çalışan bu büyük Fransız ressamı, 5 Aralık 1926'da Giverny'deki evinde hayata gözlerini yumdu.(<http://www.ressamlar.gen.tr/claude-monet-kimdir-hayati-biyografisi>)

5.3.3. Fovizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Fovizm, 1898-1908 yılları arasında Henri Matisse tarafından Fransa'da geliştirilen 20. Yüzyılın modern resim sanatı akımlarındandır. Fovizm sanat akımları arasında en kısa süreli zirveye ulaşmış Empresyonizm gibi olumsuz eleştirilerden doğmuş bir avangard sanat akımıdır. Akımın temel özelliğini, saf ve parlak renkli boyaların doğrudan tüpten çıktığı gibi çiğ ve bağırان boyaların resim yüzeyine uygulanmasıyla yaratılan patlama duygusu oluşturur.

Fovist ressamlar da, İzlenimciler gibi, doğrudan doğayı betimlemişlerdir. Bu dönemde yaşanan toplumsal ve teknolojik gelişmeler sonucunda otomobil, radyo ve elektrik icadı ile insanlar günlük yaşamlarını bu değişim ve gelişime uyarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bu grubun sanatçıları eserlerinde kullandıkları agresif sert fırça darbeleri ile detaydan uzak ve doğal olmayan renkler sayesinde ‘‘Fauve’’ yani ‘‘Vahşiler’’ adı ile tanımlanmışlardır. (FARTHING, 2014)

Resim: 5.51. Fovizm Resim Sanatına Örnekler

Fovist resim, üç boyutlu olmaktan çıkmış daha basite indirgenmiş renk zenginliği birkaç saf renk ile sınırlandırılmıştır. Fovistlerin ele aldıkları konular cansız doğa ve manzara gibi alışlagelen türlerin dışına çıkmaz. Fovların getirdikleri yenilik sanata renkli bir çeşni katmaktan öteye gitmez. Kullandıkları renkler, çılginca bir iç güdünün, coşkunun ifadesi olarak yorumlanıyordu. Renkler sıcak soğuk kontrastlar kullanılarak resimde öne arkaya doğru hareket etkisi yaratmıştır. Fovizm, çok çeşitli ve kısa ömürlü gruplar halinde uygulanmıştır, ama aralarında öne çıkan isimler, Georges Braque, Andre Derain ve Henri Matisse gibi isimler olmuştur.

(<http://www.arsivfotoritim.com/yazi/sanat-akimlari-fovizm>)

Henri Matisse

Fransız ressam Henri Matisse, 31 Aralık 1869 yılında Kuzey Fransa'daki Le Cateau Cambresis kasabasında doğdu. Geçirdiği apandisit ameliyatı sonrasında oyalanma amaçlı resimle uğraşmaya başladı ve Hukuk eğitimini yarıda bırakarak Paris'te bir Akademiye kayıt olarak resim eğitimi almaya başladı. (FARTHING, 2014)

Matisse, 20. Yüzyıl sanatının en modern ve farklı figürlerinin yaratıcılarından birisidir. Ressamlığının yanı sıra, heykel sanatçısı ve grafik tasarımcısı olarak da tanınır. Tutucu hocaların elinde önceleri daha çok geleneksel sanat çalışmış ancak zamanla, aralarında Monet, Cezanne, Van Gogh gibi ressamların bulunduğu izlenimci akımdan etkilenmeye başlamıştır.

Resim: 5.52. Henri Matisse "Dans 1910" Tuval Üzerine Yağlı Boya

Matisse, İzlenimcilerle yakınlık kurmuş ve rengin dışavurumculuğu ile ilgilenmiştir. Kendi içinde dönemlere ayrılan bu akımın, uçuşan renkler, göller ve sokakların gün ışığında değişen renklerinin yumuşacık bir şekilde tuvale döküldüğü döneminden çok Cezanne ile başlayan, gölgeler ve ışıktan uzak durup, resmin renk dengesini korumak uğruna varlıkların anatomilerini bozmayı yeğleyen anlayışın temsilcisi oldu ve renk kullanımı ile formları uzaysal biçimlere çevirmede özgür bir tarz benimsedi. (<http://gazideilk yaz.editboard.com/-fovizm-dışavurumculuk>)

Fovist harekette zamanla daha da öne çıkan Matisse, haz için sanat yaratmak istediğini ve sanatı bir dekorasyon öğesi olarak amaçladığını söylemiştir, bundan dolayı da aydınlık renkleri kullanması çalışmalarındaki kompozisyonun huzurunu koruma çabasıdır. Güzellik ve uyum Henri Matisse için sanatın en önemli yönlerindedir. Sanatçı eserlerinde, bir denge sanatı, saf ve neşeli bir sanat yaratmıştır. Duvar kağıdındaki ve masa örtüsündeki motiflerle masanın üstündeki nesnelere arasındaki etkileşim, tabloya hakim olan deseni oluşturmuştur. Fovizm 1908 yılında Fovistlerin farklı hareketlere özellikle de kübizme geçmesiyle sonlanmıştır. Matisse hayatının son dönemlerinde kesilmiş renkli kâğıtlarla gerçekleştirdiği çalışmalara yoğunlaştı. 1954 yılında evinde kalp krizi geçirerek yaşama veda etti. (<http://www.turkmmo.com/sanat-tarihi-arkeoloji/1619586-fovizm-nedir.html>)

5.3.4. Ekspresyonizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Dışavurumculuk olarak da bilinen Ekspresyonizm, 20. yüzyılda Ekspresyonizm/ İzlenimcilik akımına tepki olarak ortaya çıkmış, özellikle resim sanatında kendisini gösteren bir sanat anlayışı olarak belirmiştir. (www.bilgiustam.com/ekspresyonizm-disavurumculuk-nedir) Bu akımın ilk belirtileri 19. Yüzyılın sonlarında Vincent Van Gogh, Edvard Munch, Ensor ve Toulouse-Lautrec'in bazı eserlerinde görülmeye başlandı. Ensor, içe dönük insanları maskeler ve hortlaklar şeklinde verirken Munch'un ölüm, çılgınlık, hastalık, sefalet gibi temaları aktarmasından dolayı dışavurumculuğun habercisi olmuştur. (http://www.edebiyatvesanatakademisi.com/sanat/-resimde_ekspresyonizm)

Toplumsal anlamda 20. yy, oldukça önemli değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Bu yüzyılın başında gelişmiş olan Dışavurumculuk akımı İzlenimciliğe ve doğalcılığa tepki olarak Almanya'da doğmuştur. Anlatımcı bir akım olan dışavurumculuk sadece resim sanatını değil, sinema, tiyatro ve edebiyat gibi sanat dallarını da etkilemiştir. Bu akıma mensup sanatçılar, resimlerinde doğayı ve toplumu nesnel olarak değil de öznel ve içsel olarak yansıtmıştır. Ekspresyonizm Dışavurumculuk terimi, ilk kez 1912 yılında "Fırtına" adlı sanat dergi sahibi Herwart Walden tarafından kullanılmıştır. (AHMETOĞLU, 2013 MAKALE)

Ekspresyonizm akımı belli başlı temsili öğeleri içeren bir sanattır yani çizgisel biçimlerin bozulması, koyu renk kullanımı yerine sade renklerin kullanılması ve güzellik olgusunun yeniden değerlendirilmesi gibi kavramların sadeleştirilerek uygulandığı akımdır. (FARTHING, 2014) Dışavurumcu sanatçıların tümüyle kendilerine özgü ve biçim bozmacı tavırları ile rengin duygusal ve dekoratif etkilerinden yararlanarak, boyayı yoğunluktan kurtarıp abartılı perspektif ve desen anlayışını benimsemeleri gibi ortak yönlerinden söz edebiliriz.

20. yy boyunca Dışavurumculuk, Soyut Dışavurumculuk ve Yeni Dışavurumculuk gibi başlıklar altında çeşitli gruplaşmalardan söz edilebilirken, bu gruplaşmalar içindeki sanatçıların hemen hiçbirinin bir diğerine benzememesi de dışavurumculuğun doğasına ilişkin bir durumdur. 20. Yüzyıl boyunca Dışavurumculuk, Soyut Dışavurumculuk ve Yeni Dışavurumculuk gibi başlıklar adı altında çeşitli gruplaşmalardan söz edilebilirken, bu gruplaşmalar içindeki sanatçıların hemen hiçbirinin bir diğerine benzememesi de dışavurumculuğun doğasına ilişkin bir durumdur. İkinci Dünya savaşından sonra eski ve yeni bir çok eğilim ve anlayışın çeşitli yönlerinin birleşmesiyle meydana gelen soyut dışavurumculuk, Kübizmin son dönem ürünlerinden etkinlendiği gibi Sürrealistlerden de etkilenmiştir. Bu etkilenme süreci de akımların gereçlerine ve tekniklerine yeni bir anlayış geliştirmeleriyle olmuştur. (ANTMEN, 2009)

Ekspresyonizm akımı Münih'te bulunan pek çok ortak amacı ve fikri olan iki grup sanatçı ile ilişkilendiriliyordu. 20. Yüzyılda sanatta gözlenen gelişmeler "Dışavurumculuk" teriminin "Primitif" kavramı ile yan yana gelerek kullanıldığı da görülmüştür. Almanya'da 1911-1914 yılları arasında Wassily Kandinsky, August Macke ve Franz Marc gibi sanatçılar yeni sanatçılar grubunu kurdular. Birlikten bir jürinin onun resmini Aralık 1911'de ki sergiye dahil etmemesi üzerine, Kandinsky NKV'den ayrıldı ve Franz Marc'la birlikte "Der Blau Reiter"i yani Mavi Süvari'yi kurdu. Mavi Süvari grubunun bildirgesi, dönemin entelektüel ortamında oldukça yankı uyandırmış, böylece sanatçılar yeni bir tinsel çağın başladığının habercisi olmuşlardır. (ANTMEN, 2009)

Ekspresyonizm 1920'lerin ortalarında sönerek 1933 yılında Nazilerin iktidara gelmesiyle birlikte bu akımın içinde yer alan çoğu eser "Yoz Sanatı" olarak adlandırılmış ve yayınlar yasaklanmıştır. Bunun üzerine bu akım içerisinde yer alanların büyük bir kısmı Almanya dışında ABD'ye gitmişlerdir. Ekspresyonizm, 1945'ten sonra Almanya dışındaki en büyük çıkışını ABD'de yapmış bunun sonucunda da pek çok ekspresyonist yapıt ABD'de ki müzelerin koleksiyonlarında yerini almıştır. (TURAN, 2007 TEZ)

(http://www.edebiyadvesanatakademisi.com/sanat/resimde_ekspresyonizm.html)

Edvard Munch

Edvard Munch, 12 Aralık 1863 - 23 Ocak 1944 özellikle "Çılgılık" isimli tablosuyla tanınmış Norveçli Ekspresyonist ressamdır. Ressam ve özgün baskı sanatçısı olan Edward Munch, 20. Yüzyıl başlarında Alman Dışavurumculuğunun gelişimine büyük katkıda bulunmuştur. 1908'deki ruhsal bunalımı ile Berlin'deki ilk sergisi arasında geçen 16 yıl Munch'un sanat yaşamındaki en önemli dönemdi. Bu dönemde yaşadığı yoğun ve tutkulu duygularının acısını ve bunaltılarını çizgisel bir üslupla işledi. Edward Munch'un ünlü resmi "Çılgılık" 1893 modern insanın ruhsal acılarının simgesi haline gelerek kullanılan renkler ve deformasyonun bir ifade aracı olarak böylesine yoğun şekilde kullanıldığı ilk modern başyapıt olma özelliğini kazandı. (<http://www.ekavart.tv/sanaticilar/diger/imgeler-dunyasi-edvard-munch>)

Resim: 5.53. Edvard Munch'un "Çılgılık" 320x240 cm Yağlı Boya Tablosu

Tablonun konusu ressamın günlüğünde anlattığı üzere bu resim Nice'den etkilenerek yapılmıştır. Ressam günlüğünde anlattığına göre iki arkadaşıyla yürümektedir, bu sırada ise güneş batmaktadır ve kan kırmızısı rengindedir. Ressam kendini yorgun hissetmiş ve trabzanlara yaslanmıştır. İki arkadaşı ise yürümeye devam etmiştir. Ressam bu sırada doğanın ılığını hissettiğini günlüğünde dile getirir. Ressam bu resmi yaparken hastadır ve bu yorgunluğunun oradan geldiği düşünölmektedir.

Vincent Van Gogh

Vincent Van Gogh, 30 Mart 1853 tarihinde, Hollanda'nın güneyindeki Brabant bölgesinde, Groot-Zundert köyünde dünyaya geldi. 12 yaşında komşu kasabanın okuluna gönderilen Vincent, kafasının her şeyi yavaş kavraması yüzünden eğitim ve öğrenimini yarıda bıraktı. Babası onu 16 yaşıdayken, önce La Haye'deki, sonra Brüksel'deki Goupil galerilerine resim satış memuru olarak yerleştirdi fakat müşterilerle ve kurum yöneticileriyle sürekli anlaşmazlıklar çıkardığı için işinden ayrılmak zorunda kaldı. Ne yapmak istediğini bilmiyor, işsiz güçsüz olduğu için resim galeri ve müzelerini dolaşıyor, resimler yapıyordu. Van Gogh, kendini resme verdi. Komşularını, yaz sıcaklarında tarlalarda güneş altında çalışıyordu tarlada çalışan işçileri, kulübelerinde kıyafet dokuyan dokumacıları çiziyordu. Birçok memleketi dolaştı ve bu sırada Brüksel'de ressam Ridden van Rappart ile tanıştı; ondan dersler alarak anatomi ve perspektif öğrendi. Van Gogh resmi o kadar seviyordu ki, boyayı tüpten doğruca tuval üzerine sıkıyor, parmağıyla eziyordu. Van Gogh'u özellikle hayatının son iki yılında ciddi şekilde etkilemiş olan akıl hastalığı için bugüne kadar 30' dan fazla teşhis veya olası sebep ileri sürölmüştür. Bunlardan bazıları, şizofreni, manik depresyon, frengi, boya zehirlenmesi, Meniere hastalığı ve güneş çarpmasıdır. Kötü beslenme, aşırı çalışma, uykusuzluk ve alkol düşkünlüğü de Van Gogh'un hastalığının etkilerini artırmıştı. Renkçilikte ve itibari boya kullanmakta, hürriyeti sonsuza kadar götürmüştü. Bazen hırsını alamıyor, boya aları yiyor, yemeklere renk versin diye boya katıyordu.

Resimde konunun önemi olmadığını, herhangi bir konunun sanat gücünü ifadeye neden olabileceğini ispat etti. Van Gogh'un çizgi halindeki tuşlar ile çalışması da resim sanatına getirdiği yeniliklerdendir. Sanat gücü, onun denge hissi ve ifadesindediydi. Ölümünden sonra, Paris'te "Bağımsız Sanatçılar" sergisinde eserleri teşhir edildi ve bir anda meşhur oldu. 37 yıllık ömrünün son 3-4 yılında yaptığı tablolar ile resim dünyasının ölmeyenleri arasına girdi. Van Gogh, ölümünden 10 yıl sonra ortaya çıkacak "Fauve" ressamlarına hareket noktası olmuş ekspresyonistleri etkilemiş, kendinden önceki dönemlerin, çok sağlam sanılan geleneklerini bir hamlede yıkmıştır. (<http://www.ressamlar.gen.tr/vincent-van-gogh-kimdir-hayati-biyografisi/>)

Resim: 5.54. Vincent Van Gogh "Yıldızlı Gece" 1600x1252 Yağlı Boya Tablosu

"Yıldızlı Gece" Hollandalı ressam Vincent van Gogh tarafından yapılmıştır. Ressam tabloda, kendisinin sanatoryumdaki odasındaki pencereden, Saint-Remy-de-Provence köyünün gece vakti görünüşünü abartılı bir şekilde resmetmiştir. Temmuz ortasında tekrar bir nöbet geçirip boyalarını yemeye kalkışınca bir süre resim yapmasına izin verilmediyse de, durumu düzelince resim yapmaya devam etti. Vincent van Gogh tarafından yapılan "Yıldızlı Gece" tablosu, şu anda New York'daki Museum Of Modern Art müzesinde bulunmaktadır.

(https://tr.wikipedia.org/wiki/_Gece)

5.3.5. Fütürizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Fütürizm, 20. Yüzyılın başlarında İtalya'da ortaya çıkmış bir sanat akımıdır. Teknolojinin değişim ve gelişime uğraması ile birbirleriyle ilişkili pek çok sanat akımı ortaya çıktı. Bu yeni döneme damgasını vuran sanat İtalyan avangard sanat akımı olan Fütürizm'dir. Akımı başlatan İtalyan şair Filippo Tommaso Marinetti'dir.(FARTHING, 2014) Öncülüğünü yaptığı bu ilerici harekete "Elektrik" yada "Dinamizm" gibi adlar düşünmüş olsa da sonunda akıma adını veren "Fütürizm" ismine karar vermiştir. Filippo Tommaso Marinetti 20 Şubat 1909 yılında "Le Figaro" gazetesinde yayınlanan Fütürizm'i resmen hayata geçirmiş ve Filippo Marinetti tarafından yayınlanan tüm yeni manifesto ile yenilikçi tipografi dilinin gelişmesine bir başlangıç sağlanmıştır. Ayrıca akım manifesto geleneğinin oluşmasında etkili olmuş ve Fütürizmin yeni sanat manifestolarında önemli yer tutmuştur. Filippo Tommaso Marinetti genç sanatçıların lideri olan Umberto Boccioni'nin değimi ile Fütüristlerin tek bir anı resmetmek yerine kendi görsel algılarını kullanmalarının daha etkili olacağını ifade etmiştir. Fütürist sanatçılar arasında Giacomo Balla, Umberto Boccioni, Filippo Tommaso Marinetti ve Gino Severini'nin isimleri zikredilebilir.

Fütüristler resim, seramik, heykel, grafik tasarım, iç-mekân tasarımı, tiyatro, film, edebiyat, müzik ve mimarlık gibi sanatın hemen her alanında deneyim sahibiydiler. Fütürizm sanat hareketi bilim ve endüstri toplumunun yeni gerçekleri karşısında, teknolojinin gelişimi ile modern yaşama uygun olarak çok çeşitli ürünler vermiştir. Fütürist sanatçılar tipografik elemanları birer görsel imge olarak değerlendirmiş ve tüm bu denemeler grafik tasarımın özellikle tipografik dilinde devrimci atılımların yaratılmasına kaynak oluşturmuştur. (ANTMEN, 2009) Fütürizm, yazı ve tipografiyle dışavurumcu biçimler yaratmayı amaçladığından tipografinin gelişiminde de etkili olmuştur. Fütürizmle birlikte "Serbest Tipografi" ve "Özgürlüğe Kavuşan Sözcükler" adları ile basılı sayfada yeni ve resimsel tipografik bir tasarım doğmuştur.

(<https://tasarimtarihi.wordpress.com/2014/01/03/yeni-tipografi-ve-oncesi/>)

Geleneksel anlayışta sözcükler sadece bilgilendirme görevini yerine getirirken Fütüristler sanatsal bilgi iletimi alanında devrim gerçekleştirmişlerdir. Fütüristlere göre tipografide biçim ve içerik üzerindeki yoğunlaşmanın sonucuydu. Onlara göre sayfa yapısındaki içerik görsel formlar oluşurken düşünülmemeliydi ve bu nedenle de noktalama işaretleri kaldırılmalı, dağılan dil yapısı ise alışılmadık ancak tanımlanabilen bir tipografi ile yapılanmaktaydı. Tasarımda bazen beyaz boşluk kompozisyonu ifade etse de yazıların farklı betimlenmesi, duyguyu anlamlandırmaya yardımcı olabilirdi. (BECER, 2010)

Fütüristler istenilen mesajı verebilmek adına tipografiyi kullanmış kavramsal boyuttan somut ve görsel bir yapıya bürünen çalışmalar üretmişlerdir. Bu şekilde grafik tasarım ürünü vasıtasıyla iletilen mesaj tipografik düzenleme ile görsel gerçekliğe dönüşmektedir. (<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view>)

Fütürizmin etkileri 1910 yıllarında Rusya’da Kübi-Fütürizm olarak gelişmeye başladı. Fransız Kübizm Picasso ve Braque ile İtalyan Fütürizm Marinetti, Boccioni’nin tekrar yorumlaması olan sentetik bir stil olan Kübi-Fütürizm Avrupa’da oldukça popülerleşti. Renk ve çizginin dinamik ve güçlü olgusu içerisinde Neo-Primitivist inanç olarak birleşti. Kübi Fütürist hareket Goncharova, Larionov, Popova, Malevich, Tatlin, gibi yetenekli bir çok sanatçıyı etkiledi. “Kübo-Fütüristler” adı altında birleşen sanatçılardan bazıları, Kübizm ve Fütürizm sentezlerini oluşturan Kazimir Malevich, Mikhail Larionov ’dur. Bu sanatçılardan Kazimir Malevich, farklı yapıtlar sergi ve reproduksiyonlarda çalışmıştır. (KAHRAMAN, 2014 MAKALE)

Filippo Tommaso Marinetti

Filippo Tommaso Marinetti, 1876-1944 yılları arasında yaşamış İtalyan şair ve yazardır. Hukuk eğitimi almış ancak sanata ilgi duymuş, ilk manifestoyu kaleme almış ve yaşadığı dönemde Fütürizm akımının yaygınlaşması için öncülük etmiş önemli sanatçımızdır. Marinetti Poesia dergisini kurmuş, 1909’da Figaro’da, Fütürizm’in doğuşunu hazırlayan Manifesto’yu yayınlamıştır.(FARTHING, 2014)

1909'da İtalyan şair Filippo Marinetti tarafından yayınlanan manifestoda tüm tipografi ve imla kurallarını alt üst eden yenilikçi tipografi dili geliştirilmiş bu manifesto ile şairler tehlikenin aşkının şarkısını söyleme enerjisi ile korkusuzca davranmışlardır. Cesaret ve isyan şiirlerinin temel unsuru olmuş ve o günden sonra şiirde ölümlü sıçrama agresif bir eylem olarak devam etmiştir. (ZOR, 2014 MAKALE)

Resim: 5.55. Filippo Marinetti'nin 1909 yılında Dönemin Ünlü 'LE FIGARO' Gazetesinde Yayınlanan Fütürist Manifestosu

Marinetti yazılarında özgür sözcükler ve Fütürist duyarlılıktan bahsederken geleneksel sayfa yapısını yıkarak sözcükleri konuları betimleyecek nesne ve eylemler ile birleştirmenin yanı sıra, plastik unsurların ve yazı karakterlerinin bold, italik farklı açı ve yönlerden sunumunu kullanmıştır. Bu şekilde Fütürist çalışmalarda Marinetti duygu şiirin farklı parçalara ayrılarak dağılan dil yapısını kullanması, imgeleri ve düşünceleri alışılmadık şekilde görsel tipografi ile sunmaktadır. Harf ve kelimeler birbiri içinde kullanılarak üst üste kullanılmış ve farklı tasarımlar yapılmıştır. (KAHRAMAN, 2014 MAKALE) Aşağıda verilen örnek çalışmalardan da anlaşılacağı gibi Fütürist tipografi ile sözcükler özgürlüğe kavuşmuş ve böylece serbest tipografinin temelleri atılmıştır.

Resim: 5.56. Filippo Tommaso ‘Zang Tumb Tumb’ Tipografi Çalışması

Filippo Tommaso Marinetti'nin ‘Zang Tumb Tumb’ adlı çalışması özgür kelimelerin kullanıldığı en ünlü çalışmalarından olduğu şeklinde betimleyebiliriz. Tasarım 1912 Balkan Savaşı sırasında Adrianople olarak bilinen Türk şehri Edirne'nin kuşatmasını yansıtmıştır. (<http://www.moma.org/interactives/exhibitions/2009/futurism/>)

Resim: 5.57. Filippo Tommaso ‘Poem By Marinetti’ Tipografi Çalışması

Fütüristlerin lideri bir şair, roman yazarı ve manifesto yazarı olan F. T. Marinetti'nin ‘Poem By Marinetti’ isimli çalışması ile şiirde tek düzeliği yok etmeye çalışmakta ve bu çalışmasında şiirin sıra dışı anlatımı olarak bir topçunun aşkını ona geri gelmiş bir mektubu anlatmaktadır.

(<http://www.mysweetnothing.com/tag/futurism/>)

5.3.6. Kübizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Kübizm, Paris'te 1908 yılından itibaren Pablo Picasso ve Georges Braque'nin öncülüğünde gelişen yeni bir sanat akımı olarak adlandırılmış ve sanatta köklü değişimler meydana getirmiştir. (ANTMEN, 2009) Kübizm ilk dönemlerde eleştirilenler tarafından küçük görülse de daha sonra pek çok ressam tarafından benimsenmiştir. (FARTHING, 2014) Kübizm, sanatta eskiye dayalı tüm fikirleri yerle bir ederek bambaşka bir sanat anlayışı ortaya çıkarmış, yeni resimsel dil, yeni görme biçimi dünyayı temsil etmenin yeni yöntemi olarak döneme damgasını vurmuş ve 20 yüzyılın en radikal hareketi olarak nitelendirilmiştir. Sanatın gelişiminde bir devrim olarak nitelenen Kübizm, geleneksel perspektife, ışık gölge kullanımlarına ve sanatı doğanın taklit edilmesi olarak gören kuramlara karşı çıkmış doğadaki biçim, renk, doku, ve mekânları taklit etmek yerine, parçalara ayrılmış nesnelere çeşitli yönlerden aynı anda algılanabilecek biçimde yan yana getirerek yeni bir gerçeklik yaratmıştır. (ANTMEN, 2009)

Kübizmin temelleri Pablo Picasso'nun "Avignonlu Kızlar" resmi ile atılmış ve Grafik tasarımla sanatın ilk buluşması olarak kabul edilmiştir. Kübizm Rönesans sanat geleneğine karşı yeni bir görsel dil geliştirerek tasarımda geometrik formlar, mekan zemin ilişkisinde kuralları ihlal etmiştir. (ZOR, 2014 MAKALE) İspanyol ressam Pablo Picasso'nun öncülüğünde biçimlenen bu hareket, doğayı silindir, küre ve koni gibi geometrik elemanlara indirgeyerek tuvale aktarırken, kübist sanatçılar, strüktürel bir sanat yapıtı oluştururken, somut biçimi değil, onun görsel anlatımını esas almışlardır. "Avignonlu Kızlar" eseri devrim yaratan özelliği ile üç boyutlu nesnelere iki boyutlu göstermeye başlamış ve sanatta çeşitli soruları gündeme getirmiştir. İlk kez kullanılan geleneksel malzemenin ötesinde kitleye özgü sıradan malzemelerle sanat yapıtının ögesi durumuna gelmesi ile büyük adımlar atılmış ve kolaj, sanat ve yaşam arasında bir ölçüde erimeye başlamıştır.

Picasso ve Georges Braque, 1910-12 yılları arasında oluşturdukları eserlerine "Analitik Kübizm" adını vermişlerdi. Bu dönem sanatçıları, konunun planlarını çeşitli açılardan analiz ederek nesnelere optik parçalanmaya tabi tutarak bu parçaları

geometrik planlardan oluşan yeni bir resim düzeni kurmak için bir araya getirmişlerdir. Bu dönemde eserlerin konuları daha çok natürmort ve portre gibi geleneksel konuları içermiştir. Resimlerinde şablon harfler kullanarak boyayı kum ve talaş gibi malzemelerle karıştırarak yeni bir resim anlayışı yaratan Brague ve Picasso ile ‘‘Sentetik Kübizm’’ adı verilen yeni bir döneme girdi. Kes yapıştır tekniğini kullanarak oluşturdukları natürmortlara sadece birkaç çizgi ve ya da boya darbesi vurarak oluşturdukları resimlere giderek daha farklı malzemeleri de katarak ambalaj tekniğini de resimde kullanmışlardır.

Kübizm Birinci Dünya Savaşı ile yoğun enerjisini yitirmeye başlamış birçok sanatçının askere gitmesi ile birlikte akımla ilgili artık eski heyecandan eser kalmamıştır. I. Dünya Savaşından sonraki modern tasarım anlayışını büyük oranda etkilense de genelde Kübizmin yeni bir görsel dil yaratma yolunda ortaya koyduğu yaklaşımlar sayesinde 20. Yüzyıldaki çağdaş grafik tasarımın gelişim sürecine katkıda bulunan başlıca kaynaklardan biri olmuştur. (ANTMEN, 2009)

Pablo Picasso

Pablo Picasso, 1881-1973 yılları arasında yaşamış İspanyol ressam ve Georges Brague ile Kübizm akımının temelini atan iki önemli isimden birisidir. 1907’den 1914’e kadar kübist olarak adlandırılan tarzda tablolar yapmışlardır. Picasso’nun babası ressam ve aynı zamanda resim öğretmeni idi. Küçük yaşta resim yapmaya babası tarafından yönlendirildi ve kısa sürede keşfedilmeyi başardı. Barselona Güzel Sanatlar Okulu ve Madrid Sanat Akademisinde eğitim aldı. Picasso resimlerinde daha çok yoksul kesimi anlatan konuları işledi. Fovistlerin dışavurumcu renk kullanımlarından farklı olarak primitiflerin anlayışından etkilendi. Pablo Picasso ile Georges Brague birlikte Kübizmin en önemli özelliği olan kolaj tekniğini uygulamış, modern sanatın malzeme kullanımının gelişiminde etkili olmuşlardır. Pablo Picasso’nun en tanınmış eseri Alman ordularının Guernica kasabasını bombalamasını anlatan ‘‘Guernica’’ adlı eseridir. Resim 1937’de yapılmıştır. Bu resim şu anda Madrid’de Reina Sofía Müzesinde bulunmaktadır. (ANTMEN, 2009)

Pablo Picasso ‘‘Mavi Dönem’’inde, mavi renk ve tonlarını kullanmış ‘‘Pembe Dönem’’inde ise soytarılar ve sirk çalışanları eserlerinde konu olarak yansıtmış pembe ve turuncu gibi renkler kullanmıştır. Brague ve Gris ile birlikte Sentetik Kübizmi geliştirmiş gazete ve kumaş parçaları ile kolaj tekniğini devam ettirmiş yazıyı görsellerinde kullanmış ve ilk kez Minotor gibi sembolik formlar kullanmasından dolayı sürrealist olarak tanımlanmıştır. (FARTHING, 2014)

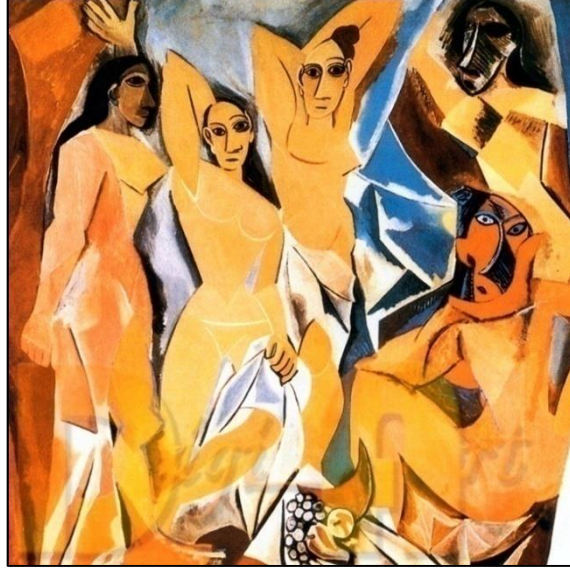

Resim: 5.58. Pablo Picasso 1937 ‘‘Guernica’’ 640x284 Tuval Üzerine Yağlıboya

Alman ordularının Guernica kasabasını bombalamasını anlatan bu eser Pablo Picasso tarafından 1937 yılında yapılmıştır. Bu resim şu anda Madrid'de Reina Sofía Müzesinde bulunmaktadır. Picasso, bir sergisi sırasında kendisine, ‘‘Bu resmi siz mi yaptınız’’ diye soran bir Alman generaline, ‘‘Hayır, siz yaptınız’’ cevabını vermiştir. Bu resim Picasso'nun savaşa ve Guernica'nın bombalanmasına karşı duyduğu güçlü nefreti insan ve hayvan figürleri kullanarak acı, hüznün ve savaşa karşı duyulan nefreti yansıtmıştır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Pablo_Picasso)

Ayrıca Picasso'nun devrim yaratan özelliği ve Rönesans geleneklerine karşı gelen diğer eseri ‘‘Avignon’lu Kızlardır’’. Akımın habercisi olarak kabul edilen yapıt Pablo Picasso tarafından 1907’de yapılmıştır. Picasso’nun genelevde çalışan kadınları ele alan bu radikal resimde önemli olan konu değil üslup olmuş mekanın parçalanmış ve bozulmuş tarzıyla insanları şaşırtmıştır. Bedenler geometrik form kullanılarak yapılmış perspektiften uzak sanki derinlik hissi az ve tutarsız işlenmiş, figürler aynı anda hem cepheden hem de profilden görünmüştür. Ayrıca figürlerde dikey vurgusu yansıtabilmek için için renkler kullanılmış, çıplak kadın vücutları

birbirileri ile ilişkilendirilmeleri için figürlerin kenarlarına kontür çizgileri uygulanmıştır. Tablodaki bütün figürler Afrika maskelerini andırarak sert hatlı ürkütücü ve gülünç yüzlerle çizilmiş, profilden çizilen burunları olmasına rağmen yandan görünüyormuş hissi vermiştir. (FARTHING, 2014)

Resim: 5.58. Pablo Picasso 1907 “Avignon’lu kızlar” 800x800 cm

Tuval Üzerine Yağlı Boya Tablosu

“Avignon’lu Kızlar” Kübizme giden yolu açmış modern sanat tarihinin başyapıtları arasında yer almıştır. Picasso tarafından 1907 yılında tamamlanmış, çevresinde büyük şaşkınlık yaratmış eser ilk kez 1916 yılında sergilenmiş ve Jacques Doucet tarafından satın alınmıştır. Eser 1930 yılında New York Modern Sanatlar Müzesi’nde ki koleksiyonlar arasına girmiştir. (ANTMEN, 2009)

Georges Braque

Georges Braque, 1882-1963 yılları arasında yaşamış Fransız ressam ve heykeltıraş, Pablo Picasso ile Kübizm akımını başlatmıştır. Braque çeşitli okullarda sanat eğitimi almış, Cezanne’yi anma töreninde tanıştığı Picasso ile birlikte resim sanatına yönelmiştir. Daha önceleri sert keskin hatları ve sınırlı renkleri

kullanan Braque Birinci Dünya Savaşı sonrasında bu anlayışından vazgeçerek daha yumuşak üslup ve her türlü renk ögesini kullanarak natürmort ve manzara resimleri yapmıştır. Fransız resminin en saygın ismi olmuş ve Venedik Bienali'nin resim ödülünü almıştır. (ANTMEN, 2009)

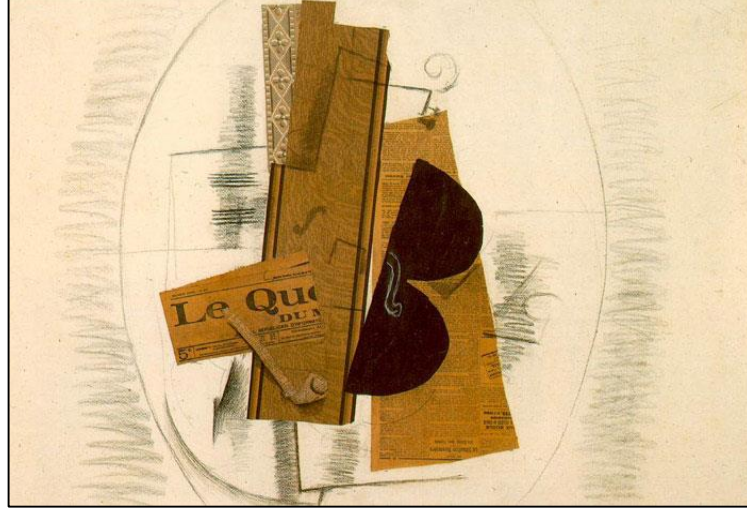
1907 yılından itibaren özellikle analitik kübizm dalında eserler vermeye başlayan Braque'nin en önemli eseri "Gitar Çalan Adam" eseridir. Braque daha önce hayal edilmemiş bir imgenin nasıl soyut form haline geldiğini en iyi şekilde gösteren sanatçımız olmuş geleneksel perspektif kullanımını yerine çok sayıda perspektif çeşidini kullanarak iki ve üç boyutlu formları aynı anda ve bir aradaymış gibi göstermiştir. Paris'ten ayrıldıktan sonra Normandiya'ya dönerek tek başına kaldığı yerden kübist üsluba bağlı kalarak sanat hayatına devam etmiştir. (FARTHING, 2014)

Resim: 5.59. Georges Braque 1911 "Gitar Çalan Adam" 1772x2536 cm

Kübizm'in en önemli eseri Braque'nin "Gitar Çalan Adam" eseridir. Bu eserde genellikle soluk renk kullanmış birbirini içine geçmiş ögeler vardır. Braque bu eserinde telli müzik aleti çalan tek bir figürü konu almış farklı açılardan iç içe geçmiş öğelerle farklı formlar uygulamıştır.

İlk olarak Picasso ve Braque yazıyı resimlerinde ve kolâjlarında tamamen yeni bir yöntemle kullanmaya başlamış ve Braque belli bir gerçekliğe mümkün olduğunca yaklaşabilmek isteği ile dilsel göstergeleri tercih etmiştir. (BATU, 2014 MAKALE)

Resim: 5.60. Georges Braque 700x476 cm ‘Keman ve Pipo’

Georges Braque, Resimlerinde kullandığı tipografik yazılar resimlerin iki boyutlu yüzeyler oluşturarak yüzeyindeki diğer objelerle karşıtlık oluşturmuştur. Dilsel bir gösterge olan yazı resme dâhil edilerek resmin içindeki ve dışındaki objelerin daha belirgin olarak ayırt edilmesini sağlamıştır.

5.3.7. Dadaizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Dadaizm, Dadacılık 1916-1922 yılları arasında ortaya çıkan kültürel ve sanatsal akım olmuştur. Akımın sanatçıları kendi özünde neşeli, sınırsız ve yıkıcı sanatsal becerileri ile geleneksel olan tüm fikirlere meydan okudular. Dadacılar göre işe yaramayan çöp niteliği taşıyan her şey onlar için sanatı temsil ediyordu. Dada düşüncesi ilk olarak Zürih ve New York'ta ortaya çıktı Kübizm ve Fütürizm akımından etkilense de sanat Birinci Dünya Savaşı sırasında kendini göstererek önemli rol oynamıştır. (FARTHING, 2014) Dada isminin tam olarak nereden geldiği konusunda kesin bilgi olmamakla beraber Rumence'de ‘‘Evet’’ Fransızca 'da ‘‘Oyuncak Tahta At’’ anlamına gelen ‘‘Dada’’ bu kişilerin yarattığı edebi akımın ismi olarak seçildiği yönünde bir görüş vardır.

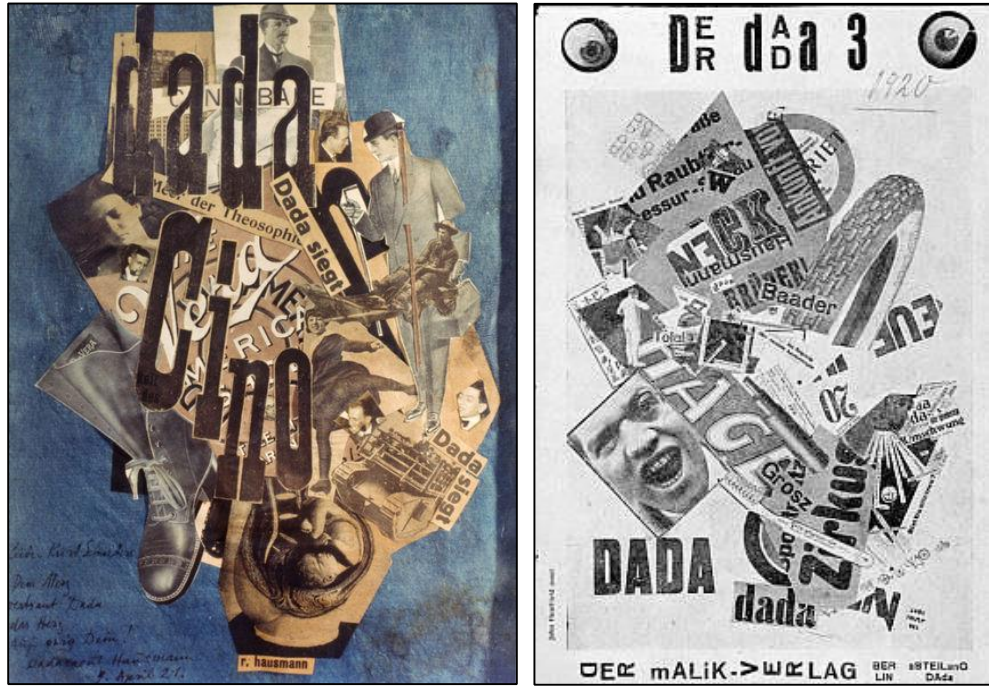
Dada sanatçılarından Richard Hülsenbeck ile Hugo Ball tarafından bir gece kulübü açıldı bu klüpte ilk olarak Dada performansı sergilendi ve klübe isim ararken rastgele sözlükten seçilen “Dada” ismi akıma ad oldu. Dadacılar kurulu düzeni bozarak yani alışlagelen yöntemleri yıkarak yıkıcı ve yadsıyıcı ifadelere yönelik çeşitli teknik ve yöntemleri kullanmış aslında insan aklının ne kadar akılsız olduğunu dünyayı savaşa sürüklemelerinin saçma bir eylem olduğunu gözler önüne sermek ve engellemek için çalışmışlardır. (ANTMEN, 2009)

1916 ile 1917 yıllarında Savaşı ve geleneksel sanatı reddetmiş grafik tasarımın temel taşlarını oluşturmuş ve grafik tasarımın ilerlemesinde etkisi olmuş akımlardan biride Dadacılarıdır. Yazı ve tasarımlar serbest anlatım dili kazanmış tipografik tasarımı geleneksel kurallara bağlı kalmaktan kurtarmış bu akım tipografiyi ciddi biçimde incelemiştir. Akımının önderi şair Tristan Tzara’dır ona göre Dada yıkıcı eyleme yönelik protesto niteliğinde özgürlük, tutarsızlık kısacası yaşamın kendisidir. Tristan Tzara Zürih’te, Cabaret Voltaire’de, Tristan Tzara, Hugo Ball ve Hans Arp tamamı ile batı kültürünü sorgulamış savaşın yarattığı dehşete tepki göstermişlerdir. Yaratılan bu kışkırtıcı ve yıkıcı Dada akımı savaştan sonra her yerde yaygınlaşarak Dadacı el ilanları ve afişler tipografi kurallarını altüst ederek kolajları ve montajları avangartlara eşlik etmiştir. (ZOR, 2014 MAKALE)

Dada’nın her şeyi inkar eden tavrı sayesinde şiirde yeni biçimler kullanılmış, görsel iletişimde kolaj ve fotomontaj gibi yeni ve güçlü iletişim yöntemleri yaratılmış bu tekniklerde resimli dergilerden, eski mektuplardan, basın ilanı ve etiketlerden kesilen fotoğraflar yeni bir düzenlemeyle yapıştırılarak birbiriyle ilgisi olmayan parçalardan yeni anlam ve bağ kurularak Dada adına uygun kışkırtıcı nitelikte düzenlemeler oluşturulmuştur. Dada akımının önemli temsilcileri arasında Marcel Duchamp, Raoul Hausmann, Richard Hülsenbeck, Tristan Tzara, Francis Picabia, yer alır. (<http://palmtree.blogcu.com/sanat-akimi-dadaizm/157452>)

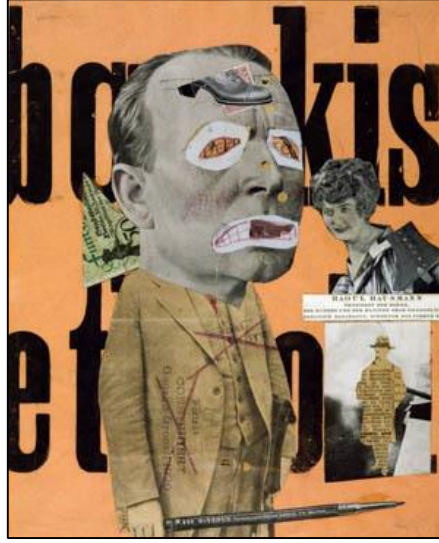
Raoul Hausmann

Raoul Hausmann, Viyana'da doğdu küçük yaşlardayken ailesiyle birlikte Berlin'e taşındı ve burada özel sanat okulunda eğitim aldı. Aldığı eğitim sonrasında çeşitli makaleler yazdı ve ekspresyonist eserler yaptı. Mimar, ressam olan Johannes Baader ve Richard Hulsenbeck ile tanıştı birlikte Berlin Dada Kulübü'nü kurdular. Fotomontaj ve kolajlardan oluşan bir çok çalışmaya imza attılar. Berlin Dada grubunun kurucusu olan Raoul Hausmann aynı zamanda "Der Dada" dergisinin de editörüydü. Gazete ve magazinlerden alıntılardıkları görsel imajlarla, kelimeleri, gazetelerden kestikleri cümleleri kombine ederek ve politik hiciv ve sosyal yorum ve eleştiriler içeren fotomontaj çalışmaları yaptı. (FARTHING, 2014)

Resim: 5.61. Raoul Hausmann Tipografi ve Kolaj Örnekleri

Raoul Hausmann, bu iki eserinde yine tipografi ve gazete dergilerden elde edilen parçalardan yararlanılmış, farklı parçalar bir araya getirilerek yeni anlamlar oluşturmuş ve Dada akımının kışkırtıcı ve başkaldırı niteliğinde bir akım olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Resim: 5.62. Raoul Hausmann Tipografi ve Kolaj Örnekleri

Raoul Hausmann'ın bu çalışmasında tipografi ve kolaj tekniğine rastlanmaktadır. Bu çalışmada dergi ya da gazeteden kesilen resim yapıştırılmış ağız ve gözler kapatılmıştır. Bu figürün yakasına iliştirilmiş markın eleştiri yapan kişiyi satın almasa da fikirleri para ile etkileneceğini vurgulamıştır. Yine bu tasarımın içinde yer alan adam silüetindeki tipografi kalın harflerle yazılarak dikkat çekmiş üzerinde "Merz" yazılı sözcükle "Kurt Schwitters"e gönderme yapılmıştır. (FARTHING, 2014)

Marcel Duchamp

Marcel Duchamp, 1887-1968 yılları arasında yaşamış Amerikan vatandaşı ve Fransız sanatçı 20. Yüzyılın önemli sanatçıları arasında yer alır. Genelde hazır nesnelere kullanarak sanatı sorgulamıştır. Duchamp çalışmalarının sanat değil, karşı sanat olduğu konusunda çok ısrarlıdır. Duchamp sanatçı aileden gelmiş olsa da resim eğitimi almış Fovizm ve Kübizm gibi akımlardan etkilenerek resimler yapmıştır. Daha sonra resim yapmayı terk etmiş hazır nesne kullanımı ile resim sanatına farklı boyut getirerek kolaj ve tipografi alanında da çalışmalar yapmıştır. (ANTMEN, 2009)

Resim: 5.63. Marcel Duchamp "Merdivenden İnen Çıplak" 1917

5.3.8. Sürrealizm Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Sürrealizm, "Gerçeküstücü"lük 1920'li yıllarda Paris'te Dada akımının küllerinden doğan sanat akımıdır. Bu akım yüzyılın en etkili ve önemli sanat akımlarından oldu ve hatta konuşma diline bile girdi. (FARTHING, 2014)

Gerçeküstüçülük terimini ilk kullana Fransız şair Guillaume Apollinaire'dir. Şair ve ressam I. Dünya Savaşı'nın yol açtığı yıkım karşısında, dehşete kapılmış, akılcı tutuma karşı tavır almış ve bilinç dışının düşsel dünyasına yönelmeye başlamışlardır. 1924'te yayımladıkları Gerçeküstüçülük Bildirgesi'nde düşüncenin aklın denetimi olmadan ve ahlâk gibi engelleri hiçe sayarak, tamamı ile doğal bir eylem olduğunu savunmuşlardır.

Gerçeküstüçüler Dada sanat akımının geleneksel biçiminin yanı sıra burjuvanın değer yargılarına da karşıydı. Yapıtlarında nesnelere alışılmamış biçimlerde betimleyen Gerçeküstüçü sanatçılar, çoğunlukla düşlerin gizli dünyasını dile getirmeye çalıştılar. Sürrealistler, Freud'un incelemekte olduğu sezgi, düş ve

bilinçaltı dünyasıyla ilgilenmişler, bazen nesnelere kendi doğal ortamlarından çıkartarak şaşırtıcı, düşsel bir ortama taşımışlar bazen de ruh çağırma seansları, uyuşturucu madde kullanımı, transa geçme, ve alkol kullanarak somut gerçekliğin gerisindeki daha sahici olarak kabul ettikleri gerçekliği ortaya çıkartacak deneysel çalışmalarda bulunmuşlardır. Sürrealizmin odak noktası ‘‘Düşsel Sürrealizm’’in ortaya çıkması sonucunda yaşandı ve sanatçılar bu dönemde geleneksel resim çizme yöntemlerine geri dönerek yaşadıkları düşleri ve kabusları betimlemeye başladılar. Sürrealizm Avrupa ve Amerika’da hızla yayılmaya başladı. (ANTMEN, 2009-FARTHING, 2014)

Diğer Modern Sanat Hareketleri gibi Sürrealizm’de grafik tasarımın çağdaş görsel anlatım dilinin yaratılmasında büyük katkılarda bulunmuştur. Hayal gücü, düş ve sezgi gibi soyut kavramların somut görsel terimlerle ifade edilmesi, grafik tasarımda da kavramların görsel olarak anlatılması sürecini başlatmıştır. Bu hareketin somut nesnelere alışlagelmiş mantık zinciri dışında bambaşka bir bağlamda kullanarak izleyicide şok etkisi yaratarak akılda kalıcılık sağlaması nedeniyle grafik tasarım tarafından benimsenen bir yöntem olmuştur. Max Ernst, Salvador Dali, Joan Miro, Rene Magritte akımın önemli temsilcileri arasında yer alırlar.

Rene Magritte

Rene Magritte, 1899-1967 yılları arasında yaşamış Belçikalı sanatçımız ‘‘Gerçeküstücülük’’ akımının en önemli temsilcilerinden sayılır. Belçika Güzel Sanatlar Okulu’nda eğitim görmüş Kübizm ve Fütürizm akımlarında önemli resimler yapmış 1920’li yıllarda ise ‘‘Gerçeküstü’’akım olan Sürrealizme yönelmiştir. (ANTMEN, 2009)

Magritte, önce bir duvar kağıdı fabrikasında çalıştı daha sonra da afiş ve reklam tasarımcılığı yaptı. Rene Magritte’de çalışmalarında dilsel ve görsel göstergeleri birlikte kullanarak gerçeklik hakkında sorgulamalar yapmıştır. 1960’larda Magritte’in çalışmalarına olan ilgi büyük boyutlara ulaştı ve eserleri halk tarafından benimsenerek tanınmaya başlandı. Eserlerinin halk tarafından tanınmasının önemli

sebeplerinden biri de, resimlerin rock albümü kapaklarında yer alan reproduksiyonları oldu. Bu kapakların ilk örnekleri arasında 1969 yılı çıkışlı Jeff Beck Group albümü ve Britanyalı folk-rock grubu Lindisfarne'dan Alan Hull, 1973 ve 1979'da çıkardığı iki solo albümünün kapağı olarak ressamın resimlerini kullandı. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Rene_Magritte)

**Resim: 5.64. Rene Magritte 500x686 ‘ Minotaure ‘
Kitap Kapağı Tasarımı 1937**

Picasso tarafından keşfedilen mitolojik figür olan ‘Minotaure’ aynı zamanda Sürrealistlerin 1930’lu yıllar arasındaki süresinin adını almıştır.

Resim: 5.65. Rene Magritte 1200x836 cm “İmgelerin İhaneti”

Rene Magritte bu tabloyu otuz yaşındayken yapmış hem dilsel hem de görsel imgeleri bir arada kullanmıştır. Bu tabloda bir pipo imgesi vardır ve bu imgenin altında yazan Fransızca “Ceci n’est pas une pipe” Türkçesi “Bu bir pipo değildir” anlamlı bir altyazı bulunmaktadır. Magritte’in bu tabloda seyirciyi düşünmeye zorlamak istemiştir. Ana fikir olarak kullanılan pipo imgesi gösteren resimin, her ne kadar gerçekçi olarak çizilip renklendirilse de onun gerçekten bir pipo olmadığını anlatmak istemiştir. (https://tr.wikipedia.org/wiki/ımgelerin_ıhaneti)

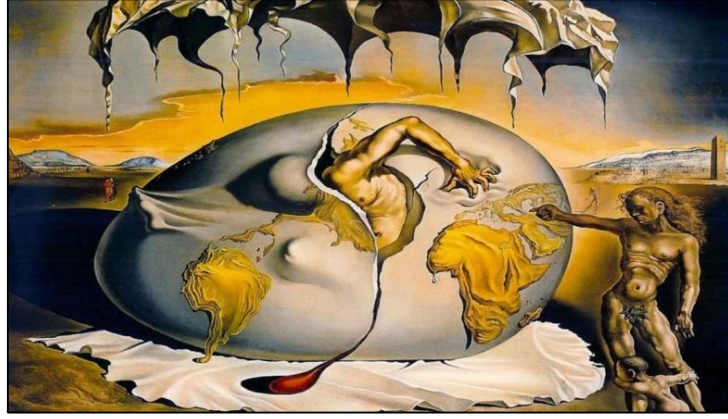
Resim: 5.66. Max Ernst 600x831 cm “Dadaizm Afiş” 1924

Max Ernst'in 1924 yılında yaptığı Dadaizm Afişinde, resimsel imgeler aracılığıyla nesnelere bir araya getirilerek anlatılmak istenen düşüncelerin izleyen kişide etki yaratarak akılda kalması sağlanmıştır. Max Ernst'in bazı tablolarında birbirinden kopuk olan öğelerin yan yana olmaları saçma olmasına rağmen sarılı bir biçimde birbirlerini izledikleri duygusu uyandırmaktadır çalışmalarını düşten öte hayal gücümüze değil direkt beynimize seslendirir. (ANTMEN, 2009-ZOR, 2014 MAKALE)

Salvador Dali

Salvador Dali, 1904 -1989 tarihleri arasında yaşamış sürrealist sanatçıdır. Gerçeküstü eserlerindeki tuhaf ve çarpıcı imgelerle ünlenmiştir. Madrid'deki Academia'da eğitim aldı deneysel Kübist ve Dadaist çalışmalar yaptı 1929 yılında Paris'teki Sürrealist topluluğuna katıldı. Dali'nin bilim ve matematiğe olan ilgisi resimlerinde her ne kadar görüle de Katolik inancı daha da baskın olmuştur. (FARTHING, 2014)

Dalı hayatı boyunca, sanatıyla olduğu kadar eksantrik giyimi, davranışları ve sözleriyle de dikkat çekmiş bir sanatçımızdır. Dalı hayatı boyunca, 1500'den fazla resim ve onlarca heykelin yanı sıra, çeşitli taş baskı eserler, kitap illüstrasyonları, tiyatro dekor ve kostümleri üretmiştir. 20. yüzyılın en önemli sanatçılarından, sürrealizmin yani gerçeküstücülük akımının temsilcisi Salvador Dali'nin başlıca esin kaynağı düşler, korkular ve hayaller ile resim sanatının akışına yön veren eserleriyle İstanbul'da da sergilenmiştir. Dali'nin kapsamlı bir retro spektifi niteliğini taşıyan "Sürrealist Salvador Dali" adlı sergisinde, İspanyol sanatçının yağlı boya tabloları, çizimleri ve grafiklerinin yanı sıra el yazmaları, defterleri, mektupları ve fotoğrafları gibi birçok eseri sergilenmiştir. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Salvador_Dali)

Resim: 5.67. Salvador Dali 1120x640 cm Kitap İllüstrasyonu

Resim: 5.68. Salvador Dali 1024x853 cm "Belleğin Azmi"

"Belleğin Azmi" ya da "Eriyen Saatler" olarak da anılan Salvador Dalí'nin sürrealist eseri, eriyen cep saatlerini konu almakta ve o yıllardaki "yumuşaklık" ve "sertlik" anlayışına ışık tutmaktadır. Yapıt Dalí'nin sanat yaşamındaki Freud'çu etkilerin izlerini taşımaktadır.

5.3.9. Bauhaus Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Bauhaus, "Evi İnşa Et" 20. Yüzyılda mimari, tasarım, sanat alanlarında yeni akımlar yaratmış 1919 yılında mimar olan Walter Gropius tarafından Weimar'da kurulmuş tasarım okuludur. Bauhaus okulu kurulduğu zaman dünyanın en seçkin ve çağdaş mimarlarını ve sanatçılarını, bir araya getirmiş yalnızca bir eğitim kurumu olmaktan ziyade üretim merkezi olmuş yeni akımlar ve tipografinin ortaya çıkmasına

öncülük eden önemli merkezlerden olmuştur. Bauhaus sayesinde o güne değin alışlagelmiş tüm sanat kavramları değişmiş, tüm dünyada sanat ve mimarlık eğitimi, onun ilkeleri doğrultusunda yapılandırılarak etkileri günümüze dek sürdürmüştür. (FARTHING, 2014)

Almanya'nın Weimar kentinde kurulan Bauhaus okulu, estetik amaçlardan çok toplum amacına yönelik olarak kurulmuş, dönemde üretilmeye başlanan üç boyutlu heykel görüntüsünü andıran nesnelere dönemin endüstriyel malzemeleri kullanılarak daha sade ve estetik görünüme ulaşmıştır. Bauhaus Sanat Okulu, sanatçı ve zanaatçıların bir arada çalışarak güzel sanatlar ve uygulamalı sanatlar arasındaki ayrımı yok etmeyi amaçlamış ve böylelikle Modern Çağ'ın sanat ve mimarlık açısından en devrimci girişimlerinden biri olmuştur. Bauhaus sayesinde o güne değin alışlagelmiş tüm sanat kavramları değişmiş, tüm dünyada sanat ve mimarlık eğitimi, onun ilkeleri doğrultusunda yapılandırılarak etkileri günümüze dek süre gelen bir eylem ortaya çıkmıştır. Bauhaus okulunun ilk eğitimcileri arasında Wassily Kandisky, Lyonel Feininger, Oscar Schlemmer, Paul Klee, ve Johannes Itten gibi sanatçılar yer almıştır. (ANTMEN, 2009)

Bauhaus'un gerçek adı Bauhaus ve "Bund Deutscher Gebrauchs Grafphiker" yani "Alman Reklam Grafikçileri Birliğidir". Walter Gropius, Berlin'deki atölyesinde Kurt Schwitters, El Lissitzky ve Van Doesburg gibi sanatçılarla bir araya gelerek çalışmalarına Lazlo Moholy Nagy'yide dahil etmiş ve bu sanatçılardan Moholy ve Nagy Bauhaus'da fotoğraf ve tipografi eğitiminde önemli isimler olmuştur. Bauhaus'ta Laszlo Moholy ve Nagy fotoğraf ve tipografiyi görsel iletişim dili olarak kullanırken Herbert Bayer'de serifsiz ve büyük harfsiz karakter ve fontları çizerek bu gruba dahil olmuşlardır.

Moholy ve Nagy Bauhaus tarafından yayınlanan kitapların hazırlanmasına önem ve öncelik vermiş reklam, baskı, ilan ve afiş tasarımları gittikçe ilerlemiş insanların ilgisini çekmiş ve giderek önem kazanmıştır. Afişlerde tipografi hareketleri uyum içinde devam ederken Jan Tschichold Bauhaus sergisine gitmiş

burada Konstirüktivizm ve Bauhaus ilkelerinden etkilenenerek grafik sanatları ve tipografi alanında asimetrik düzenlemeler konusunda öncü çalışmalar yapmış 1928 yılında yeni tipografi kitabını yayınlamıştır. (ZOR, 2014 MAKALE)

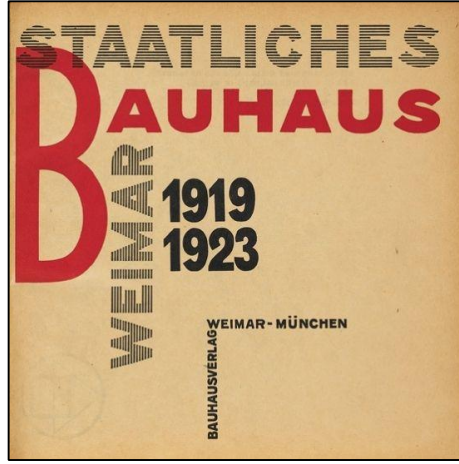
Lazlo Moholy Nagy

Lazlo Moholy Nagy, 1895-1946 yılları arasında yaşamış Macaristan'ın Borsod şehrinde dünyaya gelmiştir. Hukuk eğitimi almış ve Bauhaus'da fotoğraf ve tipografi eğitiminde önemli isimlerden olmuştur. Bauhaus okulunda öğretmenlik yaparak metal ve fotoğraf alanında önemli işler yaptı. Berlin'de bulunduğu sırada yapıştırma resim "Kolaj" ve "Fotomontaj" alanında çalışarak ışığın, hareketin, fotoğrafın, filmin ve plastik gereçlerin sanatsal kullanımlarına öncülük etti. Bauhaus okulundan ayrıldıktan sonra sahne tasarımı, film yapımcısı, tipograf olarak çalışmalarına devam etti ve ABD'ye gitti bir süre sonra Chicago'da Tasarım Estitüsü adı verilen Bauhaus Okulu'nu açtı. (FARTHING, 2014)

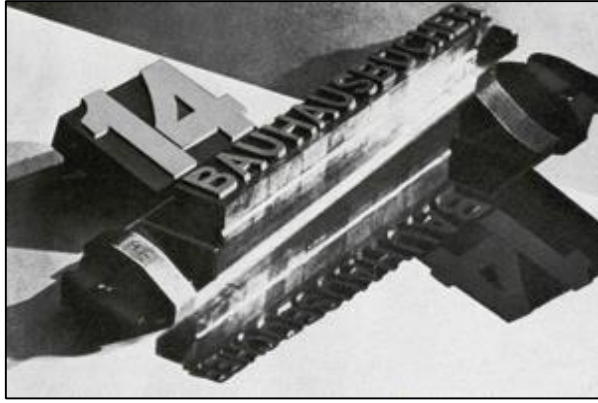

Resim: 5.69. Lazlo Moholy Nagy 300x390 cm "BAUHAUS" Afiş Tasarımı

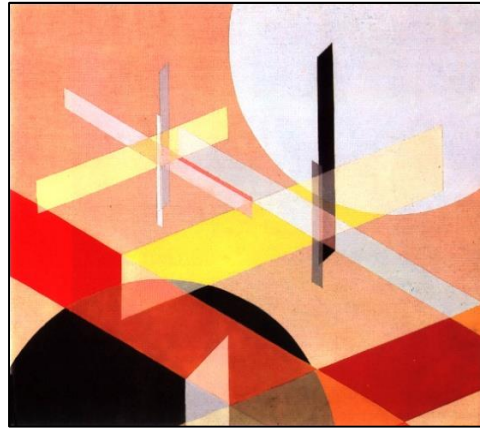

Resim: 5.70. Lazlo Moholy Nagy 548x550 cm ‘BAUHAUS’ Sergisi Afişî 1923

Resim: 5.71. Lazlo Moholy Nagy 300x204 cm ‘BAUHAUS’ 1929

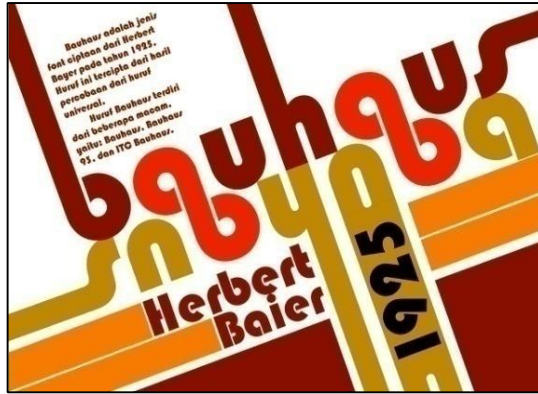
Resim: 5.72. Lazlo Moholy Nagy 1128x969 cm ‘Yapısalıcı Grafik Tasarım’

Herbert Bayer

Herbert Bayer, 1900 - 1985 yılları arasında yaşamış Bauhaus sanat okulunda fotoğraf ve tipografi eğitiminde önemli isimler arasında yer almıştır. Avrupa reklamcılık ilkelerinin ABD’de yayılmasında etkili rol oynamış Avusturyalı sanatçı, önce mimarlık yapmış ardından da Bauhaus’da Vasiliy Kandinskiy ve Laszlo Moholy Nagy’nin öğrencisi olarak tipografi ve duvar resmi öğrenimi almıştır. Herbert Bayer, Berlin’e gitti ve 1938 yılına kadar reklamcılık, resim, sergi tasarımı, tipografi ve fotoğrafçılık alanlarında çalıştı.1938’de New York kentine yerleşerek reklam tasarımı konusuna yöneldi. Nagy özellikle fotomontaj ve fotoplastik gibi tekniklerle Avant-Garde anlayıştaki çalışmalarıyla tanınmış, fotoğraf ve tipografi alanında yaptığı çalışmalarla Amerikan Grafik Sanatlar Enstitüsü’nün altın başarı ödülünü almıştır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Herbert_Bayer)

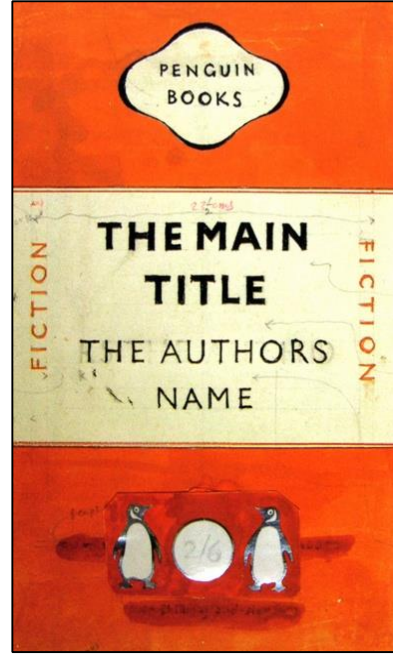
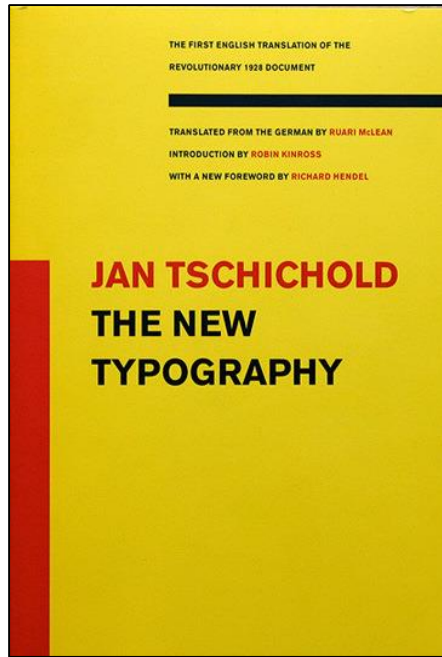
Resim:5.73. Herbert Bayer 645x493 cm “Font ve Alfabe” Tasarımları

Resim: 5.74. Herbert Bayer 1240x872 “Bauhaus Afis”1925

Resim: 5.75. Jan Tschichold Afiş Tasarımı 1927

Resim: 5.76. Jan Tschichold 363x520 cm ‘Yeni Tipografi’ ve 746x1236 cm ‘Penguin’ Kitap Kapağı Tasarımı

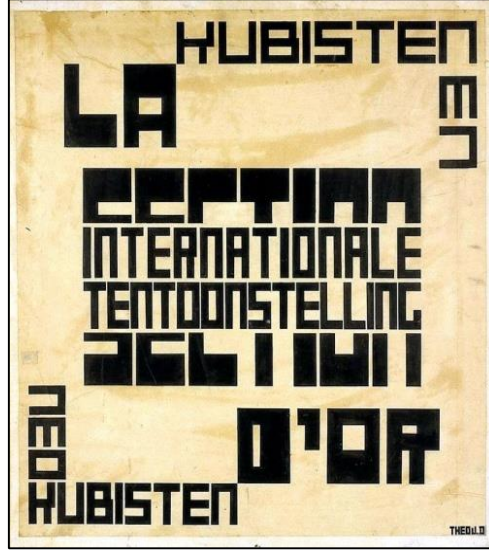
5.3.10. De Stijl Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

De Stijl, theo Van Doesburg tarafından 1917 yılında Hollanda'da doğmuş akımdır. De Stijl sanatçıları doğanın anatomisi ve evrenin matematiksel yönünü araştırmış aynı zamanda da felsefi içerikli resim anlayışına yönelik fikirleri bünyesinde barındıran sanat akımı olmuştur. De Stijl'de güzellik ideali yapıttaki bütüne dayalı saflıktan oluşmuş, tasarımların da asimetrik kompozisyonlar şerifsiz yazı karakteri ve siyah ile birlikte güçlü bir ifade bütünü oluşturan kırmızı renkler kullanılmıştır. Afişlerde metinler doku oluşturması için dikdörtgen bloklar içinde dizilmiştir. (BECER, 2006)

De stijl, Bauhaus ve yeni tipografiye dayanan akımların öncüleri Akımın önde gelen tasarımcıları ise Theo Van Doesburg, Vilmos Huszar, Mondrian, Ernst keller, Theo Baller, Max Bill, Max Huber, Josef Müller Bockmann tipografinin temellerini atmışlardır. (ZOR, 2014 MAKALE) De Stijl grafik tasarım üzerinde derin bir etkisi olan avangard hareketlerin biri olarak kabul edilmiş poster, kitap tasarımı ve tipografi alanında önemli eserler vermiştir. Özellikle kitap tasarımı alanında, De Stijl önemli katkıları olmuştur. Bunlardan biri Doesburg tarafından tasarlanan bir kitap kapağı oldu ve De Stijl temsili olarak kabul edildi. De Stijl ilkeleri iletişimden çok hemen temel bir dil olarak herkes tarafından anlaşılabilir sanat oldu. (<https://zaidadi.wordpress.com/2011/03/09/de-stijl-in-general>)

Theo Van Doesburg

Theo Van Doesburg, 1883-1931 yılları arasında yaşamış De Stijl hareketinin önemli isimlerinden olmuş ressam, yazar, mimar, tipograf ve tasarımcılarından. Theo Van Doesburg Hristiyan Emil Marie Kupper ismi ile doğdu, oyunculuk eğitiminden sonra ressam oldu. Bauhaus'ta dersler verdi ve tek kişilik sergiler yaptı. İlgi alanı çok geniş olan Doesburg Dada, Bauhaus, Concrete Art ve Abraction Creation akımlarıyla ilgilendi. Yatay düşey çizgilerle birlikte sınırlı renkler kullanarak soyut tarzda resimler yapmış, tipografi alanında yazı karakterlerini tasarlamış özellikle çocuk masal kitapları serisi üreten önemli isimler arasında yer almıştır.

Resim: 5.77. Theo Van Doesburg "Sergi Poster" 1920

Doesburg'un 1920 yılında Cubist ve Neo-Kübitlerin Uluslararası Sergisi için yaptığı posterdir. Asimetrik dengelenmiş düzeni farklı harf kalınlığı yan yana uyum ve kontrast kullanılarak daha fazla enerji vermesi sağlanmıştır.

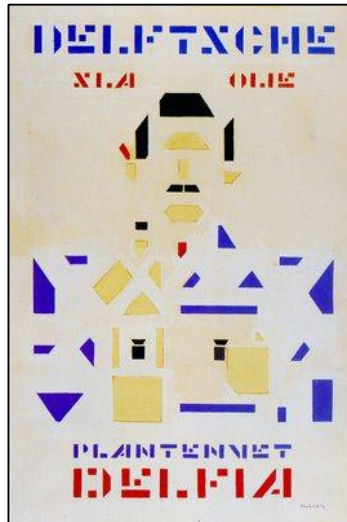
Resim: 5.78. Theo Van Doesburg, Alfabe, 1917

Theo Van Doesburg alfabesinde kare ve geometrik görünümlü dikkat çekici harfler kullanarak vurgu yapmış ve direk olarak dikkat çekerek okunmasını kolaylaştırmıştır.

Resim: 5.79. Bart van der Leck, Rotterdam-Londra, 1915

Bart Van Der'in ünlü afişi " Müllar Kargo Hattı" 1915 yılında yapıldı. Bu posterde sanatçı posterini düz alanı düzenlemek için yatay ve dikey çubuklar kullanmış bu sayede insan vücudunun oranlarında bozulmalar meydana getirmiştir. (<https://zaidadi.wordpress.com/2011/03/09/de-stijl-in-general/>)

Resim: 5.80. Bart van der Leck Delf Salata Yağ Fabrikaları, 1919 yılının posterini

Bart Van Der Leck Delft Salata Yağ Fabrikaları için 1919 yılında bir poster yaptı. Bu posterde sadece siyah ve birincil renkler kullanılarak temel geometrik şekiller aracılığıyla erkek figürünü tasvir etmeye çalışmış dağınık temel şekiller bırakarak, kırmızı renkte marka yazısını kullanarak okunaklı olmasını sağlamıştır. (<https://zaidadi.wordpress.com/2011/03/09/de-stijl-in-general/>)

5.3.11. Pop Art Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Pop Art, sanat akımı 1950'lerde, özellikle ABD ve İngiltere'de Soyut Dışavurumculuğa tepki gösteren genç sanatçılar tarafından akım haline getirilmiş, İngiltere ve ABD'de değişik koşullarda ve birbirinden bağımsız olarak ortaya çıkmış Poplar Art'ın kısaltılmış halidir. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Pop_sanat)Pop sözcüğü ilk olarak Whitec Hapel Gallery'de görsel sanatlar alanında sergilenen bir çalışma için kullanılmıştır. Pop sanatı, Richard Hamilton'ın etkili olduğu bir dönemle başlamış ressam, eleştirmen, mimar, heykeltıraş ve akademisyenlerden oluşan ‘‘Bağımsızlar Grubu’’ ile reklamdan ambalaja, popüler müzikten dergi ve karikatürlere kadar etkilendikleri kitle kültürünü yaymayı amaç edinmişlerdir. (FARTHING, 2014)

Pop Art sanatçıları o günün en popüler imgesini kullanarak, zamanın siyasal kültür tarihine olan ilgisini ortaya koyuyor ve gündemdeki en popüler imgeye evrensel bir nitelik kazandırıyorlardı. Hazır imgelerden yararlanarak gündelik yaşamın içindeki nesnelere iki boyutlu yüzeylere aktararak sadece modern tüketim toplumunu onaylayan değil, onu eleştiren eserleri ortaya koymuş Hamburgerden hazır yiyeceğe, sigara paketleri, Coca Cola, konserve kutuları gibi gündelik yaşam içindeki nesnelere sanat güçlerini kullanarak bizlere sunmuşlardır. Reklamlar, çizgi roman ve filmler, afişler bu sanat içerisinde yer almış dönemin Popüler yıldızlarının da vazgeçilmezi olmuştur. Yüksek kültür ile kitle kültürü arasındaki sınırları eritmiş yaşam ile sanat arasında köprüler kurmuş pek çok kuralı alt üst ederek uygulamalı sanatlarda büyük bir gelişme olmuş, moda, tekstil, reklâmcılık ve grafik sanatlar alanında önem kazanmıştır. Reklâmcılıkta, Pop Art, Op Art, Happening, Aksiyon Resmi vb. adlar altında geniş çevrelerin ilgisini çekecek yeni akımlar ortaya çıkmıştır. Pop sanatın içerisinde önemli yer edinmiş Andy warhol fotografik imgeleri tuvale aktararak istediği gibi müdahalede bulunarak yaptığı illüstrasyonlarla serigrafi ve tipografi alanında el becerisini ustalıkla kullanmıştır. Kitle iletişim araçlarının kullanımı açısından hem İngiliz hem Amerikan Pop Art'ı, topluma mesaj veren, göndermeler taşıyan ve toplum üzerinde etkileri olan, kültürlerin, düşüncesini sağlayan imgeleri seçtikleri görülür. (ANTMEN, 2009)

Pop Art, 1960'ların sonunda sahip olduğu şöhreti hızla yitirdi ancak sanatçılar aynı veya benzer bir üslupla ilerleyen yıllarda da eserler vermeye devam ettiler. Hatta bazı Pop Art yapıtları üretildikleri dönemle özdeşleştirildiler ve nostaljik bir hava yarattıkları için bir o kadar da değerlendirildiler. Örneğin, Hamilton'un Mick Jagger ve galeri sahibi Robert Fraser'ı bir uyuşturucu baskını sonrasında kelepçelenmiş halde betimlediği "Şiddet Dolu Londra" adlı çalışma bunlardan biridir. Patrick Caufield, David Hockney, Jasper Johns ve Robert Rauschenberg, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Jean Michel Basquiat Amerikan pop sanatının önemli temsilcileri arasında yer almışlardır. (FARTHING, 2014)

Andy Warhol

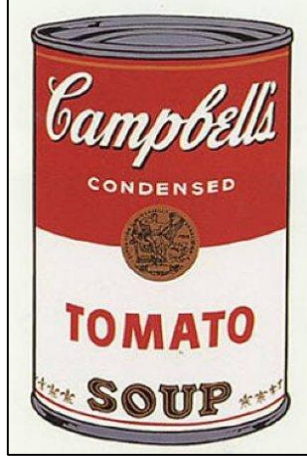
Andy Warhol, 1928-1987 yılları arasında yaşamış Amerikalı sanatçı pop Art sanatının önemli ismidir. Carnegie Teknoloji Enstitüsünde sanat ve tasarım eğitimi görmüş dergilerde yaptığı illüstrasyonlarla ve reklamlarda kullandığı resimsel imgeleri ile moda dünyasında adından söz ettirmiştir. Sürekli tekrarlardan yararlanarak Afiş tekniği ile yaptığı Marilyn Monroo resimleri, Coca Cola tasarımları ve şüphesiz onu meşhur eden ve ilk yaptığı çalışma "Campbell Soup" yani "Campbell Çorbaları" serigrafik tekniği ile Amerikan yaşam tarzını açıkça ifade etmiştir. (ANTMEN, 2009)

Resim: 5.81. Andy Warhol 400x269 cm "Marilyn Monroe Tablosu" 1967

Andy Warhol'un yaptığı tablolardan en ünlüsü afiş tekniğiyle çoğaltılmış olan Marilyn Monroe tablosudur. Bu tabloda kullanılan renklerde ilgi çekicidir. Andy Warhol Marilyn Monroe ve bunun gibi diğer eserlerinde de kontrast renkleri ve alışagelinmişliğin dışında tonları ile bir arada kullandığı için bu alanda ne kadar farklı olduğunu ortaya koymuştur.

Resim: 5.82. Andy Warhol 308x465 cm "Campbell Soup" 1962

Andy Warhol'u meşhur eden ve ilk yaptığı çalışma olan "Campbell Soup" yani Campbell çorbalarını Campbell firması için yapmış konserve şeklinde resmetmiştir. Warhol'un Campbell markasının konservelerinin yapmasının bir başka nedeni de en sevdiği marka ve yemeklerden biri olduğu içindir. Bu Tablosunda yine serigrafi tekniğini kullanmış ve serigrafi tekniğinin sahibi olduğunu bize kanıtlamıştır. (<https://gorselokuma.wordpress.com/pop-artin-kurucusu-bir-dahi>)

Resim: 5.83. Andy Warhol "Hamburger" ve "Coca Cola Şişeleri" 1962

Roy Lichtenstein

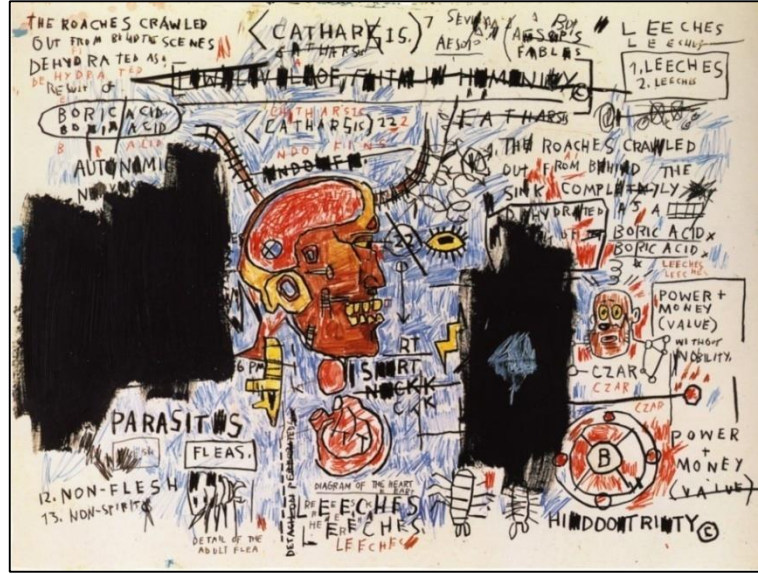
Roy Lichtenstein, 1923-1997 yılları arasında yaşamış Amerikalı ressam, heykeltıraş ve Pop akımının önemli sanatçıları arasındadır. Art Students League Okulu'nda ve Ohio Devlet Üniversitesi'nde eğitim görmüş çeşitli kurumlarda eğitimci olarak çalışmış ve ardından da 1960'lı yıllarda Pop sanatına yönelmiştir. Roy Lichtenstein çizgi romanlardaki baloncuk yazılarını kendine özgü coşkulu bir dille, çizgi roman görüntülerini büyütürken bu çizgilerdeki belirgin ve sert grafiksel özellikleri, daha abartılı bir biçimde vurgulanmış kaligrafi ve reklam sanatını da ustalıklı kullanmıştır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Roy_Lichtenstein)

Resim: 5.84. Roy Lichtenstein

Resim: 5.85. Michel Basquiat 1600x1138 cm Akrilik-Partel Boya
Karakalem 1988

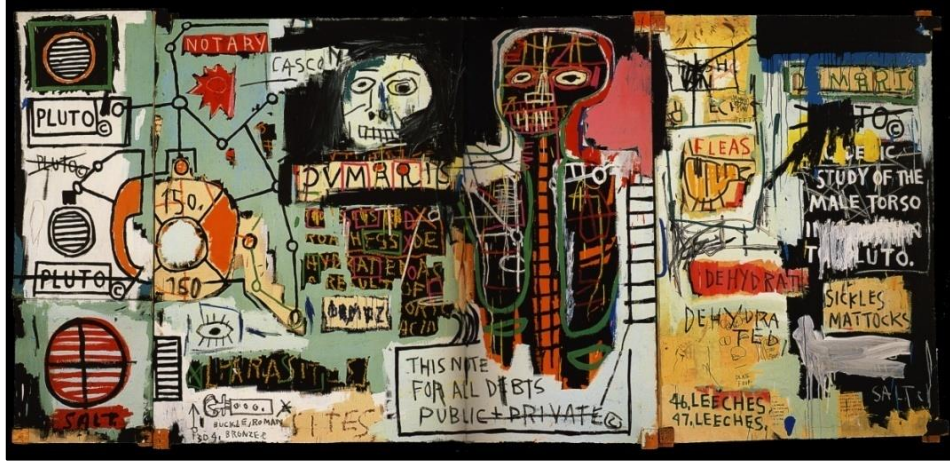

Resim: 5.86. Michel Basquiat 2114x1592 cm Akrilik-Partel Boya
Karakalem 1983

Resim: 5.87. Michel Basquiat 1200x830 cm Akrilik-Partel Boya
Karakalem 1983

Michel Basquiat, eserlerinde basılı metinler ve resimsel görsellerle yapılan kolaj çalışmalarında fırça ile boyanarak serifli ve serifsiz bold yazı karakterleri ile çeşitli form değişiklikleri yapılmıştır. Boya harflerin gövdelerine hakim olurken sanatçının yarattığı tipografik etki onun özgürlüğünü ortaya koymuştur.

**Resim: 5.88. Michel Basquiat 4947x2405 cm Tuval Üzerine
Akrilik Karyon 1983**

Michel Basquiat'ın karalamayı andıran resim yüzeylerinde harf formlarını zenginleştirmek amaçlı çeşitli formlar oluşturmuş çizgi kullanımı ile harflere doku yoğunluğunu vererek tipografik etkiye ulaşılmıştır.

5.3.12. Graffiti Resim Sanatında Tipografinin Kullanımı

Graffiti, grafik sözcüğünden türetilmiş en temel anlamıyla, duvar yazıları ve resimler yoluyla kendini ifade eden bir görsel uygulamadır. Graffiti, kimi çevrelerce bir sanat dalı olarak kabul edilirken, bir başka bakış açısı da, graffitiyi vandalizm olarak değerlendirmektedir. Graffiti, gelişimsel sürecini hızlı yaşamış bu gelişim sonucunda "tag" adı verilen graffiti yazarlarına imzalarına semboller, ilgi çekici resimler eklenmeye başlamış bazıları sayısal simgeler, bazıları logo vb. şekillerde kullanılmıştır. Graffiti sanatında zamanla kullanılan harflerin boyutları büyümüş, harflerin içi desenlerle süslenmeye başlanmış, herkes kendi yazım tarzını belirlemiş ve kendine has renkleri kullanmış, hatta durum giderek kaligrafi sanatının bir yansımasına dönüşmüştür. Graffiti sanatı, 1980'li yıllarda tartışma konusu olsa da modern şehir sanatının ilk türü olmayı başarmış ve tüm dünyada adını duyurmuştur. 1960-70'li yıllarda sanatın öncüleri olan Cornbread ve Cool Earl'ün çalışmaları ile gelişerek zirvedeki sanat olmuştur.

(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Graffiti>)

Bu iki sanatçı birleşerek Modern Grafitti Okulu'nu kurdular. Grafitti ilk olarak slogana benzer metinler içerirken spreyci boyalarla çok renkli görseller ve illüstrasyon çalışmaları sayesinde zamanla eserlerle başyapıtlara konu olmuş bu illüstrasyonlar toplu taşıma ve New York metrosu başta olmak üzere çeşitli yerlere yapılmıştır. Herkesin görebileceği yerlere yazılan bireysel sloganlar, argo içerikli kelime ya da cümleler de sıkça rastlanan grafitti yazılarıdır. Kişilerin adlarını ya da takma adlarını kullandıkları tag'lar da yine en yaygın grafitti çeşitlerindedir. New York'un öncü Grafitti sanatçılarından Futura ve Dondi White'in büyük etki yarattığı boya ve spreyci sanatı çağdaş sanatta büyük etki yarattı Jean Michel Basquiat, Keith Haring gibi sanatçılar tarafından sokak ve metrolarda alternatif sanatın parçası olmuştur. Keith Haring sanatsal yaşamı boyunca topluma sosyal mesajlar içeren eserler yapmış 'Kokain Kötüdür' çalışması ile adını duyurmuştur.

Grafitti yeni bir sanat olma özelliğini yitirmesiyle yer altı sanatı olarak devam etti ve 1990'lı yılların sonunda post grafitti ve sokak sanatı dikkat çekmeye başladı. Eserler grafitti gibi yasadışı yollarla halka açık alanlarda yapılıyor ancak harflerden çok resimler kullanılıyordu. Şehir sanatı içerik ve biçim açısından değişiklikler gösterse de bugün bile bu sanat halka açık olan yerlerde tüm gelişimi ile devamlılık göstermektedir. (FARTHING, 2014)

Keith Haring

Keith Haring, 1958-1990 yılları arasında yaşamış eserlerini 1980'li yıllarda New York sokak kültürüne yansıtmış olan ABD'li ressam, aktivist ve graffiti sanatçısıdır. Keith Haring'in kariyer hayatı, New York alt geçitlerine tebeşir ile çizdiği grafikler ile başladı ve Avustralya'yı ziyaret eden Haring kendine özgü sanatıyla Melbourne'de duvar resimleri yapmaya başladı ve yaptığı çizimler Tseng Kwong Chi adlı fotoğrafçı sayesinde ün kazandı.

(https://tr.wikipedia.org/wiki/Keith_Haring)

Keith Haring'in toplu taşıma araçlarına yaptığı çalışmaları bugüne kadar yaptığı çalışmalar arasında önemli bir yere sahiptir. Haring arkadaşlarının yaptığı klasik grafiti yerine tren ve metro haricinde reklam panolarına da grafitiler yapmış ve bu alanlar sadece deneysel çalışma yaptığı mekan olmak yerine sonraki eserlerini etkileyen mekanlar olmuştur. Haring çalışmalarında hayatını sosyal mesaj içeren konulara adanmış basit figürler minimal ifadeler ve çarpıcı çizgiler kullanarak güçlü mesaj ileten eserler yapmıştır. Haring'in kendine ait şiirsel bir dili vardı ve bu dil şiirsel anlatıma sahip hiyeroglifleri modern olarak yansıtmış toplumun bütünü ile iletişim aracı olmayı başarmıştır. (FARTHING, 2014)

Resim: 5.89. Keith Haring “Sessizlik-Ölüm” AIDS'e karşı yaptığı Çalışma

Haring, Vietnam'da, Güney Afrika'da ayrımcılığa karşı mücadele etti atom savaşını kınadı ve çatlak kullanımına karşı kampanyalara katıldı. Ancak, AIDS'e karşı yaptığı mücadele onun en kişisel savaşı oldu ve bunu çizimler sayesinde kamuoyuna duyurarak halka önemli mesajlar verdi. Keith Haring ölünce sanat dünyası yetenekli bir ismi kaybetmiş oldu. Bu sanat her ne kadar devam etse de onun çalışmalarına olan özlem her zaman duyulmuştur. (FARTHING, 2014)

(<http://theglobalpanorama.com/keith-harings-political-lines/>)

Resim: 5.90. Keith Haring "Kokain Kötüdür" 1986

Sanatçı Keith Haring, 1986 yılında Harlem Nehri Yolu'nda terk edilmiş bir hentbol sahasının duvar boyadı ve bu görüntüler Fotoğrafçı Juan Rivera tarafından çekildi. Haring izin almadan duvarı boyadığı için ciddi anlamda sıkıntı çekmiş olsa da halen o duvar farklı tasarımların mekanı olmaya devam etmiştir.

(<http://animalnewyork.com/2014/keith-haring-painting-crack-wack-mural/>)

6. BÖLÜM

AFİŞ SANATINDA TİPOGRAFİNİN KULLANIMI

Afiş veya poster, kalabalığın görebileceği yerlere asılmış, bir şeyi duyurmak, tanıtmak reklam ya da propaganda yapmak amaçlı hazırlanmış resimli duvar ilanlarıdır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Afiş>)

Tipografi afişin en temel ögesidir. Afiş grafik tasarım alanında kullanılan hızla değişen ve gelişen modern toplumlarda, bu büyümeye paralel şekilde, değişen tüketim olgusu çok çeşitli ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmuş, Modern Sanatlar içerisinde de yer almış bir sanattır. Bu sebeple afiş üzerinde kullanılan yazı biçimleri ve diğer görsellerin bir arada kullanımı ile oluşan tipografik formlar sayesinde konumuz içerisinde değerlendirilmelidir. Bu konu kapsamında 20. Yüzyılda ülkemizde pek çok sanatçımız tipografiyi kullanarak afişler üretmişlerdir.

6.1. Avrupa'da Afiş Sanatında Tipografinin Kullanımı

M.S. 1450 Avrupada yayılan Rönesans hareketi hümanist bir felsefe anlayışının gelişmesine, klasik edebiyatın yeniden incelenmesine ve laik toplum yapısının oluşmasına ortam sağlamıştır. Bu dönemde grafik tasarım ve baskı teknolojisinde çığır açan buluşlardan biri gerçekleştirilmiş Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde ve Amerika'da afiş sanatına farklı bakış açıları doğmuştur. (BECER, 2006) Jules Cheret, William Bradley, Beggarstaff kardeşler, El Lisitskiy gibi isimler kendi yöntem ve bakış açılarını geliştirerek "Soyut Afi" kavramını oluşturmuş, Henri Toulouse Lautrec, Alphonso Mucha, Marcello Dudovich, George de Feure gibi isimler afiş sanatında önemli eserler vermişlerdir.

Aşağıda bazı Avrupa Afiş Sanatçılarından örnekler sunulmuştur.

Jules Cheret

Jules Cheret, 1836-1932 yılları arasında yaşamış, Fransız ressam ve litografi ustasıdır. Modern poster sanatının babası olarak kabul edilir. Jules Cheret on üç yaşındayken litogfer ustasının yanında çırak olarak çalışmış, boyaya duyduğu ilgi sayesinde sanat dersleri ve İngiltere’de litografi eğitimleri almıştır. (https://en.wikipedia.org/wiki/Jules_Ch eret)

Resim: 6.91. Jules Cheret ‘Bisiklet Mağazası’ 1891 ve ‘Digestif ve Tonik Şarap’ 1894 Afiş Tasarımları

Jules Cheret’in afişlerinde yazı ve görsel öğeler arasındaki estetik uyum göze çarpmakta, göz alıcı ve çok renkli görselleri ile buna eşlik eden kaligrafik harflerle çözümlenmiş yazılar eşlik etmektedir. Ayrıca görsellerdeki illüstrasyon resim tekniği ile kullandığı sanatsal yazılar sanatçının tarzını en iyi şekilde yansıtmıştır.

Alphonso Mucha

Alphonso Mucha, 1860-1939 yılları arasında yaşamış, Çek asıllı resam ve grafik sanatçısıdır. Çocukluğundan beri resme ilgi duyan sanatçımız, poster, resim, reklam afişleri ve kitap çizimlerinin yanı sıra halı, duvar kağıdı, tiyatro setleri ve çeşitli mücevher tasarımları da yapmıştır. Akademide de eğitimler veren Alphonso Mucha'nın çoğunlukla sanatındaki art nouveau tarzı taklit edilmiş, renkli ve stilize poster sanatı ona hem ün hemde pek çok ödül kazandırmıştır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Alfons_Mucha)

Resim: 6.92. Alphonso Mucha Afiş Tasarımları

Mucha'nın afişlerinde "Art Nouveau" sanat akımının tüm görsel özellikleri kullanılmıştır. Art Nouveau sanatı kendine özgü bol motif içeren ahenkli çizgisel dokusu ile mimari resim ve diğer birçok sanat dalını da etkilemiştir. Grafik tasarım da Art Nouveau akımından esinlenerek tasarlanmış font karakterlerinin özel yeri vardır. Mucha'nın afişlerinde de gözlenen tipografik oluşum bu nedenle akımın tüm görsel özellikleri ile uyum göstermektedir.

Marcello Dudovich

Marcello Dudovich, 1878-1962 yılları arasında yaşamış, İtalyan illüstratör, ressam ve poster tasarımcısıdır. İtalyan afiş tasarımcılarının atalarından biri olarak kabul edilir. Marcello Dudovich, Milan'daki sanat okulunda eğitim görmüş, Milan mağaza, La Rinascente Sanatsal Müdürü olarak atanmıştır. Marcello Dudovich, çok sayıda poster, kitap kapakları, reklam panoları ve illüstrasyonlar yapmış ve ününü geliştirdiği farklı ve zengin tarzından almıştır. (https://en.wikipedia.org/wiki/Marcello_Dudovich)

Resim: 6.93. Marcello Dudovich Afiş Tasarımları

Marcello Dudovich, afiş sanatında ayrıca kullandığı yazı ve diğer görsel elemanlar sayesinde oluşturduğu tipografi sayesinde grafik tasarım alanında ki önemli isimlerden olmuştur. “Gazette Des Emilia” ve diğer tasarım örneklerinde kullanılan yazı karakterlerinin görsellerle uyumu ve tipografinin afiş yüzeyinde kullanılan form ile arkada kullanılan zemin formu sayesinde sanatçı grafik tarzını açıkça ifade etmiştir.

George De Feure

George De Feure, 1868-1943 yılları arasında yaşamış, Fransız ressam, tiyatro tasarımcısı aynı zamanda Art Nouveau ve sembolizm tarzında eserler veren sanatçımızdır. De Feure tablo, mobilya, porselen ve seramik, cam pencereler, halı, gümüş ve takı gibi birçok tanınmış grafik sanatlar ve afişlerin tasarımlarını yapmıştır. Son derece yaratıcı zihni ve yeteneği olan George Feure tiyatro setleri ve kostümleri ile uçaklar tasarlamış kadın ruhunun özünü yakalama onun marka olmasını sağlamıştır. (https://en.wikipedia.org/wiki/Georges_de_Feure) (http://www.decodame.com/decofurniture/bio_george_de_feure.htm)

Resim: 6.94. George de Feure Afiş Tasarımları

Feure'nin eserleri Alphonse Mucha ve Jules Cheret ile aynı dönemde yaşadıkları için birbirleri ile benzerlik taşımaktadır. De Feure'nin eserlerinden bazıları Art Nouveau tarzında yapılan afişlerlerdir. Eserlerinde genellikle şık genç kadınları kullanmış kahverengi ve yeşil renge vurgu yapmıştır. Aynı zamanda sanatçının eserlerinde resim ile yazı ilişkisi ve tipografik oluşum, dokuya homojen olarak yansımıştır.

6.2. Türkiye’de Afiş Sanatında Tipografinin Kullanımı

Tezimde bahsettiğim konular kapsamında toparlarsak Türkiye’ de afiş sanatının ilk örnekleri Osmanlıların son dönemi ve Cumhuriyetin ilk yıllarında görülmeye başlanmış, daha çok tiyatro, sinema, yardım dernekleri ve Türkiye’de üretilmeyen ürünlerin reklamları afişleri yapılmıştır. 1919 yılında, Almanya’da kurulan Bauhaus okullarında uygulanan ve sanat ile endüstri arasında işbirliğini savunan eğitim anlayışı oldukça başarı kazanmış, dünyada yeni kurulmakta olan birçok tasarım okuluna örnek oluşturmuştur. Grafik tasarım eğitiminin yaygınlaşmasıyla, yaratıcı özelliklere sahip, nitelikli tasarımcılar yetişmeye başlamış afiş, amblem, broşür, kapak tasarımı, etiket, basın ilanı gibi alanlarda başarılı çalışmalar yapılmıştır. Türk afiş sanatı ulusallaşmanın yanı sıra basım endüstrisinin gelişmesine reklam ajanslarının çoğalmasına ve Türkiye’de afişin gelişmesine büyük boyutta hız kazandı. Televizyon ve diğer medya reklamlarının darbesine karşın, gerek billboard yaygınlaşması, gerek maliyetler açısından afiş gelişimini sürdürerek devam etmiştir. İlk Türk afiş sanatçısı İhap Hulusi Görey olmuş onun yanında Mengü Ertel, Kenan Temizan, Etem Çalışkan, Yurdaer Altıntaş, Eli Acıman, Hamit Aytaç, Emin Barın, Mithat Özar, Atıf Tuna gibi önemli isimler de yer almıştır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Afiş>)

İhap Hulusi Görey (1898-1986)

Modern grafik tasarımının Türkiye’deki en önemli öncüsü İhap Hulusi’dir. İhap Hulusi, 28 Kasım 1898’de Kahire’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra 19 yaşında resim eğitimi almaya başladı. Kendini geliştirmek için Münih’te 3 yıl resim 2 yılda grafik tasarım eğitimi aldı. 1929’da ilk atölyesini açan Cumhuriyet’le hız kazanan endüstriyel kalkınma hamlesi sırasında, devlet politikalarını, ürünlerini, yeni yaşam önerilerini kitlelere duyurmada İhap Hulusi’ye çok iş düştü. Binlerce afiş ve ilan tasarımı yaptı. Kulüp Rakısı etiketi(1930) ve Atatürk’ün siparişi üzerine Türk alfabesinin kapağını (1932) tasarladı, Ziraat Bankası,

Türkiye İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası, Sümerbank, Emlak Kredi, Türk Ticaret Bankası, Maliye Bakanlığı tahviller, Türk Hava Kurumu, Kızılay, Yeşilay, Tariş, Zirai Donatım Kurumu ve birçok özel kuruluşa çeşitli çalışmalarıyla hizmet verdi. Tayyare Piyangosu bugünkü adıyla Milli Piyango İdaresi için 45.Tekel İdaresi için 35 yıl çalışan İhap Hulusi, bu süreçte yurtdışında da adını duyurdu. Bayer'in afiş ve etiketleri, Mısır'ın Tekel İdaresi, Devlet Demir Yolları ve şehir hatlarına ait ve ilanları, ünlü İngiliz viskisi John Haigh'ın, İtalyanların Cinzano ve Fernet Branca'sının afiş ve etiketleri İhap Hulusi tarafından yapılmıştır.

İhap Hulusi ilk kişisel sergisini 1935'te Beyoğlu'nda açtı. Toplamda 6 sergi açan İhap Hulusi, son kişisel sergisini 1 Ağustos 1984'te Ankara Milli Piyango İdaresi'nde açarak çalışmalarında dönemin insanlarından karelere yer verdi. İhap Hulusi Görey 27 Mart 1986 yılında vefat etti. Bugün çalışmalarının ve özel eşyalarının büyük kısmı Marmara Üniversitesi Cumhuriyet Müzesi'nde sergilenmektedir. (DURMAZ, 2011)

Resim: 6.95. İhap Hulusi ‘‘Alfabe’’ 1932 ‘‘Beykoz Kunduraları’’ ve ‘‘ Milli Piyango’’ Afiş Tasarımları

İhap Hulusi Görey'in yıllarca ilkokul birinci sınıflarında okutulan ‘‘ALFABE’’ nin kapağını Atatürk'ün siparişi üzerine 1932 yılında tasarladı ve Cumhuriyet'in 10. yılında yaptığı hizmetlerden dolayı kendisine Atatürk tarafından kol saati hediye edilmiştir.

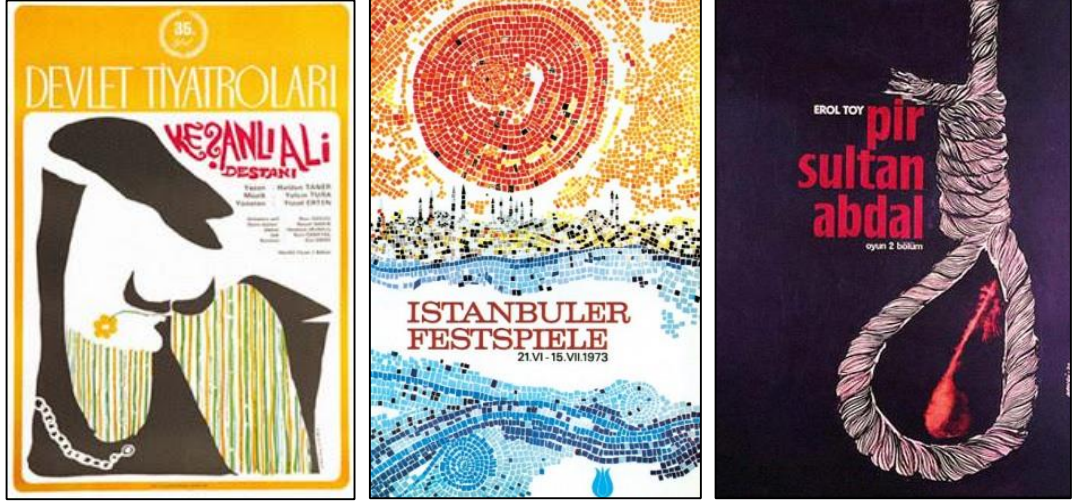
Resim: 6.96. İhap Hulusi ‘Garanti Bankası, Sümerbank, Ziraat Bankası’

Afiş Tasarımları

Grafik Tasarım kapsamında düşünüldüğünde İhap Hulusi Görey’in afişleri ve ambalaj grafiği çalışmaları öne çıkmaktadır. Bütün grafik ürünlerinde olduğu gibi afişlerinde kendi el yazısını ve tasarladığı yazı karakterlerini kullanarak tipografik etkileri illüstrasyonlarla birlikte ustalıkla kullanmıştır.

Mengü Ertel (1931-2000)

Mengü Ertel, 16 Mart 1931’de İstanbul’da doğdu. DGSA mezunu olan Mengü Ertel tasarımcılığa tiyatro ve sinemalar için dekor yaparak başladı ve Devlet ve Şehir Tiyatroları için afişler yaptı. İlk tiyatro afiş sergisini İstanbul Türk Alman Kültür Merkezi’nde açtı. Birçok Uluslar arası sergilere katılarak ödüller aldı. Devlet Tiyatrosu için Keşanlı Ali Destanı dekor ve kıyafet tasarımı, 1. Uluslar arası Sinema Festivali için afişler, İstanbul Devlet Tiyatrosu için sergilediği Deli Dumrul adlı oyunun dekorlarını hazırlamıştır. 1969’da San Organizasyon’u, 1969’da san Grafik Atölyesini kurdu. Vedat Dolakay’a ait caminin kible duvarını, İstanbul Holiday İn Otelini için Emlak Kredi Bankası Genel Md. Binasına panolarını tasarladı. Doğum gününün bir gün öncesi olan 15 Mart 2000’de hayatını kaybetti. (DURMAZ, 2011)

Resim: 6.97. Mengü Ertel “Devlet Tiyatroları, İstanbul Festivali, Pir Sultan Abdal” Afiş Tasarımları

Grafik tasarımcısı olan Mengü Ertel'in ürettiği çok sayıdaki çalışmaları arasında kişisel özgün tavrı sayesinde özellikle afişleri ön plana çıkmıştır. İllüstratif çalışmalarında değişik kağıt çeşitleri, suluboya, kurşun kalem, pastel kalem, kolaj ve akla gelebilecek konuya uygun her tür malzemeden yararlanmıştır.

Kenan Temizan (1895-1953)

Afiş tasarımının Türkiye'deki gelişimi cumhuriyet'le başlar. Kenan Temizan bu dönemin öncülerindedir. Türkiye'deki modern afiş tasarımının öncülerinden olan Osman Kenan Temizan, 1895'te İstanbul'da doğmuş Ayasofya İlkokulu, Ayasofya Merkez Ortaokulu ve Hadika-i Meşveret Lisesi'nde okuduktan sonra Hukuk eğitimine başladı ancak yarıda bırakarak askere gitti. Askeri ataşe katibi olarak görevlendirildiği Berlin'de resimle ilgilenmeye başladı. Daha sonra buna bağlı olarak Güzel Sanatlar Akademisine devam etti. Öğretim üyesi oldu. Profesörlüğünün yanı sıra moda bölümünde de görevler aldı. 1920'li yıllarda Styl, Die Deutsche, Elite, Sport im, Bild, Die Dame, Bayers Moden, Die Neue Linie, Bazar dergilerinde tasarımcı olarak çalıştı. 1931'de Der Film dergisi için karikatür, 1940 yılında ise Almanya'daki Ufa ve Tobis gibi büyük film yapım şirketlerine afiş tasarımları yaptı.

Kenan Temizan, Almanya'daki uygulamalarının kazandırdığı ustalıklarla ülkemizde yaşanan tipografi sıkıntılarını da aşmıştır. Emin Barın'la beraber DGSA'da ortak sergi açmış, Akademide Moda Resimleri Atölyesini kurarak genç kuşak arasında öğretim üyeliği yapmaya devam etmiştir. Kenan Temizan 1950-1953 yılları arasında kolon kanserine yakalanmış, ancak 22 Ocak 1993'te verdiği mücadeleye yenilerek aramızdan ayrılmıştır. (DURMAZ, 2011)

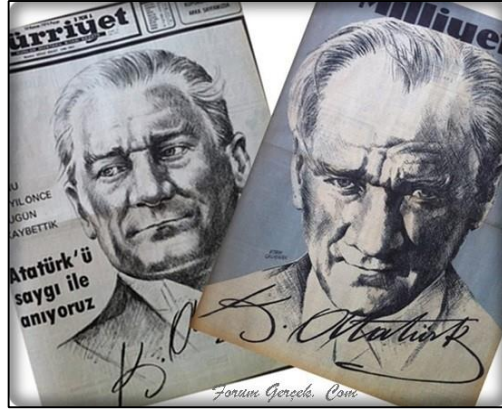
Resim: 6.98. Kenan Temizan Afiş Tasarımları

Kenan Temizan afiş tasarımlarını Türkiye'deki çağdaşlarından farklı olarak sadece resimleme gücü ile değil foto-grafik tekniklerle, figüratif yaklaşımlarla tipografik seçimleri ve resimleri kurgulayarak fark yaratmıştır. Kenan Temizan, güçlü deseni, renkçi yaklaşımı, seçkin kompozisyon anlayışı, ritmik, akıcı tipografi kullanımıyla çalışmalarında çağdaş dili yansıtmıştır.

Etem Çalışkan (1928)

Etem Çalışkan son yıllarda, ressam ve kaligraf yönü ile öne çıkmış olsa da gençlik yıllarında "Basın Ressamı" yani bugünkü adı ile grafik tasarımcısı olarak adından söz ettirmiştir. Etem Çalışkan, 1982 yılında Tarsus'un Göçük Köyü'nde doğmuş, ilk ve orta öğrenimini Mersin'de tamamladıktan sonra 1982 yılında yüksek öğrenimi için geldiği İstanbul'da, Akademi'nin Afiş Atölyesi öğrencilerinin arasına

girerek, Prof. Sabri Berkel'den desen, Prof. Emin Barın'dan yazı, Prof. Namık Bayık'tan afiş ve temel tasarım dersleri aldı. Afiş bölümü öğrencisi iken emin Barın'ın asistanı olarak Anıtkabir Kitabelerini yazdı.1954 yılında yeni sabah gazetesinde ressam kaligraf olarak çalıştı.1954'te Yapı Kredi Bankası için "10. Yıl" afişi basıldı. Askerliğini yaptıktan sonra, öncü, Akşam, Dünya, Milliyet, Hürriyet, Zafer gibi birçok gazete ve dergide çalıştı.1984 yılında Kur'an-ı Kerimi türkçe olarak yazdı. Atatürk'ün afişlerini, kitap kapakları, afiş tasarımı ve portreler yaptı. Bunların yanı sıra ders kitaplarındaki Gençliğe Hitabe, İstiklal Marşı, Söylev, Nutuk ve çizdiği Atatürk desenleri ile infografik adı verilen görselleştirmeleri çizdi. Ayrıca PTT tarafından basılan pullar, madalya çalışmaları afiş ve şükran belgeleri çalışmaları yapmıştır. Halen yaşamına devam etmekte ve evinde de çeşitli çalışmalar sürdürmektedir. (DURMAZ, 2011)

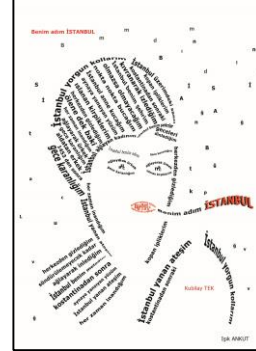

Resim: 6.99. Etem Çalışkan " Atatürk'ün 100. doğum yıl afişleri ve imzası"

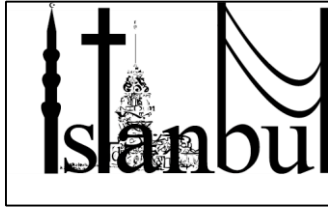

Resim: 6.100. Etem Çalışkan 1969 Kaligrafi Tasarımları

TİPOGRAFİ ÇALIŞMALARIMDAN BİR KAÇ ÖRNEK

2011-2013 Yılları arasında İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ'nde kendi adıma yaptığım rüzgar görünümü ve İstanbul ile ilgili bir şiirin portre üzerine yapılmış tipografi çalışmaları.

Yine 2011-2013 yılında İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ'nde "Yazı Tasarım" ve "Reklam Grafîği" dersi için yaptığım "Ben Bir Alerjiyim" isim çalışması, "Gözlük Evi" için logo tasarımı, "Parfümeri" için yaptığım logo tasarımı ve İstanbul için yaptığım tipografi çalışmaları.

SONUÇ

Modern sanatın öyküsü, 20. yy akımları ile ele alınır. Sanat her zaman sanat ve sanatçı ile beslenmiştir. Sanatın sürekli olarak devinim gösteren yapısı tasarımın gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Modern sanat akımları ile içi içe giren tasarım unsurları grafik tasarım ve tipografinin gelişiminde önemli bir yapı taşı durumuna gelmiştir. Bauhaus ile birlikte de fotoğraf ve tipografi yeni görsel dil olarak kullanılmaya başlanmış, baskı teknikleri reklam türleri tasarımlarda tipografi kullanımı önem kazanmıştır. Bu araştırma özellikle günümüz de hala aktif olarak kullanılan grafik tasarım teknikleri ve tipografinin doğuşuna bir ışık tutmuş ve geçmişteki grafik tasarım ürünleri ile çağdaş grafik tasarım ürünlerine de kılavuz olacak nitelikte olmuştur.

Her alanda olduğu gibi grafik tasarım alanında da teknolojinin gelişmesiyle insan yaşamını etkileyen buluşlar gerçekleşmiştir. Bu buluşlar sayesinde yapılması çok zor olan işler daha kolay yapılmaya ve insan yaşamını kolaylaştırmaya başlamıştır. Geleneksel yöntemler kullanılarak üretilen sanat eserlerinde üretim süreci aylarca sürerken gelişmiş teknolojik aletler yardımı ile bu süre olabildiğince azalmış ve hatta kimi zaman uzun günlerin yerini saniyeler almıştır. Sanatçının ulaşmak istediği sonuca ilerlerken kat ettiği yol, harcadığı süre ve efor bu noktada kullanılan imkanların çoğalması ve değişmesi ile çok daha azalmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve bilgisayar destekli grafik tasarım programlarının çeşitleri arttıkça, grafik sanatçısının da elindeki imkânlar artmıştır. Programlardaki çeşitlilik tasarımları da olumlu yönde etkilemiş, sanat kendini gösterebilmek ve sanatçı isim yapabilmek için ekonomik şartlara uyum sağlamak durumunda kalmıştır. Teknolojinin sanatla olan ilişkisinde, özellikle bilimin gelişmesi ve teknolojik ürünlerin daha çok kullanılması sanatın kullanım alanlarının da artmasına yol açmıştır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ANTMEN, A. 2. Baskı 2009, 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sel Yayıncılık, İstanbul
- BECER, E. 2006, 5. Baskı, İletişim Ve Grafik Tasarım Dost Kitabevi Yayınları, Ankara
- BECER, E. 2010, Modern Sanat ve Yeni Tipografi Dost Kitabevi Yayınları, Ankara
- DURMAZ, Ö. 2011,1. Baskı İstanbul'un 100 Grafik Tasarımcısı ve İllüstratörü İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. yayınları, İstanbul
- ERBEK, Ç. 2012, Sanat Tarihi Çağlar Boyu insan Yayın B, İzmir
- FARTHING, S. 2014, 2. Baskı Sanatın Tüm Öyküsü Hayalperest Yayınevi, İstanbul
- GANİZ, S. 2004, Yazı Ve Tasarımcıları Kastaş Yayınevi, İstanbul
- GOMBRICH, E.H. 1980, Sanatın Öyküsü Remzi Kitabevi, İstanbul
- GOMBRICH, E.H. 2004, Sanatın Öyküsü Remzi Kitabevi, İstanbul
- <http://www.anlamak.com/sanatin-e-h-gombrich.html> 20.11.2015 12:38
- KUBAN, D. 2012, 4.Baskı Çağlar Boyunca Türkiye Sanatının Anahatları Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- LYNTON, N. Modern Sanatın Öyküsü 2009, 4. Baskı Remzi Kitabevi, İstanbul
- McLUHAN, MARSHALL. 1999, Gutenberg Galaksisi Tipografik İnsanın Doğuşu, Çev. Gül Çağalı Güven, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- PARRAMON, J.M. 2010, 7. Baskı Çizim Ve Resim Sanatı Çevirenler Gönül Sipahi Çapan Remzi Kitabevi, İstanbul
- SARIKAVAK, N.K. 1997, Tipografinin Temelleri Sanat Kitapları Dizisi:6 Doruk Yayıncılık, Ankara
- SARIKAVAK, N.K. 2004, Görsel İletişim Ve Grafik Tasarımda Çağdaş Tipografinin Temelleri Seçkin Yayıncılık, Ankara
- SARIKAVAK, N. K. 2006, Tipografinin Ne Olduğunu Kavramak Hakkında Photoshop Magazin Dergisi, İstanbul
- SARIKAVAK, N.K. 2009 Görsel İletişim Ve Grafik Tasarımda Çağdaş Tipografinin Temelleri Seçkin Yayıncılık, Ankara
- SARIKAVAK, N.K. 2014, Kaligrafik Ve Tipografik Deneysel Tasarımlar Yayınevi Grafik Kitaplığı, İstanbul

SURETTEN SURETE OSMAN HAMDİ BEY'den Günümüze Portre Örnekleri 2010 Küçükçekmece Belediyesi, İstanbul Görsel Sanat Yönetmeni Erkan Doğanay
ŞERİFOĞLU, Ö. F. BAYTAR, İ. 2008, Şeker Ahmet Paşa 1842-1907 TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayın No: 46 İstanbul
TANSUĞ, S. 2011, Resim Sanatının Tarihi Remzi Kitabevi, İstanbul
TİMUÇİN, A. 1997, Özgür Prometheus İnsancıl Yayınları 1. Baskı, İstanbul
TOLSTOY, L.N. 2007, Sanat Nedir Hasan Ali Yücel Kasıklar Dizisi Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
TURANİ, A. 2008, Çağdaş Sanat Felsefesi, 6. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul
TÜKEL, U. 2009 Tükel Uşun, Sanat Üstüne
<http://www.istanbul.edu.tr/Bolumler/guzelsanat/ders.notu.html> 02.12.2015 14:55

TEZLER VE MAKALELER

AHMETOĞLU, Ü. 2013 Makale, Soyut Dışavurumculuğun Ortaya Çıkışı Ve Türk Resim Sanatına Yansımalar, İstanbul
ALTUNKAYNAK, M. 2011 Yüksek Lisans Tezi, Modern Sanatta Kaligrafik Yansımalar, Erzurum 03. 12. 2015 13
ÇAKIR, E. 2008 Makale, Cumhuriyet Dönemi Afiş Sanatında Başlangıcından Günümüze Tipografi, Konya
acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/erdinc_cakir_%20Cumhuriyet_Donemi 02.12.2015 15:09
DÜNDAR, B. 2005 Yüksek Lisans Tezi, Matbaanın Bulunuşundan Bu Yana Batıda Ve 1970 Sonrası Türkiye'de Grafik Tasarımda Tipografik Dil, İstanbul
ÖZKAN, H. AZSÖZ, G. 2015, Makale Mimar Sinan Ve Çağdaş Andrea Palladio'nun Mekansal Sınırlamaya Getirdikleri Yenilikler Üzerine Bir Analiz Çalışması
makaleacikerisim.kirklareli.edu.tr:8080/.../9.%20sinan%20sempozyumu.doc yazar: G Azöz - 2015 - İlgili makaleler 03.12.2015 14:18
TURAN, E. 2007 Yüksek Lisans Tezi, Türk Resminde Ekspresyonizm Bağlamında Ali Çelebi, Cevat Dereli, Orhan Peker, Burhan Uygur Ve Yüksel Arslan'ın Üslup Yorumlarına Yeni Bir sunum, İstanbul 03.11.2015 13:50
ZOR, A. 2014 Makale, Modern Sanat Akımlarının Grafik Tasarıma ve Tipografinin Doğuşuna Etkisi, Ağrı

5.Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu 15 -16 Nisan 2010 makale
www.catider.org.tr/pdf/sempozyumSempBildirimakaleKültür-Sanatla ilgili yazılar
15/04/2009 7.11. 2015 14:32

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat> 12.09.2015 14:46
enveryolcu.com.tr/eyolcu/com.tr 12.09.2015 15:07
http://img.eba.gov.tr/ekitap_ftp/sanat-tarihi/12/derskitabi/meb/sanat_tarihi_12_derskitabi_meb_sanat_tarihi_Z8C9t.pdf 9.11.2015 15:36, 12.11.2015 15:29
<http://gazideilkyaz.editboard.com/t3-sanat-tarihi> 20.10.2015 16:05 15:23
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Renesans> 22.10.2015 12:45
https://tr.wikipedia.org/wiki/Grafik_tasarım 20.10.2015 16:03
www.megep.meb.gov.tr 31.10.2015 12:54 02.11.2015 12:41
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tipografi> 11.10.2015 14:18
<http://tarihenotdus.com/genel-kultur/matbaanin-bulunusu-ve-gelismesi/>
15.10.2015 16:13
https://tr.wikipedia.org/wiki/Johannes_Gutenberg_matbaa-tipografi-fontlar-ve-harfler/ 12.10.2015 16:11
http://home.anadolu.edu.tr/saoransay/Genel_Sanat_Tarihi.html 02.11.2015 13:23
<http://www.tarihbilimi.gen.tr/makale/tarih-oncesi-ve-ilk-cag-mimari,-resim-ve-heykel> 03.11.2015 12:40
<http://www.restoraturk.com/restorasyon-sanat/resim-ve-heykel-restorasyonu/129-resim-sanati-temel-sanat-egitimi.html> 03.11.2015 12:40
https://tr.wikipedia.org/wiki/Filippo_Brunelleschi 16.11.2015 13:07
<http://www.nkfu.com/italyan-heykel-sanati/> 23.11.2015 12:50
hbogm.meb.gov.tr/aol/kitaplar/aol/SanatTarihi1_2/7.pd 24.11.2015 13:10
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Michelangelo> 25.11.2015 12:10
https://tr.wikipedia.org/wiki/Giotto_di_Bondone 27.11.2015 13:20
<http://www.anlamak.com/sanatin-e-h-gombrich.html> 28.11.2015 12:50
<https://www.xing.com/communities/posts/sanatin-siniflandirilmesi-ve-sanat-turleri>
7.11.2015 14:32

<http://hbogm.meb.gov.tr/> 7.11.2015 12:10
www.megep.meb.gov.tr/ÇağdaşTürk Sanatı Tarihi 3.11.2015 14:54
www.turkedebiyati.org/edebiyat_akimlari/realizm.html 4.11.2015 15:50
https://tr.wikipedia.org/wiki/Gustave_Courbet 6.11.2015 13:30
<https://tr.wikipedia.org/wiki/izlenimcilik> 7.11.2015 15:32
<http://www.ressamlar.gen.tr/claude-monet-kimdir-hayati-biyografisi/> 8.11.2015 12:46
<http://grafiksaati.org/Ressamlar/Monet/monet.htm> 8.11.2015 13:23
https://tr.wikipedia.org/wiki/Claude_Monet 8.11.2015 13:25
<http://www.ressamlar.gen.tr/claude-monet-kimdir-hayati-biyografisi>
8.11.2015 13:32
<http://www.arsivfotoritim.com/yazi/sanat-akimlari-fovizm> 9.11.2015 13:0
<http://gazideilk yaz.editboard.com/t163-fovizm-diavurumculuk> 9.11.2015 3:10
<http://www.turkmmo.com/sanat-tarihi-arkeoloji/1619586-fovizm-nedir.html>
9.11.2015 13:44
www.bilgiustam.com/ekspresyonizm-disavurumculuk-nedir 12.11.2015 13:15
http://www.edebiyadvesanatakademisi.com/sanat/-resimde_ekspresyonizm.html
12.11.2015 14:14
<http://www.ekavart.tv/sanaticilar/diger/imgeler-dunyasi-edvard-munch> 12.11.2015
https://tr.wikipedia.org/wiki/çığlık_tablo 13.11.2015 13:23
<http://www.ressamlar.gen.tr/vincent-van-gogh-kimdir-hayati-biyografisi/> 13.11.2015
13.11.2015 14:02
https://tr.wikipedia.org/wiki/_Gece 13.11.2015 14:47
<https://tasarmtarihi.wordpress.com/yeni-tipografi-ve-oncesi/> 15.11.2015 14:53
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view/5000068701> 15.11.2015 15:00
<http://www.moma.org/interactives/exhibitions/2009/futurism/> 15.11.2015 12:20
<http://www.mysweetnothing.com/tag/futurism/> 16.11.2015 13:53
https://tr.wikipedia.org/wiki/Pablo_Picasso 17.11.2015 13:13
<http://palmtree.blogcu.com/sanat-akimi-dadaizm/157452> 20.11.2015 14:20
https://tr.wikipedia.org/wiki/Rene_Magritte 22.11.2015 15:00
https://tr.wikipedia.org/wiki/imgelerin_ihaneti 22.11.2015 15:21

https://tr.wikipedia.org/wiki/Salvador_Dali 22.11.2015 16:25
https://tr.wikipedia.org/wiki/Herbert_Bayer 24.11.2015 13:31
<https://zaidadi.wordpress.com/2011/03/09/de-stijl-in-general> 25.11.2015 13:34
https://tr.wikipedia.org/wiki/Pop_sanat 27. 11.2015 13:14
<https://gorselokuma.wordpress.com/pop-artin-kurucusu-bir-dahi> 28.11.2015 12:48
https://tr.wikipedia.org/wiki/Roy_Lichtenstein 28.11.2015 13:52
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Grafiti> 30.11.2015 12:33
https://tr.wikipedia.org/wiki/Osman_Hamdi_Bey 13.12.2015 13:16
https://tr.wikipedia.org/wiki/Şeker_Ahmet_Paşa 13.12.2015 14:04
https://tr.wikipedia.org/wiki/Keith_Haring 01.12.2015 12:43
<http://theglobalpanorama.com/keith-harings-political-lines/> 01.12.2015 13:15
<http://animalnewyork.com/keith-haring-painting-crack-wack-mural/>
01.12.2015 13:46
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Afiş> 06.12.2015 15:53
https://en.wikipedia.org/wiki/Jules_Chéret 08.12.2015 13:40
https://tr.wikipedia.org/wiki/Alfons_Mucha 08.12.2015 14:19
https://en.wikipedia.org/wiki/Marcello_Dudovich 11.12.2015 13.11
https://en.wikipedia.org/wiki/Georges_de_Feure 11.12.2015
http://www.decodame.com/decofurniture/bio_george_de_feure.htm
12.12.2015 14:16
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Afiş> 12.12.2015 14.00
<http://www.tarihbolumu.com/dersler/bt-u10.html> 13.01.2016 13:25
Işık ANKUT 2011-2013- 2013-2015 Tarihli Ödevlerim

RESİMLER

<http://www.google.com>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI : IŞIK ANKUT

DOĞUM YERİ VE TARİHİ : 14/09/1976 TUNCELİ / MAZGİRT

MEDENİ HALİ : BEKAR

E-MAIL : isikankut@hotmail.com - isikankut@gmail.com

ADRES (EV) : TEVFİKBEY MAH. BEŞİRKEMAL CAD. NO:6/5SEFAKÖY/İSTANBUL

TELEFON : 0 536 853 68 60

(EV/CEP) : 0 212 599 92 36

EĞİTİM DURUMU

- 1989 - 1995 ORTA - LİSE, İSTANBUL BAKIRKÖY – F. TEVFİK ERCAN LİSESİ
- 2008 - 2010 MESLEK YÜKSEK OKULU, İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
GRAFİK TASARIM BÖLÜMÜ (BURSLU)
- 2011 - 2013 LİSANS, İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR
FAKÜLTESİ GRAFİK TASARIM BÖLÜMÜ (BURSLU)
- 2013 – 2015 YÜKSEK LİSANS, İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ GRAFİK TASARIMI (TEZLİ)

YABANCI DİL

İNGİLİZCE - ORTA

İŞ TECRÜBESİ

- 2010 - 2011 İSTANBUL GAZETECİLER CEMİYETİ İLKÖĞRETİM OKULU
RESİM ÖĞRETMENLİĞİ
- 2010 - 2013 İSTANBUL İSMAİL HAKKI ULUDAĞ İMAM HATİP ORTAOKULU
RESİM VE TEKNOLOJİ TASARIM ÖĞRETMENLİĞİ
- 2013 - 2014 İSTANBUL HALKALI İMKB KIZ TEKNİK VE MESLEK LİSESİ
GRAFİK TASARIM / FOTOĞRAF ALAN ÖĞRETMENLİĞİ
(ÖĞRETMENLİĞE HALEN DEVAM ETMEKTEYİM)

